परिच्छेद-१
परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाली जनताले पहिलो पटक आफैले निर्वाचित गरेको संविधान सभाका प्रतिनिधिबाट निर्माण गरिएको नेपालको संविधान २०७२ साल असोज ३ गतेदेखि लागू भएको छ। नेपाल संघीय, समावेशी, लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्यमा रुपान्तरित भएको छ। नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने तथा राज्यशक्तिको प्रयोग तीनै तहले संविधान र कानून बमोजिम गर्ने व्यवस्था गरेको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका एकल अधिकारहरू संविधानको क्रमशः अनुसूची ५, ६ र ८ मा र संघ, प्रदेश र स्थानीयतहका साझा अधिकारलाई अनुसूची ७ र ९ मा समावेश गरिएको छ। संविधानमा उल्लिखित अधिकारसूचीको विवरण अनुसूची -१ मा उल्लेख गरिएको छ। संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अन्तर सम्बन्ध सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित हुने व्यवस्था गरेको छ।

विगतको एकात्मक शासन व्यवस्थाको सट्टामा नेपालले संघीय शासन व्यवस्थालाई अंगीकार गरेको हुँदा नेपालको संविधान बमोजिम संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनर्संरचनाको लागि आवश्यक नीतिगत, कानूनी, संरचनागत, जनशक्ति व्यवस्थापन, वित्तीय तथा प्रणालीगत अन्तरसम्बन्धको व्यवस्था गर्न अत्यावश्यक भएको छ। यस सन्दर्भमा सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको अध्यक्षतामा संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना निर्देशक समिति र नेपाल सरकारका मुख्य सचिवज्यूको संयोजकत्वमा संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना समन्वय समिति गठन गरिएका छन्। निर्देशक समितिको मिति २०७३।०५।२१ को निर्णय अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संगठन संरचनाको खाका तयार गर्ने उद्देश्यको लागि हाल भइरहेको संविधानमा उल्लेखित कार्यहरुको विस्तृतीकरणको कार्य सम्पन्न गरी सो को प्रतिवेदन पेश गर्ने भन्ने निर्देशन अनुसार प्रस्तुत प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। मूलतः प्रस्तुत प्रतिवेदन निर्दिष्ट कार्यविधिको अवलम्बन र नेपाल सरकारका मुख्य सचिव डा. सोमलाल सुवेदीज्यूको प्रत्यक्ष संलग्नता, समन्वय, सहजीकरण एवं विज्ञताको उपयोग र मार्गदर्शनका आधारमा तयार गरिएको छ।

१.२ समूहगत कार्यदलको गठन र कार्यदिश

संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना समन्वय समितिको निर्णयबाट सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार, सुरक्षा तथा शासकीय प्रबन्ध र संवैधानिक निकाय, संसद, कानून र अन्य गरी ५ वटा समूहगत कार्यदल गठन गरिएको थियो। प्रत्येक समूहगत कार्यदलको गठन र कार्यदलसंग सम्बन्धित विषय अनुसूची-२ मा उल्लेख गरिएको छ। हरेक समूहगत कार्यदललाई तोकिएको १२ बुदे कार्यदिश अनुसूची-३ मा दिइएको छ।

१.३ समूह कार्यदललाई मार्गदर्शन

समूहगत कार्यदलहरूलाई निम्न मार्गदर्शनको आधारमा कार्य सम्पादन गर्न निर्देश गरिएको थियोः

- नेपालको संविधान
- संघीयता कार्यान्वयन तथा पुनःसंरचना सम्बन्धी कार्ययोजना
- उच्चस्तरीय संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना निर्देशक समिति र संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनः संरचना समन्वय समितिले विभिन्न मितिमा गरेका निर्णय एवं निर्देशनहरू

परिच्छेद-२
कार्यविधि

समूहगत कार्यदलहरूले कार्य सम्पादन गर्दा अपनाएको कार्यविधि तल उल्लेख गरिएको छः

२.१ सन्दर्भ सामग्रीको संकलन, अध्ययन तथा विश्लेषण

हरेक समूहगत कार्यदलले आफूलाई सुम्पिएको विषय/क्षेत्र सम्बन्धी नीति, रणनीति, ऐन, नियम, कानून तथा अन्य निकायहरुबाट विगतमा अध्ययन गराइएका विभिन्न क्षेत्रका कार्य विश्लेषण सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदनहरूको संकलन, अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको थियो ।

२.२ छलफल तथा अन्तरक्रिया

कार्यविश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँड सम्बन्धी अवधारणा तथा तौरतरीकाका बारेमा समूहगत कार्यदलका संयोजक तथा सदस्य, विज्ञ समूह, सम्बन्धित पदाधिकारी तथा संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना समितिका पदाधिकारीबीच पटकपटक छलफल र अन्तरक्रिया गरी कार्य विश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँड सम्बन्धी फर्मेट र कार्यविधि तय गरी सोही अनुरुप कार्यविश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँड गरिएको थियो। साथै विभिन्न मितिमा कार्यशाला आयोजना गरी समूहगत प्रतिवेदन र एकीकृत प्रतिवेदनको मस्यौदा प्रतिवेदनका सम्बन्धमा नेपाल सरकारका मुख्य सचिव एवं विभिन्न क्षेत्रका विज्ञ तथा सहभागीहरुबाट राय, सुझाव र परामर्श संकलन गरिएको थियो ।

२.३ क्षेत्रगत मस्यौदा प्रतिवेदन

स्वतन्त्र विषय विज्ञले पेश गरेको प्रतिवेदन र उक्त प्रतिवेदनमा टिप्पणीकर्ताले गरेको टिप्पणी तथा समूहगत कार्यदलका संयोजकले गरेको आ-आफ्नो प्रश्तुतीका सम्बन्धमा कार्याशालाका सहभागीहरूबाट प्राप्त राय सुझावलाई समेत समावेश गरी हरेक समूहगत कार्यदलले आफ्नो विषय/क्षेत्रको कार्य विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड सम्बन्धी मस्यौदा सूचीको प्रतिवेदन तयार गरी समूहगत कार्यदल व्यवस्थापन तथा समन्वय समितिमा प्रस्तुत गरिएको र सो सम्बन्धमा नेपाल सरकारका मुख्य सचिव डा. सोमलाल सुवेदीज्यू लगायत सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायबाट राय सुझाव लिने कार्य गरिएको थियो। समूहगत कार्यदलले पेश गरेको विषयगत कार्य विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँडका प्रतिवेदनहरूमा प्राप्त राय सुझावलाई समेत समावेश गरी समूहगत कार्यदलबाट आ-आफ्नो विषय/क्षेत्रको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो।

२.४ एकीकृत प्रतिवेदन

समूहगत कार्यदलले पेश गरेको विषय/क्षेत्रगत प्रतिवेदनउपर पटक पटक सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी प्राप्त राय सुझाव एवं नेपाल सरकारका मुख्य सचिव डा. सोमलाल सुवेदीज्यूबाट प्राप्त सुझावहरुलाई समेत समेटी सो का आधारमा सबै विषय/क्षेत्रका संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारीलाई संबिधानको अनुसूची बमोजिमका शीर्षक अनुसारको क्रमसूची बमोजिम मिलान गरी एकमुष्ट रुपमा समेटी सबै विषय/क्षेत्र सम्बन्धी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारीको एकीकृत सूची प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

परिच्छेद ३

कार्यविश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँडसम्बन्धी अवधारणा तथा सिद्धान्त

३.१ अवधारणा

अन्तरसरकारी सम्बन्धको परिवेशमा विभिन्न स्केलका उस्तै र एकै प्रकारका क्रियाकलापहरूको समूहलाई कार्य (function) भनिन्छ, साधारणतया यसमा सारभूत क्षेत्र र अन्तरनीहित वा उक्त क्षेत्रसंग सम्बन्धित निर्धारित व्यवस्थापकीय क्रियाकलाप पर्दछन् । हरेक कार्य बृहत प्रणालीमा आवद्ध भई त्यसबाट वृहत प्रणालीलाई फाइदा हुने परिणाम निकाल्ने गरिन्छ । सरकारले गर्ने कार्य भनेको सार्वजनिक कार्य हो ।सरकारको काम जनतालाइ सुलभ सेवाको लागि वातावरण सिर्जना गर्ने, कानूनको परिपालना गराउने हो ।सरकार आँफैले सबै काम गर्ने होइन ।सेवा प्रदान गर्दा निजी, सहकारी र सामुहिक तवरबाट प्रदान गर्ने वातावरण बनाउने, दिशा निर्देश गर्ने कार्य पनि सरकारको हो ।नागरिकहरु स्वयं सगठित भइ सेवाको स्वरुप अनुसार सेवा लिने ठाउँ निजी, सहकारी र सार्वजनिक कुन हो सो समेत स्पष्ट भएमा मात्र नागिरकले सहज र सरल रुपमा सेवा प्राप्त गर्न सक्दछन । मूलतः सरकारका कामहरू जनतालाई सेवा प्रबाह गर्ने वा आन्तरिक प्रक्रिया (योजना बनाउने बजेट बनाउने खरिद गर्ने, अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने, कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने, अनुसन्धान गर्ने, तालिम दिने) संग सम्बन्धित हुन्छन् । सरकारको कार्यहरूलाई विकेन्द्रीकरणको स्वरूप अनुसार विकेन्द्रिकृत, अधिकार प्रत्यायोजित र निक्षेपित कार्य, खर्च र आम्दानी सम्बन्धी कार्य, बाध्यात्मक र ऐच्छिक कार्य, एकल र साझा अधिकारको कार्य र गर्न सक्ने र गर्न नसक्ने कार्यमा वर्गीकृत गर्न सकिन्छ ।

सामान्य अर्थमा 'कार्य' शब्दले सरकारले गर्ने क्रियाकलापको समूहलाई बुझिए पनि यस शब्दले 'विषय वस्तु' तथा व्यवस्थापनका मुख्य कार्यहरूलाई समेत बुझाउँछ । विषयवस्तुमा नै व्यवस्थापनका कार्यहरू पनि समेटिएको हुन्छ । उदाहरणार्थः 'वायू प्रदूषण' विषयवस्तुमा यसको सामना गर्न योजनाहरू बनाइने, नियन्त्रण कार्यको लागि वित्तीय स्रोतको व्यवस्था लगायत वायू प्रदूषण घटाउन अबलम्बन गरिने उपायहरूको अनुगमन गर्ने कार्य पनि पर्दछ । कार्य शब्दले समेट्ने क्रियाकलाप वा विषयवस्तुको आधारमा यसको प्रयोगमा लचकता देखिन्छ ।कार्य शब्दले एक अर्थमा 'क्षेत्र' (sector) लाई समेटदछ भने अर्को अर्थमा यसले क्षेत्रलाई मसिनो गरिएको टुक्रालाई समेत जनाउँछ ।उदाहरणका लागि जल क्षेत्र (water sector) लाई क्षेत्र (जल), उपक्षेत्र (सिंचाइ), फिल्ड (साना सिंचाइ) मा विभक्त गर्न सकिन्छ ।

समग्रमा अपेक्षित नतिजा प्राप्तिका लागि गरिने काम, कर्तव्य, अधिकार, दायित्व, भूमिका, जिम्मेवारी, सेवा आदिलाइ कार्यको रुपमा लिन सकिन्छ जसको प्रमुख उद्देश्य सर्वसाधारण नागिरकको हित, कल्याण, सुख, समृद्धि र असल जीवन प्रणालीको विकास गर्नु रहेको हुन्छ ।

सार्वजनिक कार्यहरूलाई विभिन्न तहका सरकारको जिम्मेवारीमा तोक्ने प्रक्रियालाई कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड (functional assignment) भनिन्छ । कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँडलाई कहिलेकाँही खर्चको जिम्मेवारी बाँडफाँड (expenditure assignment) वा अधिकार वा सामर्थ्यभित्र (power or competency) को कार्यको अर्थमा पनि बुझ्ने गरिन्छ ।तर कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड र खर्चको जिम्मेवारी बाँडफाँडमा केही भिन्नता रहेको छ । कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँडको दायरा खर्चको जिम्मेवारी बाँडफाँडको भन्दा फराकिलो हुन्छ । कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँडले सबै कामलाई (आम्दानी र खर्चसमेत) समेटेको हुन्छ भने खर्चको जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा कहिलेकाँही कामको हिसाबले अति महत्वपूर्ण तर खर्च धेरै नलाग्ने कार्य नसमेटने जोखिम रहन्छ ।

कार्यगत जिम्मेवारी बाँडफाँडबाट कुन कार्य र क्रियाकलाप कुन तहको सरकारले गर्नुपर्दछ र कुन काम सार्वजनिक क्षेत्रमा रहनु पर्दछ भन्ने प्रश्नको उत्तर प्राप्त हुन्छ । राज्यबाट जनताले अपेक्षा गरिएका कुराहरूबाट कार्यगत विश्लेषण तथा बाँडफाँडको शुरूवात गरिन्छ । सबै केन्द्रीय सरकारहरूले मूलतः विनियोजन, वितरण र स्थायित्व (stability) को कार्यहरू गर्दछन् । यिनै वृहत कार्यभित्र रहेर सरकारले अन्य विशिष्टीकृत कार्यहरू पनि गर्दछ। यसै गरी संसारभरका उपराज्यस्तरका सरकारहरू (sub-national governments) वा प्रादेशिक तथा स्थानीय सरकारहरूले पनि उस्तै उस्तै प्रकारका सार्वजनिक सेवाका कार्यहरू गर्ने गरेको पाइन्छ । ती कार्यहरूलाई सामाजिक उद्देश्यका कार्य अन्तर्गत सामजिक मामिला, आर्थिक, सार्वजनिक निर्माण कार्य, सामान्य प्रशासन अथवा शासकीय प्रवन्ध अन्तर्गत समूहकृत गर्न सकिन्छ ।

कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड बहुतहगत शासन पद्धतिको मुख्य आधारशिला मानिन्छ र यसले अन्तरसरकारी सम्बन्धका अन्य विषयलाई असर गर्ने हुन्छ । कार्यगत विश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँडको कार्य एकात्मक तथा संघीय दुबै मुलुकले अभ्यास गर्दछन् । यद्यपि यी मुलुकले गर्ने कार्यगत विश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँडको प्रक्रिया तथा प्रकृतिमा केही समानता र भिन्नता पाइन्छ । एकात्मक मुलुकमा कार्य जिम्मेवारी बाँडफाँडको प्रक्रियालाई Top-down approach को रुपमा लिन सकिन्छ । संघीय मुलुकमा भने Bottom-up approach को रुपमा जिम्मेवारी बाँडफाँडको प्रक्रियालाई अबलम्बन गर्ने गरिन्छ । संघीय मुलुकमा प्रायसः संविधानमा नै अधिकारको बाँडफाँड गरिन्छ । संविधानमा भएको अधिकारको हेरफेर संबैधानिक संशोधनको प्रकृया अवलम्बन गरी गर्न सकिने हुनाले प्राप्त अधिकार सुनिश्चित हुन्छन्

र हत्तपत्त संशोधन हुन सक्दैनन । कतिपय संघीय मुलुकले भने दुबै तरिका अपनाइ जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने गरेको पनि पाइन्छ।

एकात्मक शासन प्रणालीबाट संघीय शासन प्रणालीमा प्रवेश गरेको नेपालजस्तो मलुकको लागि कार्यगत जिम्मेवारी बाँडफाँडको प्रक्रिया विभिन्न तहका सरकारमा अधिकारको बाँडफाँडको लागि प्रस्थान बिन्दु भएको र कार्यगत विश्लेषणबाटै कति आर्थिक व्ययभार पर्ने र के कस्तो कानूनी र संगठन संरचना (Money follows functions or form follows functions) आवश्यक पर्ने र के कति जनशक्ति आवश्यक पर्ने कुराको निक्यौंल गर्न सकिने हुनाले कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्न आवश्यक भएको हो।

३.२ कार्यगत विश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँडको मुख्य उद्देश्य

कार्यगत विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्नुको मुख्य उद्देश्य सेवा प्रवाहमा विश्वश्सनियता र प्रभावकारिता ल्याउनु तथा कामको जिम्मेवारी स्पष्ट रूपमा किटान गरी अन्तरसरकारी सम्बन्धमा हुने अस्थिरता, अन्यौल र द्विविधाको अवस्थाको अन्त्य गर्नु र आ-आफ्ना क्षेत्रभित्रका कार्यहरू सम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने संगठन तथा कानूनी संरचना निर्माण गर्न एवं वित्तीय र जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुर्‍याउनु रहेको छ।

३.३ कार्यगत विश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँडक ा सिद्धान्त

कुनै खास सार्वजनिक कामको जिम्मेवारी कुन तहको सरकारलाई सुम्पने भन्ने सम्बन्धमा जिम्मेवारी बाँडफाँडको एउटै सर्वमान्य सिद्धान्त पाइदैंन। कामको जिम्मेवारीको बाँडफाँड मूल्य मान्यतामा अडिएको तथा ऐतिहासिक परिवेश र अन्य प्रभावका कारणले पनि निर्धारित हुने गर्दछ। लागतमा आउने परिवर्तन, प्रविधिगत व्यवधानहरू तथा रोजाइका कारणले पनि जिम्मेवारी बाँडफाँड समयको अन्तरालमा परिवर्तन हुने गर्दछ।कार्य जिम्मेवारीलाई कार्य प्राप्त गर्ने तहको क्षमता अनुसार पनि गर्न सकिन्छ वा एकमुष्ट नगरी चरणबद्ध रुपमा पनि गर्न सकिन्छ, तर नेपालको वर्तमान संबिधानले प्रदेश तथा स्थानीय तहका कार्य जिम्मेवारीलाइ स्पष्ट रुपमा उल्लेख गरेको छ।

कार्यविश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँडका सम्बन्धमा सार्वजनिक प्रशासनका विद्धानहरूबाट देहाय अनुसारका केही सिद्धान्तहरू प्रतिपादित गरिएका छन् । यी सिद्धान्तको आधारमा कुन तहको सरकारले कुन काम गर्ने भन्ने कुराको निक्यौंल गर्न सहयोग गर्दछ । कहिलेकाँही कार्य जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा यी सिद्धान्तहरूलाई प्रयोग गर्न नसकिने अवस्था पनि हुनसक्छ । यस्तो अवस्थामा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास तथा विज्ञहरूको स्वविवेकीय निर्णयले भूमिका खेल्न सक्ने हुन्छ ।

३.३.१ दक्षता र सन्निकटता (Efficiency and Subsidiarity)

दक्षताको सिद्धान्तले करदाता जनताका संभाव्य विविध आवश्यकता (needs) र रूचि (preferences) लाई सन्तुष्ट हुने गरी सबैभन्दा कम मूल्यमा कार्यकुशलता र प्रभावकारी रुपमा सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउँछ। सेवाको प्रतिफललाई सेवाको लागतबाट हेर्न सकियो भने सार्वजनिक सेवाको दक्षता अभिवृद्धि हुन्छ ।
सन्निकटताको सिद्धान्तमा कुनै पनि कामको विनियोजन गर्दा सबैभन्दा पहिले तल्लो तहका सरकारलाई सुम्पनु पर्ने र उसले गर्न नसक्ने भएमा मात्र त्यस्तो कामको जिम्मेवारी सोभन्दा माथिल्लो तहको सरकारले लिनुपर्ने भनिन्छ । किनकि सबैभन्दा तल्लो निकाय वा स्थानीय सरकार जो जनताको नजिक रहने, करदाता जनताको आवश्यकता र रुचिसंग बढी परिचित र उत्तरदायी पनि हुने र जनताप्रति बढी जवाफदेही हुने हुन्छ । स्थानीय तहमा प्रदान गरिने सेवाको जनता स्वयंले प्रभावकारी अनुगमन र कार्यान्वयन गर्न सक्ने हुनाले त्यस्तो काम स्थानीय सरकारलाई सुम्पनु पर्दछ । किनकि केन्द्रीय सरकार स्थानीय जनताको आवश्यकता र रुचिसंग कम परिचित हुने र स्थानीय आवश्यकता र रुचि पनि फरक फरक हुने कुराले गर्दा त्यस्तो सेवा केन्द्रीय सरकारले उपलब्ध गराउनुभन्दा स्थानीय सरकारले बढी दक्षतापूर्वक गर्न सक्ने हुन्छ ।

यदि कुनै काम वा सेवाबाट लाभ पाउने क्षेत्र पनि स्पष्ट र सो को लाभ-लागतलाई स्थानीय तहमा आन्तरिकीकरण गर्न सकिने भएमा त्यस्तो कार्य गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई नै प्रदान गर्न उपयुक्त हुन्छ । बढी उत्तरदायी, प्रतिष्पर्धी र नवीनपनको संभावनाले सार्वजनिक सेवाको प्रवाह संघीय सरकारले भन्दा तल्लो तहको सरकारले बढी लागत-प्रभावी रुपमा प्रदान गर्न सक्दछ ।कार्यगत विश्लेषण र जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा सदैव निर्णय गर्ने अधिकार निर्णयको परिणामले असर गर्नेहरूलाई सुम्पन सकिन्छ भन्ने अठोटका साथ गर्नुपर्दछ ।नेपालमा संघीयता कार्यान्वयनका लागि उक्त विषयहरु नभइ नहुने तत्वको रुपमा रहेका छन् ।

३.३.२ आयतनको अर्थ लाभ (Economies of scale)

आयतन लाभ भन्नाले धेरै उत्पादन गर्दा हुने लाभलाई बुझिन्छ ।यदि वस्तु वा सेवाको धेरै इकाइ कम उत्पादन लागतमा धेरै परिमाणमा उत्पादन गर्न सकिन्छ भने आयतनको लाभ प्राप्त गरेको भन्न सकिन्छ । सार्वजनिक सेवाको जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा उत्पादकको आर्थिक दक्षता पनि हेर्नु पर्दछ, किनकि कुनै सार्वजनिक सेवा ठूलो परिमाणमा उत्पादन गर्दा लागत प्रभावी हुन्छ । उदाहरणको लागि पाठयपुस्तक र औषधीको व्यवस्थालाई लिन सकिन्छ । यस्तो कार्य संघले गर्न उचित हुन्छ ।

३.३.३ बाह्य प्रवाह (Externalities or spill-over jurisdiction)

सार्वजनिक सेवा वा वस्तुले लाभ पुरयाउने क्षेत्रले पनि वस्तु वा सेवा प्रवाह गर्ने जिम्मेवारी कुन सरकारले गर्न उपयुक्त हुन्छ भन्ने कुराको निर्धारण गर्दछ । उदाहरणको लागि सरसफाइ सेवाको लागि लाभग्राही क्षेत्र भनेको स्थानीय समुदाय हुन् भने हवाइ यातायात नियन्त्रण **(Air traffic control)** सेवाले राष्ट्रको सबै भूभाग समेटदछ ।यदि कुनै सार्वजनिक वस्तु वा सेवाको प्रतिफललाई कुनै भौगोलिक क्षेत्रमा सीमित गर्न सकिन्न भने त्यस्तो सेवाको जिम्मेवारी माथिल्लो तहको सरकारले लिनु उचित हुन्छ ।उदाहरणको लागि विश्वविद्यालयलाई लिन सकिन्छ ।स्थानीय जनताले आफ्नो करबाट विश्वविद्यालय संचालन गर्न पनि नसक्ने र उक्त विश्वविद्यालयबाट अन्य क्षेत्रका बासिन्दाले पनि लाभ लिन सक्ने हुनाले यस्तो सेवाको जिम्मेवारी माथिल्लो सरकारको हुनुपर्दछ ।

लाभ लागतको आन्तरिकीकरण गर्न नसकिने र सेवाको प्रभाव स्थानीय तहको क्षेत्रभन्दा बाहिर पनि पर्ने रहेछ भने त्यस्तो सेवा प्रादेशिक वा संघीय सरकारको जिम्मेवारीमा रहनु पर्दछ ।

३.३.४ समानता र समावेशी (Equity and inclusion)

मुलुकको विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा बसोबास गर्ने विभिन्न वर्ग, जाति र आर्थिक अवस्था भएका सबै जनतालाई समानस्तरको अवसर प्रदान गर्ने र समान आयस्तरमा ल्याउने प्रयास गर्ने जिम्मेवारी सरकारको हो । उदाहरणको लागि सरकारले समाज कल्याणका कार्यहरू तथा कम आम्दानी भएका व्यक्तिको लागि आवास योजना संचालन गर्न सक्दछ । यस्तो जिम्मेवारी केन्द्रीय वा संघले नै लिनु उचित हुन्छ। किनकि पुनर्वितरण तथा समाज कल्याणको आवश्यकता स्थानीयस्तरमा बढी हुने र स्थानीय तहको सरकारसंग स्रोत साधनको अभाव हुने गर्दछ । यस्ता कार्यको लागि संघले नीति निर्माण र आर्थिक स्रोतको व्यवस्था गर्ने र कार्यान्वयनको जिम्मेवारी प्रदेश तथा स्थानीय सरकारलाई सहकार्यका रुपमा गर्ने गरी सुम्पन सकिन्छ, किनकि स्थानीय सरकारसंग गरीबहरूको स्पष्ट विवरण, स्तर र आवश्यकता पहिचानका बारेमा बढी जानकारी हुने गर्दछ ।

३.३.५ समष्टिगत आर्थिक स्थिरता (Overall economic stability)

सरकारको मुख्य कार्य भनेको मुलुकमा आर्थिक स्थिरता कायम गर्नु पनि हो । कुनै कार्य गर्दा मुलुकको समग्र आर्थिक स्थिरतामा असर पुग्ने भए त्यस्तो कार्यहरूको जिम्मेवारी संघले लिनु उपयुक्त हुन्छ । स्थानीय सरकारले मुलुकको आर्थिक स्थितिमा ध्यान दिन नसक्ने र घाटा बजेट अपनाएर भएपनि वा आफ्नो क्षेत्रको बजारको संरक्षणको नीति अवलम्बन गरेर वा सजिलो बैंकिग प्रावधान लागू गरेर आफ्ना बासिन्दालाई बढी भन्दा बढी सेवा दिन अग्रसर हुन

सक्ने र यसबाट मुलुकको समग्र आर्थिक स्थितिमा असर पर्न सक्ने भएकोले यस्तो कार्य संघले लिन उचित हुन्छ ।

३.३.६ राष्ट्रिय प्राथमिकता र लक्ष्यका विषय (National interests and goals)

राष्ट्रिय एकता, सार्वभौमसत्ता, राष्ट्रिय अखण्डता, राष्ट्रिय हित, प्राथमिकता र लक्ष्यका विषयको जिम्मेवारी केन्द्र सरकारकै हुन्छ । देशमा शान्ति सुरक्षा अमनचैन कायम गर्ने कार्यको अन्तिम जिम्मेवारी पनि केन्द्र सरकारले नै लिन उचित हुन्छ ।

३.३.७ जवाफदेहिता र क्षमता (Accountability and capacity)

जनताले नियन्त्रण, पहुँच, व्यवस्थापन, श्रोत परिचालन र छानवीन गर्नसक्ने कार्यहरूको जिम्मेवारी मात्र स्थानीय तहको सरकारलाई दिनु पर्दछ । स्थानीय तहको सरकार भनेको जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकार भएकोले यस्तो कार्यको लागि जनताले स्थानीय सरकारलाई बढी जवाफदेही बनाउन सक्दछन् ।स्थानीय तहले आँफु अन्तर्गतका इकाइमा, स्थानीय समुदायमा तथा नागरिक तहमा अधिकारको निक्षेपण गरी जवाफदेहीताको अभिबृद्धि गर्न समेत सक्दछन्।

कामको जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा सरकारको क्षमतालाई पनि हेर्नु पर्दछ। संघको क्षमता अन्य सरकारको भन्दा बढी हुन्छ। किनकि अन्य सरकारको तुलनामा संघसंग बढी सीपयुक्त जनशक्ति, उच्चप्रविधि र प्रणाली एवं पर्याप्त स्रोतसाधन समेत हुन्छ। संघ वा माथिल्लो सरकारले तल्लो तहको सरकारलाई काम गर्नको लागि उपयुक्त वातावरण सृजना गर्ने र तल्लो तहको सरकारको क्षमता अभिवृद्धिमा भरमग्दुर सहयोग गर्नुपर्दछ।

३.३.८ नीति, मापदण्ड, गुणस्तर, नियमन, वित्तीय श्रोत, सेवा प्रवाह, सेवाको उत्पादन तथा वितरण जस्ता पक्षहरु कार्य विश्लेषण र जिम्मेवारी निर्धारणमा बढी महत्वपूर्ण हुन्छन्। कुन तहका सरकारले के काम, कसरी र कसले गर्ने भन्ने विषयको उत्तर यस प्रकारको विश्लेषणबाट प्राप्त हुन्छ।

३.३.९ सहकारिता, समन्वय र सहअस्तित्व (Cooperative, coordination and co-coexistence)

नेपालको संविधानमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको सम्बन्ध सहकारिता, समन्वय र सहअस्तित्वको आधारमा हुने भनिएकोले सार्वजनिक कार्यको जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा यी सिद्धान्तलाई पनि आधार वनाइएको छ र कार्य जिम्मेवारी अन्तर्गतका उपकार्य जुन तहको

सरकारको तुलनात्मक लाभ उक्त कार्यमा बढी छ त्यसै तहको सरकारको जिम्मामा राख्ने चलन पनि रहेको हुन्छ र कार्य सम्पादन गर्दा प्रविधि र आवश्यक प्राविधिक सहयोग बाँडफाँड एक आपसमा मिलेर गर्नु पर्ने हुन्छ ।

प्रतिवेदन तयार गर्दा माथि उल्लिखित सिद्धान्तहरुलाई आवश्यकताअनुसार प्रयोग गरिएको छ।

परिच्छेद-४

संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकार सूचीको बाँडफाँड र विस्तृतीकरण

४.१ संघको अधिकार तथा कार्य विस्तृतीकरण

संघको समष्टिगत कार्य विस्तृतीकरणको सूची

अनुसूचीको क्र. सं.	संविधानको अधिकार सूचीका विषय	अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
संघको एकल अधिकारको (अनुसूची ५) विस्तृतीकरण			
१	रक्षा र सेना सम्बन्धी	**१.१**	**राष्ट्रिय एकता र भौगोलिक अखण्डताको संरक्षण**
		१.१.१	नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधीनता र राष्ट्रिय एकताको संरक्षण र संबर्द्धन सम्बन्धी नीति, रणनीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन तथा नियमन
		१.१.२	नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधीनता र राष्ट्रिय एकतामा खलल पुर्याउने वाह्य तथा आन्तरिक चुनौती, खतरा र जोखिम सम्बन्धी रणनीतिक सूचना संकलन, विश्लेषण तथा उपयोग एवं राष्ट्रिय एकता र भौगोलिक अखण्डताको संरक्षण
		१.१.३	राष्ट्रिय हित, राष्ट्रिय एकता, सामाजिक सदभाव र सहिष्णुता प्रवर्द्धन सम्बन्धी
		१.२	**राष्ट्रिय सुरक्षा सम्बन्धी**
		१.२.१	राष्ट्रिय हित, सुरक्षा र प्रतिरक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१.२.२	राष्ट्रिय हित प्रतिकूल क्रियाकलाप सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण र उपयोग
		१.२.३	राष्ट्रिय सुरक्षा सूचना तथा संचार प्रणाली एवं संजाल स्थापना, संचालन र व्यवस्थापन
		१.२.४	राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद र सुरक्षा क्षेत्र सुधार
		१.२.५	अन्तर्राष्ट्रिय सिमानाको सुरक्षा तथा नियमन

		१.२.६	सीमाक्षेत्र/सीमापार अपराध सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण तथा उपयोग
		१.२.७	राष्ट्रिय सुरक्षा स्थितिको लेखाजोखा, चुनौतीको विश्लेषण र सामना
		१.२.८	सुरक्षा निकायहरुको सवलीकरण र क्षमता अभिवृद्धि नीति
		१.२.९	सुरक्षा निकायबीच अन्तरनिकायगत समन्वय, सहयोग, परिचालन तथा नियन्त्रण
		१.२.१०	जासूसी र प्रतिजासूसी कार्य
		१.३	**नेपाली सेना सम्बन्धी**
		१.३.१	नेपाली सेना सम्बन्धी नीति, रणनीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१.३.२	नेपाली सेनाको गठन, संचालन, व्यवस्थापन, नियन्त्रण, आधुनिकीकरण र क्षमता अभिबृद्धि
		१.३.३	सुरक्षापरिषद्को सिफारिसमा नेपाली सेनाको परिचालन
		१.३.४	हातहतियार तथा असवावको उत्पादन, खरीद र व्यवस्थापन
		१.३.५	सैनिक ब्यारेक तथा कार्यालयको भौतिक संरचना, संचार, यातायात साधन, उपकरण र सामग्री (जल, स्थल र हवाई) को व्यवस्था
		१.३.६	राष्ट्रियसेवा दलको संचालन र व्यवस्थापन
		१.३.७	सैनिक कल्याणकारी योजना संचालन तथा व्यवस्थापन
		१.३.८	विकास निर्माण कार्यमा सहयोग
		१.३.९	विपद प्रतिकार्यमा सहयोग र समन्वय
		१.३.१०	राष्ट्रिय निकुञ्ज, बन्यजन्तु आरक्षहरुको सुरक्षा
		१.३.११	महत्वपूर्ण राष्ट्रिय सम्पदा तथा स्मारकहरुको सुरक्षा
		१.३.१२	अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति प्रवर्द्धनमा सहयोग
		१.४	**रक्षा सूचना सम्बन्धी**
		१.४.१	रक्षा सूचना सम्बन्धी नीति निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन
		१.४.२	रक्षा सम्बन्धी अनुसन्धान, सूचना संकलन, विश्लेषण तथा उपयोग
२	युद्ध र प्रतिरक्षा	**२.१**	**युद्ध र प्रतिरक्षा**
		२.१.१	युद्ध र प्रतिरक्षा सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण र उपयोग
		२.१.२	युद्ध र प्रतिरक्षाका निम्ति सुरक्षा सजगता, तयारी र कारवाही
		२.१.३	युद्ध र प्रतिरक्षा सम्बन्धी स्थल, जल तथा हवाई साधन (हातहतियार, जनशक्ति, संचार उपकरण, यातायातका साधन आदि) को व्यवस्था
		२.१.५	युद्ध र प्रतिरक्षा व्यवस्थापन

३	हातहतियार, खरखजना कारखाना तथा उत्पादन सम्बन्धी	**३.१**	**हातहतियार, खरखजाना कारखाना तथा उत्पादन सम्बन्धी**
		३.१.१	हातहतियार, खरखजाना तथा बिस्फोटक पदार्थ उत्पादन र प्रयोग सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन, नियन्त्रण तथा नियमन
		३.१.२	हातहतियार, खरखजाना तथा विस्फोटक पदार्थ उत्पादन
		३.१.३	हातहतियार तथा खरखजाना खरिद, आपूर्ति र व्यवस्थापन
		३.१.४	बारुदीसुरुङ्ग निष्प्रभावीकरण सम्बन्धी नीति निर्माण र कार्यान्वयन
४	केन्द्रीय प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, राष्ट्रिय गुप्तचर तथा अनुसन्धान, शान्ति सुरक्षा (अनुसूची ७ (३) बाट समेत)	**४.१**	**शान्ति सुरक्षा**
		४.१.१	आन्तरिक सुरक्षा
		४.१.१.१	आन्तरिक सुरक्षा, शान्ति सुव्यवस्था र निवारक नजरबन्द सम्बन्धी नीति, रणनीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		४.१.१.२	नेपाल प्रहरी र प्रदेश प्रहरीले सम्पादन गर्ने कार्यको संचालन, सुपरिवेक्षण र समन्वय सम्बन्धी कानून
		४.१.१.३	नेपाल प्रहरी र प्रदेश प्रहरीको स्तर तथा मापदण्ड निर्धारण
		४.१.१.४	राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक, वैदेशिक सार्वजनिक चासो र महत्वका विषयको समसामयिक वस्तुस्थिति विश्लेषण
		४.१.१.५	महत्वपूर्ण व्यक्ति, स्थल, भवन, संरचना, कूटनीतिक नियोग र लोकमार्गको सुरक्षासम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग, समन्वय र सुरक्षा
		४.१.१.६	शान्तिसुरक्षा स्थितिको लेखाजोखा र समीक्षा, शान्ति सुरक्षामा आइपरेका तथा संभावित खतरा, चुनौती र जोखिमसम्बन्धी सूचनाको प्रदेशसंग आदान-प्रदान, प्रदेशलाई सल्लाह सुझाव एवं थप सुरक्षा बल सहयोग
		४.१.१.७	प्रदेश प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग
		४.१.१.८	संघ र अन्तरप्रदेश सुरक्षा निकायबीच समन्वय
		४.१.२	**अपराध रोकथाम तथा नियन्त्रण**
		४.१.२.१	अपराध रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना कार्यान्वयन र नियमन
		४.१.२.२	अपराध तथा गैरकानूनी गतिविधिको सूचना संकलन, विश्लेषण, आदानप्रदान र नियन्त्रण
		४.१.२.३	अपराध सम्बन्धी निगरानी
		४.१.२.४	गम्भीर प्रकृतिका अपराधको अनुसन्धान तथा कारवाही

		४.१.२.५	अपराध अनुसन्धानमा प्रदेशलाई दक्ष जनशक्ति, उपकरण, प्रविधि, विधिविज्ञान लगायतमा सहयोग
		४.१.२.६	अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय समन्वय तथा पारस्परिक सहयोग
		४.१.२.७	अपराधसम्बन्धी राष्ट्रिय अभिलेख व्यवस्थापन
		४.२	**केन्द्रीय प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल, राष्ट्रिय गुप्तचर तथा अनुसन्धान**
		४.२.१	**केन्द्रीय प्रहरी**
		४.२.१.१	नेपाल प्रहरीको सेवा शर्त सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		४.२.१.२	देशभित्रको शान्ति सुरक्षाको समग्र स्थितिको लेखाजोखा र प्रतिवेदन
		४.२.१.३	शान्ति सुरक्षामा सहयोग
		४.२.१.४	सवारी साधन, संचार उपकरण, हातहतियार, असवाव र ब्यारेक तथा कार्यालय सहितको भौतिक संरचनाको व्यवस्थापन
		४.२.१.४	कानून कार्यान्वयनमा सहयोग
		४.२.१.५	विपद् प्रतिकार्यमा सहयोग
		४.२.१.७	ईन्टरपोल तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रहरी संगठनहरुसंगको सम्पर्क, समन्वय, सूचना आदान प्रदान र कार्यान्वयन
		४.२.१.८	आधारभूत मानव अधिकार र नागरिक स्वतन्त्रताको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन
		४.२.१.९	संगठित अपराध, राज्य विरूद्धको अपराध, लागू औषध, जासूसी, आतंकवाद, मानव बेचविखन तथा ओसार-पसार, बहुराष्ट्रिय प्रकृति वा मानव अधिकारको गंभीर उल्लंघन, राष्ट्रिय हित वा सरोकारको दृष्टिले संवेदनशील एवं गंभीर प्रकृतिका अपराध, दुई वा दुईभन्दा बढी प्रदेशको क्षेत्राधिकार जोडिएको वा कुनै पनि प्रदेशको क्षेत्राधिकारभित्र नपर्ने र प्रदेश प्रहरीले अनुरोध गरेका विशेष तथा गंभीर प्रकृतिका अपराधको अनुसन्धान तथा कारवाही
		४.२.१.१०	नेपाल प्रहरी र प्रदेश प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि
		४.२.१.११	संघ स्तरको कारागार सुरक्षा र हिरासत व्यवस्थापन
		४.२.१.१२	अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति स्थापना कार्यमा सहयोग
		४.२.२	**सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल**
		४.२.२.१	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको सेवा शर्त सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन

		४.२.२.२	देशको कुनै भागमा भएको वा हुन सक्ने सशस्त्र संघर्ष, सशस्त्र विद्रोह वा पृथकतावादी गतिविधि, आतंककारी गतिविधि तथा जघन्य अपराध नियन्त्रणमा सहयोग
		४.२.२.३	दंगा नियन्त्रणमा सहयोग
		४.२.२.४	विपद् प्रतिकार्यमा सहयोग
		४.२.२.५	अन्तर्राष्ट्रिय सिमानाको सुरक्षा
		४.२.२.६	मानवअधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन
		४.२.२.७	अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति स्थापना कार्यमा सहयोग
		४.२.२.८	महत्वपूर्ण व्यक्ति, स्थल, लोकमार्ग, भवन र महत्वपूर्ण संरचनाहरुको सुरक्षा
		४.२.२.९	जनशक्ति विकास, श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन र क्षमता अभिवृद्धि
		४.२.२.१०	सवारीसाधन, संचार उपकरण, हातहतियार, असवाव र ब्यारेक तथा कार्यालयसहितको भौतिकसंरचनाको व्यवस्थापन
		४.२.२.११	अन्तर्राष्ट्रिय प्रहरी संगठनहरुसंगको सम्पर्क, समन्वय, सूचना आदान प्रदान र कार्यान्वयन
		४.२.३	**राष्ट्रिय गुप्तचर तथा अनुसन्धान**
		४.२.३.१	राष्ट्रिय गुप्तचर सेवा संचालन, रेखदेख र नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		४.२.३.२	संविधान, राष्ट्रिय सुरक्षा र हित विरुद्धका एवं भूमिगत तथा अर्धभूमिगत संगठन,जातिय, धार्मिक, साम्प्रदायिक, सशस्त्र विद्रोह, आर्थिक तथा संगठित अपराध, अवैध संघसंस्थाहरुको गतिविधि, सार्वजनिक चासो र महत्वका सूचना संकलन, आदानप्रदान, विश्लेषण, उपयोग र संरक्षण
		४.२.३.३	अन्तर सीमा अपराध, सीमा अतिक्रमण, सीमावर्ती क्षेत्रको भौतिक सामरिक स्थिति सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण र उपयोग
		४.२.३.४	प्रतिगुप्तचर, जासूसी तथा प्रतिजासूसी सम्बन्धी कार्य
		४.२.३.५	सुरक्षा सूचना समन्वय र सञ्जालको व्यवस्थापन
		४.२.३.६	क्षमता अभिवृद्धि
		४.२.३.७	आतंकवाद तथा गम्भीर प्रकृतिका अपराधमा कृयाशील राष्ट्रिय, क्षेत्रीय एवं अन्तर्राष्ट्रिय संजालहरुको पहिचान र निगरानी
		४.२.३.८	सवारीसाधन, संचार उपकरण, साना हातहतियार, कार्यालय सहितको भौतिक संरचनाको व्यवस्थापन

		४.२.३.९	स्वदेशी तथा विदेशी व्यक्तिको सत्यापन, अतिविशिष्ट व्यक्ति, महत्वपूर्ण प्रतिष्ठान, उद्योग, अध्यागमन तथा अन्य महत्वपूर्ण सूचना संकलन, विश्लेषण र उपयोग
		४.२.३.१०	राष्ट्रिय सुरक्षा स्थितिको मूल्यांकन र प्रतिवेदन
५	केन्द्रीय योजना, केन्द्रीय बैंक, वित्तीय नीति, मुद्रा र बैंकिङ्ग, मौद्रिक नीति, विदेशी अनुदान, सहयोग र ऋण (अनुसूची ७ को १० बाट समेत)	**५.१**	**केन्द्रीय योजना**
		५.१.१	राष्ट्रिय विकास नीति, राष्ट्रियस्तरका अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन
		५.१.२	राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र तथा लक्ष्य निर्धारण
		५.१.३	मानव संशाधन विकासका लागि अल्पकालीन, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन
		५.१.४	अन्तरक्षेत्रगत केन्द्रीय विकास आयोजनाहरूमा समन्वय
		५.१.५	अध्ययन अनुसन्धान
		५.१.६	सन्तुलित विकासका लागि क्षेत्रगत तथा स्थानीय नीति र रणनीति तर्जुमा
		५.१.७	गरिवी निवारण तथा संमृद्धिका लागि रणनीति तर्जुमा तथा सहयोग
		५.१.८	मन्त्रालयगत तथा क्षेत्रगत योजना स्वीकृति र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		५.१.९	कुल राष्ट्रिय लगानी प्रक्षेपण (सरकारी, सहकारी र निजी) र वित्तीय व्यवस्थापन
		५.१.१०	वार्षिक विकास कार्यक्रम तर्जुमा, स्वीकृति र अनुगमन
		५.१.११	अनुगमन तथा मूल्यांकनको आधार तथा प्रक्रिया निर्धारण, क्षेत्रगत नीतिको अनुगमन तथा मूल्यांकन, विकास आयोजना कार्यान्वयन, अनुगमन र प्रतिफलको समीक्षा
		५.२	**आर्थिक, बैंक, वित्तीय क्षेत्र एवं विदेशी अनुदान सहयोग र ऋण**
		५.२.१	समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		५.२.२	आर्थिक साधनको बाँडफाँड
		५.२.३	उपदान, निवृत्तिभरणलगायत सेवा सुविधा र दीर्घकालीन आर्थिक दायित्व सम्वन्धी विषय
		५.२.४	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, समन्वय र नियमन
		५.२.५	आर्थिक स्थायित्व, मूल्य स्थिरता सम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन

		५.२.६	विकास सहायता नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र नियमन
		५.२.७	सम्पत्ति शुद्धीकरण र आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन तथा नियमन
		५.२.८	राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग सम्बन्धी
		५.२.९	अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन, समन्वय र नियमन
		५.२.१०	आर्थिक तथा बैंकिङ्ग सम्बन्धी द्विपक्षीय, बहुपक्षीय अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूसँग सम्पर्क र समन्वय
		५.२.११	विकास साझेदार संस्थाहरुसँगको सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		५.२.१२	संघीयस्तरका सार्वजनिक संस्थानहरु सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन
		५.२.१३	निजीकरण नीति, मापदण्ड, अनुगमन र नियमन
		५.२.१४	सरकारी बाँकी रकमको अभिलेखीकरण र असुली
		५.२.१५	अर्थ र योजना सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता
		५.२.१६	राजस्व प्रशासन सम्बन्धी
		५.२.१७	आर्थिक प्रशासन तथा नियन्त्रण सम्बन्धी
		५.२.१८	केन्द्रीय बैंकको स्थापना, संचालन र नियमन
		५.२.१९	आन्तरिक र वैदेशिक ऋण एवं अनुदान
		५.३	**केन्द्रीय बैंक, वित्तीय नीति, मुद्रा र बैंकिङ र मौद्रिक नीति**
		५.३.१	मौद्रिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन
		५.३.२	नेपाल सरकारको बैंकर, सल्लाहकार तथा वित्तीय अभिकर्ता
		५.३.३	नोट तथा सिक्का निष्काशन, जमानत, व्यवस्थापन र नियमन
		५.३.४	वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको बैंक तथा अन्तिम ऋणदाता
		५.३.५	विदेशी विनिमय नीति निर्धारण, भुक्तानी सन्तुलन, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन, विदेशी मुद्रा कारोवारको निरीक्षण र नियमन
		५.३.६	भुक्तानी प्रणालीको निरीक्षण र नियमन तथा समाशोधन गृह र राफसाफ
		५.३.७	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँगको सम्पर्क र समन्वय
		५.३.८	विदेशी केन्द्रीय बैंक र अन्तर्रराष्ट्रिय बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँगको सम्पर्क र समन्वय
		५.३.९	आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन
		५.३.१०	वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि सम्बन्धी

		५.३.११	सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन
		५.३.१२	वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको स्थापना, सुपरिवेक्षण र नियमन
		५.४	**वित्त नीति**
		५.४.१	राजश्व सम्बन्धी नीति, कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		५.४.२	सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीति, कानुन तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		५.४.३	आन्तरिक र वैदेशिक ऋण तथा अनुदानको व्यवस्थापन र नियमन
		५.५	**संघीय आर्थिक प्रणाली तथा कोष**
		५.५.१	आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		५.५.२	बजेट सीमा निर्धारण, तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		५.५.३	लेखा प्रणाली व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण
		५.५.४	संघीय सञ्चित कोष संचालन
		५.५.५	संघीय राजस्व र व्ययको अनुमान
		५.५.६	संघीय विनियोजन ऐन
		५.५.७	संघीय पूरक अनुमान
		५.५.८	संघीय पेश्की खर्च
		५.५.९	संघीय उधारो खर्च
		५.५.१०	संघीय आकस्मिक कोष
		५.५.११	सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन
		५.५.१२	संघीय विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्य संचालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र लेखा परीक्षण
६	परराष्ट्र तथा कूटनीतिक मामिला अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र संयुक्त राष्ट्रसंघ सम्बन्धी	**६.१**	**परराष्ट्र तथा कूटनीतिक मामिला**
		६.१.१	नेपालको परराष्ट्र नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		६.१.२	नेपालस्थित विदेशी नियोगहरूसंग सम्बन्ध, समन्वय एवं विदेशमा नेपालको कूटनीतिक प्रतिनिधित्व
		६.१.३	ओहदाको प्रमाणपत्र सम्बन्धी
		६.१.४	विदेशमा नेपालको हित प्रवर्द्धन एवं प्रतिष्ठा अभिवृद्धि
		६.१.५	अतिथि सत्कार र शिष्टाचार (प्रोटोकल)
		६.१.६	नागरिकहरुको कूटनीतिक संरक्षण

		६.१.७	विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकहरुको अभिलेख तथा तिनीहरुको हक, हित र संरक्षण
		६.१.८	विदेशमा रहेका नेपाली कामदारहरूको उद्धार, सहयोग र समन्वय सम्बन्धी
		६.१.९	आर्थिक, वाणिज्य तथा विकास कूटनीति
		६.१.१०	विदेशी राज्य र कूटनीतिक प्रतिनिधिको सुविधा तथा उन्मुक्ति
		६.१.११	गैर आवासीय नेपाली सम्बन्धी
		६.१.१२	नागरिक-नागरिकबीचको सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्ने कूटनीति
		६.१.१३	कन्सुलर सेवा
		६.१.१४	परराष्ट्र मामिला सम्वन्धमा प्रदेशहरुसँग सम्पर्क र समन्वय
		६.१.१५	कूटनीतिक आचारसिंहता
		६.२	**अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र संयुक्त राष्ट्रसंघ सम्बन्धी**
		६.२.१	छिमेकी र विदेशी राष्ट्रहरुसँगको सम्बन्ध
		६.२.२	संयुक्तराष्ट्र संघ, क्षेत्रीय सहयोगका लागि दक्षिण एशियाली संगठन तथा अन्य अन्तर्राष्ट्रिय वा क्षेत्रीय संस्थाहरूसंगको सम्बन्ध
		६.२.३	अन्तर्राष्ट्रिय तहमा जनस्तरीय एवं गैरसरकारी संस्था स्तरीय सम्बन्धको विकास र प्रवर्द्धन
७	अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौता, सुपुर्दगी, पारस्परिक कानूनी सहायता र अन्तर्राष्ट्रिय सीमा र सीमा नदी	**७.१**	**अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौता**
		७.१.१	अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौता सम्बन्धी
		७.२.२	सन्धि वा सम्झौताको अनुमोदन, सम्मिलन, स्वीकृति वा समर्थन, निलम्बन तथा खारेजी
		७.२	**सुपुर्दगी**
		७.२.१	सुपुर्दगी सम्बन्धी कानून निर्माण, सन्धि संझौता, कार्यान्वयन र नियमन
		७.२.२	सन्धि वा सम्झौताको अनुमोदन, सम्मीलन, स्वीकृति वा समर्थन, निलम्बन तथा खारेजी
		७.३	**पारस्परिक कानूनी सहायता सम्बन्धी**
		७.३.१	पारस्परिक कानूनी सहायता सम्बन्धी कानून निर्माण, सन्धि सम्झौता, कार्यान्वयन र नियमन
		७.३.२	सन्धि वा सम्झौताको अनुमोदन, सम्मीलन, स्वीकृति वा समर्थन, निलम्बन तथा खारेजी
		७.४	**अन्तर्राष्ट्रिय सीमा र सीमा नदी**
		७.४.१	अन्तर्राष्ट्रिय सीमाको सुरक्षा तथा विवाद समाधान सम्बन्धी
		७.४.२	अन्तर्राष्ट्रिय सीमाको नक्सांकन, अभिलेख र निर्धारण

		७.४.३	सीमास्तम्भहरूको निर्माण, मर्मत सम्भार तथा अभिलेख व्यवस्थापन
		७.४.४	सीमा नदी सम्वन्धी
८	दुरसञ्चार, रेडियो फ्रिक्वेन्सीको बाँडफाँड, रेडियो, टेलिभिजन र हुलाक (अनुसूची ७ (१४) र ७(१९) बाट समेत)	**८.१**	**दूरसञ्चार, सूचना र संचार प्रविधि, रेडियो फ्रिक्वेन्सीको बाँडफाँड**
		८.१.१	दूरसञ्चार, सूचना र संचार प्रविधि सम्बन्धि नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, प्रबर्द्धन र नियमन
		८.१.२	तारयुक्त र ताररहित ब्रोडब्याण्ड सञ्जालको विकास, व्यवस्थापन र नियमन
		८.१.३	भू-उपग्रह स्थापना र व्यवस्थापन
		८.१.४	दुरसंचार र प्रशारण फ्रिक्वेन्सी वाँडफाँड, मूल्य निर्धारण र नक्सांकन प्रयोगको अनुमति, नवीकरण र नियमन
		८.१.५	दुरसञ्चार र राष्ट्रिय स्तरको इन्टरनेट लगायत सूचना र संचार प्रविधि सेवाको गुणस्तर निर्धारण, अनुमति, नवीकरण र शुल्क निर्धारण
		८.१.६	राष्ट्रियस्तरका सूचना प्रविधि पार्कको योजना, निर्माण, व्यवस्थापन, अनुमति र नियमन
		८.१.७	सूचना प्रविधिको प्रवर्द्धन र नियमन
		८.१.८	साइवर सुरक्षा सम्बन्धी कार्य
		८.१.९	दुरसंचार, सूचना र संचार प्रविधि सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्पर्क, अभिसन्धि र मापदण्ड कार्यान्वयन
		८.१.१०	सूचना र संचार प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान
		८.१.११	माइक्रोवेभप्रणालीको बिस्तार
		८.१.१२	ब्यान्डविथको अन्तराष्ट्रिय कनेक्टिभिटी
		८.१.१३	रेडियो यन्त्र प्रयोगको अनुमति र नवीकरण
		८.२	**रेडियो, टेलिभिजन तथा अन्य सञ्चारमाध्यम सम्वन्धी**
		८.२.१	रेडियो, टेलिभिजन, छापा सञ्चार र समाचार संस्था सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
		८.२.२	राष्ट्रियस्तरका टेलिभिजनको अनुमति, नवीकरण र नियमन
		८.२.३	राष्ट्रियस्तरमा प्रसारण हुने वा १००० वाटभन्दा माथिको एफ.एम रेडियो र प्रसारण संस्थाको संजालीकरण, अनुमति, नवीकरण र नियमन
		८.२.४	राष्ट्रियस्तरका टेलिभिजनको अनुमति, नवीकरण र नियमन
		८.२.५	राष्ट्रियस्तरमा प्रसारण हुने वा १००० वाटभन्दा माथिको एफ.एम रेडियोको अनुमति, नवीकरण र नियमन

		८.२.६	विदेसी टेलिभिजन च्यानलको डाउनलिङ्क, सिग्नल प्राप्ति र बितरणको अनुमति, नवीकरण र नियमन
		८.२.७	अनलाईन मिडियाको नीति, मापदण्ड र नियमन
		८.२.८	संघीय रेडियो, टेलिभिजन, छापा सञ्चार र समाचार संस्था सञ्चालन
		८.२.९	श्रमजीवी सञ्चारकर्मीको न्यूनतम पारिश्रमिक सम्वन्धी मापदण्ड निर्धारण
		८.२.१०	सार्बजनिक प्रसारण संस्थाको संचालन
		८.२.११	सबै प्रकारका बहुबितरण प्रसारण प्रणालीको अनुमति, नवीकरण र नियमन
		८.२.१२	स्वदेशी तथा नेपालबाट गरिने बिदेशी छापा प्रकाशनको नियमन
		८.२.१३	केन्द्रीय प्रेस रजिस्ट्रार सम्बन्धी कार्य
		८.२.१४	आमसंचार माध्यमहरुको अभिलेख, वर्गीकरण, सहजीकरण र नियमन
		८.२.१५	विज्ञापन नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		८.२.१६	सञ्चारको हकको संरक्षण र प्रवर्द्धन
		८.३	**हुलाक सम्बन्धी**
		८.३.१	हुलाक सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		८.३.२	हुलाक सम्वन्धी क्षमता अभिवृद्धि
		८.३.३	डाक रेखाको निर्धारण र पुनरावलोकन
		८.३.४	डाक सेवाको संचालन तथा नियमन
		८.३.५	हुलाक टिकट प्रकाशन, भण्डारण तथा अभिलेख व्यवस्थापन
		८.३.६	धनादेश सेवा सञ्चालन
		८.३.७	हुलाक-बैंक सञ्चालन
		८.३.८	अन्तर्राष्ट्रिय डाक लेखा व्यबस्थापन
		८.३.९	हुलाक सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		८.४	**चलचित्र, सिनेमा हल**
		८.४.१	चलचित्र र सिनेमा हल सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		८.४.२	चलचित्रको विकास र प्रवर्द्धन
		८.५	**सूचनाको हक**
		८.५.१	सूचनाको हक सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन

९	भन्सार, अन्तःशुल्क, मूल्य अभिवृद्धि कर, सँस्थागतआयकर, व्यक्तिगत आयकर, पारिश्रमिक कर, राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटनदस्तुर, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना (अनुसूची ९ को ६ बाट समेत)	९.१	राजस्व सम्वन्धी नीति, कानुन मापदण्ड, योजना, प्रक्षेपण, कार्यान्वयन र नियमन
		९.२	भन्सार, अन्तशुल्क, मूल्य अभिवृद्धि करको लक्ष्य निर्धारण, प्रक्षेपण, प्रशासन, संकलन, नियमन र बाँडफाँड
		९.३	संस्थागत, व्यक्तिगत र पारिश्रमिक आय करको लक्ष्य निर्धारण, प्रक्षेपण, प्रशासन, संकलन, बाँडफाँड र नियमन
		९.४	राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवाशुल्क दस्तुर र दण्ड जरिवानाको लक्ष्य निर्धारण, प्रक्षेपण, प्रशासन, संकलन, बाँडफाँड र नियमन
		९.५	प्राकृतिक श्रोतको उपयोग र पर्वतारोहणबाट प्राप्त रोयल्टी बाँडफाँड
		९.६	राजश्व चुहावट नियन्त्रण सम्बन्धी नीति, कानून, कार्यान्वयन र नियमन तथा राजश्व सुरक्षा संयन्त्र सम्वन्धी
		९.७	राजश्व प्रशासन सुदृढीकरण
		९.८	राजस्व तथ्याङ्क अभिलेखन तथा सूचनाको आदान प्रदान
		९.९	कर तथा भन्सार राजश्व, राजश्व चुहावट नियन्त्रण र सम्पत्ति शुद्धीकरण नियन्त्रण सम्बन्धी द्विपक्षीय, क्षेत्रीय, बहुपक्षीय समन्वय, सन्धि सम्झौता, कार्यान्वयन र नियमन
१०	संघीय निजामती सेवा, न्याय सेवा र अन्य सरकारी सेवा	**१०.१**	**संघीय निजामती सेवा, न्याय सेवा र अन्य सरकारी सेवा**
		१०.१.१	सार्वजनिक प्रशासन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, सुधार र नियमन
		१०.१.२	संघीय निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवा संचालन सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून र मापदण्ड
		१०.१.३	निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारी व्यवस्थापन सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, सेवा शर्त एवं मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१०.१.४	संघीय निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवाका विभिन्न सेवा, समूह र उपसमूहको व्यवस्थापन
		१०.१.५	निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवाहरुको संक्रमणकालीन व्यवस्थापन
		१०.१.६	सरकारी सेवाका राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा समायोजन
		१०.१.७	निजामती र अन्य सरकारी सेवामा मानव संशाधन विकास र व्यवस्थापन
		१०.१.८	व्यवस्थापन परीक्षण र सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्भेक्षण तथा सेवा प्रवाहको अनुगमन

		१०.१.९	सार्वजनिक प्रशासन सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्था एवं निकायसँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		१०.१.१०	केन्द्रीय कर्मचारी निकाय सम्बन्धी
		१०.१.११	संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण
		१०.१.१२	निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारी कल्याण र निवृत्तिभरण व्यवस्थापन
		१०.१.१३	निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि र स्वदेश तथा बैदेशिक छात्रवृत्ति व्यवस्थापन
		१०.१.१४	तालीम नीति, मापदण्ड र स्तरीकरण तथा राष्ट्रियस्तरका तालिम केन्द्रसँगको समन्वय
		१०.१.१५	निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारीको अभिलेख व्यवस्थापन
		१०.१.१६	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सार्वजनिक सेवाको सम्बन्ध र समन्वय
		१०.१.१७	संघीय लोक सेवा आयोग र प्रादेशिक लोकसेवा आयोगसँग समन्वय
		१०.१.१८	पूर्वराष्ट्रसेवक कर्मचारीको ज्ञान सीप प्रयोग गर्ने सम्बन्धी नीति, मापदण्ड निर्माण तथा समन्वय
		१०.१.१९	संघ र अन्तरप्रदेशबीच कर्मचारी समन्वय
		१०.१.२०	सार्वजनिक सेवा वितरणको मापदण्ड निर्धारण
		१०.१.२१	राष्ट्रसेवक कर्मचारी सम्वद्ध संघसंस्था सम्वन्धी
		१०.१.२२	निजामती तथा अन्य सरकारी सेवा सम्बन्धी अनुसन्धान र विकास
११ **अनुसूची ७ (१३, २३) र अनुसूची ९ (७) बाट समेत**	जलश्रोतको संरक्षण र बहुआयामिक उपयोग सम्बन्धी नीति र मापदण्ड	**११.१**	**जलस्रोत उपयोग नीति**
		११.१.१	जलस्रोतको दिगो विकास, पानीको बाँडफाँड, उपयोगको अनुमति, व्यवस्थापन र संरक्षण सम्बन्धी एकीकृत नीति, कानून, मापदण्ड र डिजाइन स्ट्याण्डर्ड निर्धारण, नदी वेसिन योजना र जलउपयोग सम्वन्धी गुरुयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा नियमन
		११.१.२	जलस्रोतको अनुसन्धान, प्रविधि विकास र क्षमता अभिवृद्धि
		११.१.३	जलस्रोत क्षेत्रको अन्तर्राष्ट्रिय सम्पर्क, सन्धि सम्झौता, कार्यान्वयन र नियमन
		११.१.४	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद जोखिम एवं जलस्रोत पूर्वाधार संरचना निर्माण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		११.१.५	प्रमुख नदीहरुको बहाव क्षेत्र निर्धारण र सो क्षेत्रको जमीनको संरक्षण, व्यवस्थापन र उपयोग सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन

		११.१.६	जलस्रोत र मौसम विज्ञान सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन, व्यवस्थापन, अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण, पूर्वानुमान, प्रक्षेपण र सूचना प्रबाह
		११.१.७	जलस्रोत सम्बन्धी वस्तु वा सेवा उपयोगको रोयल्टी मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन
		११.१.८	प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया,पोखरी, सीमसार एवं जलाधार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण स्वच्छता कायम सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		११.२	**जलश्रोतको उपयोग**
		११.२.१	जलस्रोत उपयोग सम्वन्धी संघ, प्रदेश, स्थानीय तह, निजी क्षेत्र, सहकारी, स्थानीय समुदाय र सर्वसाधारणबीच संयुक्त लगानीका अवसरको पहिचान र लगानी योजना तर्जुमा
		११.२.२	संघीयस्तरमा संचालन हुने जलस्रोत उपयोगका बहुउद्देश्यीय, अन्तरप्रादेशिक र ठूला आयोजनाहरुको पहिचान, अध्ययन, निर्माण, संचालन र नियमन
		११.६	**प्रदेश सीमा नदी र जलमार्ग**
		११.६.१	प्रदेशसीमा नदी सम्बन्धी मध्यस्थता र विवाद व्यवस्थापन
		११.६.२	राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय जलमार्गको संभाव्यता अध्ययन, यातायात संचालन, संभार, यात्रु सुरक्षण तथा नियमन
		११.६.३	जलमार्ग सम्बन्धी नीति, कानुन मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		११.६.४	जलमार्ग सम्बन्धी अन्तरदेशीय सन्धि संझौता
१२	अन्तरदेशीय तथा अन्तरप्रदेश विद्युत प्रसारण लाइन	१२.१	राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाइन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, निर्माण, संचालन र नियमन
		१२.२	अन्तर्राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण तथा बिस्तार सम्बन्धी सन्धि-संझौता, कार्यान्वयन र नियमन
		१२.३	राष्ट्रिय विद्युत व्यापार सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		१२.४	अन्तराष्ट्रिय विद्युत व्यापार सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, संन्धि-संझौता कार्यान्वयन र नियमन
		१२.५	विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण एवं विकासमा सरकारी, निजी क्षेत्र र वैदेशिक लगानी, वित्तीय व्यवस्थापन र नियमन
१३		१३.१	तथ्याङ्क सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१३.२	अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा स्थापित मान्यता र पद्धति अनुरुप राष्ट्रिय तथ्यांक प्रणालीको व्यवस्थापन र गुणस्तर निर्धारण
	केन्द्रीय तथ्याङ्क	१३.३	तथ्यांकीय आवश्यकता निर्धारण र व्यवस्थापन

	(राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय मानक र गुणस्तर)	१३.४	राष्ट्रिय स्तरको गणना तथा सर्वेक्षण व्यवस्थापन
		१३.५	प्रशासकीय अभिलेखको तथ्याङ्कीकरण
		१३.६	तथ्यांकीय अभिलेख संरक्षण तथा व्यवस्थापन
		१३.७	क्लियरिङ हाउस सम्वन्धी व्यवस्थापन
		१३.८	नेपाल स्टयाण्डर्ड वर्गीकरण तथा मापदण्ड विकास र प्रयोग
		१३.९	तथ्याङ्कमा सूचना प्रविधि व्यवस्थापन
		१३.१	तथ्यांक सम्बन्धी सल्लाहकारी भूमिका
		१४.१	मानव संसाधन विकास र क्षमता अभिवृद्धि
१४	केन्द्रीय स्तरका ठूला विद्युत, सिचाइ र अन्य आयोजना तथा परियोजना (अनुसूची ७ (१८) र अनुसूची ९ (५) बाट समेत)	**१४.१**	**केन्द्रीयस्तरका ठूला आयोजना सम्बन्धी**
		१४.१.१	ठूला विद्युत, वहुउद्देशीय र अन्तर जलाधार स्थानान्तरण आयोजना, राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण आयोजना, जलमार्ग सम्बन्धी आयोजना पहिचान, अध्ययन, निर्माण, संचालन, संभार र नियमन
		१४.१.२	ठूला र अन्तर प्रादेशिक सिंचाइ, ठूला जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण आयोजनाको पहिचान, अध्ययन र निर्माण
		१४.१.३	जलस्रोत आयोजनामा सरकारी, निजी, सहकारी, सार्वजनिक-निजी साझेदारी तथा वैदेशिक लगानी परिचालन र वित्तीय ब्यबस्थापन
		१४.१.४	जलस्रोतका ठूला पूर्वाधार आयोजना सम्बन्धी पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड
		१४.२	**विद्युत सेवा सम्बन्धी**
		१४.२.१	विद्युत सेवाको मापदण्ड, गुणस्तर र महसुल सम्वन्धी नीति निर्धारण र नियमन
		१४.२.२	विद्युत सेवाको राष्ट्रिय भार प्रणाली व्यवस्थापन र संचालन
		१४.३	**खानेपानी तथा सरसफाई**
		१४.३.१	खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, गुणस्तर र नियमन
		१४.३.२	केन्द्रीयस्तरका ठूला र अन्तर प्रादेशिक खानेपानी आयोजना पहिचान, अध्ययन, निर्माण, सञ्चालन र नियमन
		१४.३.३	प्रशोधन सहितका बृहत ढल व्यवस्थापन आयोजनाहरुको पहिचान, अध्ययन, निर्माण, सञ्चालन र नियमन
१५	केन्द्रीय विश्वविद्यालय,	१५.१	उच्च शिक्षा सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		१५.२	केन्द्रिय विश्वविद्यालय सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड निर्धारण, प्रशासन र नियमन

	केन्द्रीयस्तरका प्रज्ञा प्रतिष्ठान, विश्वविद्यालय मापदण्ड र नियमन, केन्द्रीय पुस्तकालय	१५.३	वैदेशिक विश्वविद्यालयसँगको सम्बन्धन, प्रत्यायन (Accreditation), समन्वय तथा नियमन
		१५.४	केन्द्रीयस्तरका प्रज्ञा प्रतिष्ठान, केन्द्रीय पुस्तकालय सम्बन्धी नीति, कानुन निर्माण तथा व्यवस्थापन
अनुसूची ९ (२) र अनुसूची ७(२२) बाट समेत	शिक्षा, खेलकूद र पत्रपत्रिका	**२.१**	**शिक्षा क्षेत्र**
		२.१.१	शिक्षा सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन तथा मापदण्ड निर्धारण
		२.१.२	मानव संसाधन आवश्यकता प्रक्षेपण तथा राष्ट्रिय शैक्षिक योजना निर्माण
		२.१.३	शिक्षा सम्बन्धी द्विपक्षीय र बहुपक्षीय विकास साझेदार र निकायसँगको समन्वय
		२.१.४	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्वयंसेवा सम्बन्धी नीति निर्धारण र परिचालन
		२.१.५	विद्यालय तहको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, मूल (Core) विषयको पाठ्यक्रम र नमूना पाठ्यपुस्तक निर्माण एवं नियमन
		२.१.६	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको राष्ट्रिय नीति, पाठ्यक्रम प्रारूप, योग्यता निर्धारण, सीप परीक्षणको मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		२.१.७	विद्यालय तहको शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता एवं सक्षमताको मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		२.१.८	शैक्षिक संस्थाको स्थापना र सञ्चालनको राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण
		२.१.९	कूटनीतिक नियोग तथा विदेशी शैक्षिक संस्थाबाट सञ्चालन हुने शैक्षिक संस्थाको स्वीकृति तथा नियमन
		२.१.१०	विदेशमा नेपालको पाठ्यक्रम अनुसार विद्यालय खोल्न अनुमति
		२.१.११	विद्यालयतहको परीक्षाको राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण
		२.१.१२	विद्यालयतहको कक्षा १२ को परीक्षा व्यवस्थापन
		२.१.१३	शैक्षिक योग्यताको समकक्षता निर्धारण
		२.१.१४	छात्रवृति र विद्वतवृत्ति सम्वन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण
		२.१.१५	स्वदेशी तथा विदेशी नागरिकका लागि शैक्षिक अध्ययन, अनुसन्धानको स्वीकृति
		२.१.१६	राष्ट्रिय प्राज्ञिक अनुसन्धान तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन
१६	स्वास्थ्य नीति, स्वास्थ्य सेवा	१६.१	स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, गुणस्तर मापदण्ड, योजना र नियमन

	स्वास्थ्य मापदण्ड, गुणस्तर र अनुगमन, राष्ट्रिय वा विशिष्ट सेवा प्रदायक अस्पताल, परम्परागत उपचार सेवा, सरुवा रोग नियन्त्रण	१६.२	राष्ट्रिय स्तरमा प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुर्नस्थापनात्मक र प्यालिएटिभ स्वास्थ्य सेवाको विकास र प्रवर्द्धन
		१६.३	स्वास्थ्य सम्वन्धी प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत संघ संस्थाको मापदण्ड निर्माण र नियमन
		१६.४	स्वास्थ्य प्रतिष्ठानहरूको स्थापना, सञ्चालन एवं नियमन
		१६.५	अस्पताल एवं स्वास्थ्य संस्था प्रत्यायन (Accreditation)
		१६.६	राष्ट्रिय वा विशिष्ट सेवा प्रदायक अस्पतालको दर्ता, सञ्चालन अनुमति, भौतिक पूर्वाधार, व्यवस्थापन र नियमन
		१६.७	औषधी, स्वास्थ्य सामग्री तथा स्वास्थ्य प्रविधिको उत्पादन र विकास, संचय, बिक्रीवितरण, अन्तिम विसर्जन (डिस्पोजल) सम्बन्धी गुणस्तर मापदण्ड निर्माण र नियमन
		१६.८	अन्तराष्ट्रिय स्वास्थ्य नियमन (International Health Regulations), स्वास्थ्य सम्वन्धी सन्धि संझौता तथा विकास साझेदारसँगको सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		१६.९	आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा नीति तथा मापदण्ड निर्धारण
		१६.१०	सरूवा तथा नसर्ने रोग रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्वन्धी नीति तथा मापदण्ड निर्धारण
अनुसूची ९(३) बाट	स्वास्थ्य	३.१	स्वास्थ्य (उपचार) पर्यटन सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		३.२	स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		३.३	स्वास्थ्य क्षेत्रको मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन
		३.४	स्वास्थ्य सेवा तथा वस्तुको शुल्क सम्वन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन
		३.५	औषधी निगरानी (Pharmacovigilance) र नियमन
		३.६	औषधी खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थाको मापदण्ड र नियमन
		३.७	स्वास्थ्य विज्ञान सम्वन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र नियमन
		३.८	जडीबुटी जान्तव र खनिजको औषधीय अनुसन्धान
		३.९	स्वास्थ्य सूचना प्रणाली व्यवस्थापन र स्वास्थ्य लेखा पद्धति
		३.१०	राष्ट्रिय एवं अन्तराष्ट्रिय चासोका जनस्वास्थ्य समस्याको निगरानी (पब्लिक हेल्थसर्भेलेन्स)

		३.११	आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको मापदण्ड निर्धारण
		३.१२	विभिन्न तहमा आवश्यक पर्ने स्वास्थ्य सेवाको राष्ट्रिय प्रोटोकल निर्माण
		३.१३	राष्ट्रिय रिफरेन्स प्रयोगशाला र परीक्षण केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन
		३.१४	राष्ट्रिय रिफरल पद्दतिको विकास
		३.१५	खानेपानी,, खाद्य पदार्थ र हावाको गुणस्तरीयता अनुगमन तथा लेखाजोखा ढाँचा एवं गुणस्तरको मापदण्ड निर्धारण
		३.१६	स्वास्थ्यक्षेत्रको जलवायु परिवर्तन अनुकुलनको ढाँचा निर्माण, कार्यान्वयन, समन्वय र नियमन
		३.१७	जनस्वास्थ्य आपत्कालीन अवस्था, स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद् र महामारी व्यवस्थापन
		३.१८	आपतकालीन अवस्थाका लागि औषधी तथा औषधीजन्य सामग्रीको बफरस्टक (मौज्दात) व्यवस्थापन
		३.२०	आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्र (Scope) निर्धारण
		३.२१	आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह
१७	संघीय संसद, संघीय कार्यपालिका, स्थानीय तह सम्बन्धी मामिला, विशेष संरचना	**१७.१**	**संघीय संसद**
		१७.१.१	संघीय संसद कार्य सञ्चालन संम्बन्धी आन्तरिक नियमावली र कार्यान्वयन
		१७.१.२	विधेयक प्रस्तुत पारित, फिर्ता र प्रमाणीकरण
		१७.२	**संघीय कार्यपालिका**
		१७.२.१	अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन राष्ट्रिय नीति, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१७.२.२	नेपाल सरकारको कार्यविभाजन र मन्त्रालयहरुको गठन, मिलान, विघटन तथा संगठन संरचना हेरफेर
		१७.२.३	नेपाल सरकारको कार्यसम्पादन नियमावली तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		१७.२.४	संघीय सरकारका मन्त्रालयको कार्यको रेखदेख, नियन्त्रण, समन्वय र नियमन
		१७.२.५	मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन र नियमन
		१७.२.६	विधेयक, अध्यादेश, नियम तथा आदेशको तर्जुमा, स्वीकृति तथा जारी
		१७.२.७	देशको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक शान्ति सुव्यवस्था एवं प्रशासनिक गतिविधिहरुको अद्यावधिक जानकारी प्राप्ति, निर्देशन र समन्वय

		१७.२.८	शासकीय प्रबन्ध र सुधार
		१७.२.९	सुशासन प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रण
		१७.२.१०	द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय स्तरमा भएका सन्धि, सम्झौता वा सहमति कार्यान्वयनको अनुगमन
		१७.२.११	संविधान र संघीयता कार्यान्वयन तथा संक्रमणकालीन व्यवस्थापन
		१७.२.१२	प्रशासनिक पुनसंरचना र समायोजन
		१७.२.१३	मानव अधिकारको संरक्षण, सम्वर्द्धन र प्रवर्द्धन
		१७.२.१४	प्रदेश प्रमुखहरुको नियुक्ति सम्बन्धी
		१७.२.१५	अन्तरप्रदेश परिषद्, अन्तरप्रदेश समन्वय, विवाद समाधान र स्रोत व्यवस्थापनमा समन्वय
		१७.२.१६	संवैधानिक परिषद सम्बन्धी
		१७.२.१७	केन्द्रीयस्तरका सरकारी निकायहरुको स्थापना, व्यवस्थापन, नियमन र समन्वय
		१७.२.१८	राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्तीय आयोग सम्बन्धी
		१७.२.१९	अन्तर सरकारी वित्तीय सम्बन्ध, समन्वय र सहकार्य
		१७.२.२०	संवैधानिक, राष्ट्रिय महत्वका र अन्य आयोग सम्वन्धी
		१७.२.२१	संघ र प्रदेश तहबाट प्रवाह हुने सार्वजनिक सेवाको मापदण्ड, कार्यान्वियन सहजीकरण र नियमन
		१७.२.२२	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सहयोग र समन्वय
		१७.२.२३	सुशोभन सम्वन्धी
		१७.२.२४	प्रधानमन्त्रीको आन्तरिक तथा बाह्य सम्पर्क र सञ्चार
		१७.२.२५	लिखत आदि प्रमाणीकरण
		१७.२.२६	अदालतको फैसला कार्यान्वयनको अनुगमन
		१७.३	**स्थानीय तह सम्बन्धी मामिला**
		१७.३.१	स्थानीय तहको संख्या, सिमाना, वडा र केन्द्र निर्धारण सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, कार्यान्वयन, सहजीकरण र नियमन
		१७.३.२	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच समन्वय
		१७.३.३	स्थानीय तह मामिला सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड
		१७.३.४	अन्तरप्रदेश र अन्तरप्रदेशका स्थानीय तहबीच विवाद समाधान
		१७.३.८	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा राजस्व र प्राकृतिक श्रोत उपयोग वा लाभको बाँडफाँडसम्बन्धी नीति र मापदण्ड
		१७.३.९	स्थानीयतहका सरकारबाट वडा र सेवाकेन्द्र स्तरमा सेवाको पहुँच र निक्षेपण सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड
		१७.४	**विशेष संरचना**

		१७.४.१	विशेष, संरक्षित र स्वायत्त क्षेत्रको संख्या, सीमांकन र संरचना सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड
		१७.४.२	विशेष, संरक्षित र स्वायत्त क्षेत्रको कार्यसंचालन सम्बन्धी
१८	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार, विनिमय, बन्दरगाह, क्वारेनटाइन	१८.१	अन्तर्राष्ट्रिय ब्यापार सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.२	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय ब्यापारसम्वन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र सर्वेक्षण
		१८.३	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार कूटनीति
		१८.४	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार तथा पारवहनसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रय संघसस्थासँग सम्बन्ध, सन्धि, सम्झौता, कार्यान्वयन तथा नियमन
		१८.५	बहुविधिक ढुवानी सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.६	अन्तरप्रादेशिक व्यापार सम्बन्धी नीति, कानुन, सहजीकरण र नियमन
		१८.७	सुख्खा बन्दरगाह, कन्टेनर फ्रेट स्टेसन, क्लियरिङ्ग/फरवार्डिङ्ग तथा अन्डरटेकिङ्ग सेवा, कार्गो गोदामको निर्माण तथा सञ्चालन
		१८.८	व्यापार-व्यवसायसम्बन्धी फर्म तथा संस्थाहरुको राष्ट्रिय मापदण्ड र नियमन
		१८.९	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सम्वन्धी भौतिक पूर्वाधारहरुको विकास, विस्तार र सञ्चालन
		१८.१०	अन्तर्राष्ट्रिय सीमा विन्दुमा एकीकृत जाँच चौकीको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन
		१८.११	अन्तर्राष्ट्रिय पारवहन, गोदाम र परिवहन ब्यवस्था
		१८.११	खाद्य क्वारेन्टाईनको गुणस्तर तथा खाद्य स्वच्छता सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.१२	पशु तथा वनस्पतिजन्य क्वारेन्टाइनसँग सम्बन्धित नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
१९	हवाइ उड्डयन, अन्तराष्ट्रिय विमानस्थल	**१९.१**	**हवाइ उड्डययन**
		१९.१.१	नागरिक उड्डयन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन, नियमन
		१९.१.२	अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता र कार्यान्वयन
		१९.१.३	वायुयान निर्माण तथा डिजाइन, वायुयान संचालन, वायुयान मर्मत सम्भार, विमानस्थल निर्माण तथा संचालन, एयर नेभिगेस सेवा तथा उड्डयन तालिम संस्था आदिको इजाजत र नियमन
		१९.१.४	नागरिक उड्डयन व्यवसाय तथा पेशाविदहरुको लाइसेन्स, रेटिंग र

			नियमन
		१९.१.५	उडान अनुमति
		१९.१.६	उड्डयन सुरक्षा (Aviation Safety) सुनिश्चित गर्न अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन संगठनबाट प्रतिपादित स्तर, मापदण्ड, मार्गदर्शनहरू लागू गर्ने गराउने सम्बन्धी
		१९.१.७	एयरनेभिगेसन सेवा सम्वन्धी
		१९.१.७.१	हवाईक्षेत्र व्यवस्थापन
		१९.१.७.२	एयरट्राफिक सेवा
		१९.१.७.३	उड्डयन मौसमी सेवा
		१९.१.७.४	उड्डयनखोज तथा उद्धार
		१९.२	**अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल र अन्य**
		१९.२.१	अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र आन्तरिक विमानस्थल निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन
		१९.२.२	हवाईभाडा, विमानस्थल शुल्क, एयर नेभिगेसन सेवाशुल्क आदि निर्धारण र नियमन
		१९.२.३	वायुयान दुर्घटना जाँच सम्बन्धी कार्य
		१९.२.४	हवाई सुरक्षा (Aviation Security)
		१९.२.५	अल्ट्रालाइट, प्याराग्लाइडिंग, ह्याङ्गलाइडिंग जस्ता हवाई खेल/शाहासिक उड्डयन/मनोरन्जनात्मक उड्डयन क्रियाकलापहरुको अनुमति र नियमन
		१९.२.६	कार्य संचालन अनुमति (Operation Authorization) र इजाजत प्रदान
		१९.२.७	आन्तरिक हवाई भाडा दर निर्धारण र नियमन
		१९.२.८	आन्तरिक विमानस्थलको सुरक्षा र व्यावसायिक प्रयोग
		१९.२.९	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग तथा समन्वय
२०	राष्ट्रिय यातायात नीति, रेल तथा राष्ट्रिय लोकमार्गको	**२०.१**	**राष्ट्रिय यातायात नीति**
		२०.१.१	राष्ट्रिय यातायातको दिगो विकास र व्यवस्थापन सम्बन्धी एकीकृत नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.१.२	राष्ट्रिय यातायात संजाल र प्रादेशिक विकासको अन्तर-सम्बन्ध

	व्यवस्थापन (अनुसूची ७ (६), ७(१५) र अनुसूची ९(१५) बाट समेत)	२०.१.३	वातवरणमैत्री, अपाङ्गता र लैंगिक मैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन र विपद जोखिम संवेदी र यातायात प्रविधि प्रवर्द्धन
		२०.१.४	सरकारी, सहकारी, निजी, सार्वजनिक-निजी साझेदारी तथा वैदेशिक लगानी परिचालन, वित्तीय व्यवस्थापन तथा सेवा संचालन तथा नियमन
		२०.२	**रेलमार्ग व्यवस्थापन**
		२०.२.१	राष्ट्रिय रेलमार्ग, शहरी मेट्रो रेल लगायत रेल प्रणालीको बिकास सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र डिजाइन स्टयाण्डर्ड निर्धारण, योजना, गुरुयोजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.२.२	राष्ट्रिय रेल सञ्जालको आयोजना पहिचान, अध्ययन, निर्माण, संचालन, व्यवस्थापन र नियमन
		२०.२.३	रेल प्रविधि, लगानी र अन्तरदेशीय सेवा संचालन सम्बन्धी सन्धि संझौता, अभिसन्धि, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अवलम्वन र नियमन
		२०.२.४	रेल प्रणाली सम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धान
		२०.२.५	रेल सेवा भाडादर तथा महशुल निर्धारणको मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.२.६	रेल सुरक्षा प्रणालीको कानून, मापदण्ड र नियमन
		२०.३	**राष्ट्रिय लोकमार्ग ब्यबस्थापन**
		२०.३.१	राष्ट्रिय लोकमार्ग सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र डिजाइन स्टयाण्डर्ड, योजना, गुरुयोजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.३.२	राष्ट्रिय लोकमार्गको सडक-क्षेत्राधिकारका लागि जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा निर्धारण र वितरण, पुनर्वास तथा पुनर्स्थापन
		२०.३.३	राष्ट्रिय लोकमार्ग सञ्जाल अन्तरगतका आयोजना पहिचान, अध्ययन, निर्माण, मर्मत संभार र व्यवस्थापन
		२०.३.४	राष्ट्रिय लोकमार्ग प्रणाली अन्तर्गतका सडकमा संभार महशुल निर्धारण र संकलन, संभार कोष ब्यबस्थापन
		२०.३.५	राष्ट्रिय लोकमार्ग किनारको बस्ती विकासको मापदण्ड, भूउपयोग व्यवस्थापन, समन्वय र नियमन
		२०.३.६	राष्ट्रिय लोकमार्गमा फ्रन्टल एक्सेस नियन्त्रण, शाखा सडकको पहुँच बिन्दु (एक्सेसप्वाइन्ट) र सडक सीमा क्षेत्रको व्यवस्थापन र नियमन
		२०.३.७	राष्ट्रिय लोकमार्ग सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन, अभिलेखीकरण र सूचना प्रबाह
		२०.३.८	सडक प्रविधि र संस्थागत विकास सम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धान

		२०.३.९	सडक तथा अन्य बैकल्पिक यातायात प्रविधि, लगानी र अन्तर्देशीय सेवा सञ्चालन सम्वन्धी सन्धी सम्झौता, अभिसन्धि, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अवलम्वन र नियमन
		२०.४	**यातायात सेवा व्यवस्थापन**
		२०.४.१	राष्ट्रियस्तरका सार्वजनिक यातायात रुट अनुमति, भाडा निर्धारण र नियमन
		२०.४.२	सवारी साधनहरुको नियन्त्रण तथा बिस्थापन
		२०.५	**सुरक्षित र समावेशी यातायात**
		२०.५.१	सडक सुरक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.५.२	सडक सुरक्षा सम्बन्धी तहगत र निकायगत समन्वय
		२०.५.३	यातायात सुविधामा सरल, सहज र समान पहुँच
		२०.५.४	सुरक्षित, व्यवस्थित र अपाङ्गता-मैत्री सार्वजनिक यातायात प्रवर्द्धन
		२०.६	**बैकल्पिक यातायात**
		२०.६.१	रज्जुमार्ग, जलमार्ग लगायतका वैकल्पिक यातायात सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना र नियमन
		२०.६.२	राष्ट्रिय महत्वका वैकल्पिक यातायातका आयोजना पहिचान, अध्ययन र व्यवस्थापन
२१	सर्वोच्च अदालत, उच्च अदालत, जिल्ला अदालत तथा न्याय प्रशासन सम्बन्धी कानून	२१.१	सर्वोच्च अदालत, उच्च अदालत, जिल्ला अदालत तथा न्याय प्रशासन सम्बन्धी
२२	नागरिकता, राहदानी, भिसा, अध्यागमन	**२२.१**	**नागरिकता, राहदानी, भिसा, अध्यागमन**
		२२.१.१	नागरिकता सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२२.१.२	एकीकृत राष्ट्रिय परिचयपत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२२.१.३	नागरिकता, शैक्षिक प्रमाणपत्र लगायत अन्य कागजातमा उमेर, नाम र जात सच्याउने सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२२.१.४	अंगीकृत र सम्मानार्थ नागरिकता वितरण
		२२.१.५	संघीय कानून बमोजिम नागरिकताको प्राप्ति, पुनर्प्राप्ति र समाप्ति
		२२.२	**राहदानी, भिसा, अध्यागमन**
		२२.२.१	राहदानी, भिसा, अध्यागमन नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन

		२२.२.२	राहदानी सम्बन्धी एकीकृत अभिलेख व्यवस्थापन
		२२.२.३	राहदानी प्रशासन तथा नियमन
		२२.२.४	नेपाल भित्र विदेशी नागरिकको प्रवेश, उपस्थिति, प्रस्थानको व्यवस्थापन एवं नियन्त्रण र अभिलेखीकरण
		२२.२.५	विदेशी नागरिकको प्रवेश एवं प्रस्थान बिन्दुहरुको नियमन, नियन्त्रण र व्यवस्थापन
		२२.२.६	नेपाली नागरिकहरुको आगमन र प्रस्थानको व्यवस्थापन तथा अभिलेखीकरण
२३	आणविक ऊर्जा, वायुमण्डल र अन्तरिक्ष सम्बन्धी	२३.१	राष्ट्रिय ऊर्जा नीति, आणविक उर्जा, पारमाणविक तथा जैविक प्रविधि सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन
		२३.२	पारमाणविक प्रविधिको उपयोग, प्रवर्द्धन र नियमन
		२३.३	वायुमण्डलको गुणस्तर, मापदण्ड र अनुगमन
		२३.४	अन्तरिक्ष विज्ञान र खगोल विज्ञान सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान
		२३.५	वैज्ञानिक अध्ययन, अनुसन्धान, विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकास
२४	बौद्धिक सम्पत्ति (पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क र प्रतिलिपि अधिकार समेत)	**२४.१**	**बौद्धिक सम्पत्ति**
		२४.१.१	पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क र प्रतिलिपि अधिकार लगायतका बौद्धिक सम्पत्ति सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२४.१.२	पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क र प्रतिलिपि अधिकार लगायतका बौद्धिक सम्पत्तिको ब्यवस्थापन र प्रवर्द्धन
		२४.१.३	पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क र प्रतिलिपि अधिकार लगायतका बौद्धिक सम्पत्ति सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्थासँग सम्पर्क, सहकार्य र समन्वय
२५	नाप-तौल	२५	**नाप-तौल**
		२५.१	नापतौल सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२५.२	अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड/स्टयाण्डर्ड अनुरुपको राष्ट्रिय नापतौल मापदण्ड/स्टयाण्डर्ड निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
		२५.३	नापतौल सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय निकायसँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
२६	खानी उत्खनन तथा खनिज	२६.१	खानी तथा खनीजसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन

	(अनुसूची ७ को १५ बाट समेत)	२६.२	रेडियोधर्मी, पेट्रोलियम, प्राकृतिक ग्यास र सुन, प्लेटिनम लगायतका नोवल मेटलका खानी तथा खनीज पदार्थ सम्बन्धी सर्वेक्षण, अन्वेषण र उत्खनन
		२६.३	रेडियोधर्मी, पेट्रोलियम, प्राकृतिक ग्यास र सुन, प्लेटिनम लगायतका नोवल मेटलका खानी तथा खनीजपदार्थ सम्बन्धी दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन
		२६.४	खानी तथा खनिज अनुसन्धान एवं उत्खनन् सम्वन्धी वैदेशिक लगानी र प्रविधि
		२६.५	भौगर्भिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्शा सम्बन्धी
		२६.६	खानी तथा खनीजजन्य बस्तुहरूको लगत संकलन तथा अभिलेखाङ्कन
		२६.७	खानी तथा खनिज अनुसन्धान एवं उत्खनन् सम्वन्धी राष्ट्रिय प्रयोगशाला, स्थापना र सञ्चालन
२७	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वातावरण व्यवस्थापन, राष्ट्रिय निकुञ्ज वन्यजन्तु आरक्ष तथा सीमसार क्षेत्र, राष्ट्रिय वन नीति, कार्वन सेवा अनुसुची ७ (१७) बाट समेत)	**२७.१**	**राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वातावरण व्यवस्थापन**
		२७.१.१	वातावरण, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी राष्ट्रियस्तरको नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२७.१.२	वातावरण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता, प्रतिवद्धता कार्यान्वयन, संघ संस्थासँग सञ्जाल, समन्वय र सम्पर्क
		२७.१.३	वातावरण र जलवायू परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान
		२७.१.४	प्राकृतिक वातावरणको संरक्षण, सदुपयोग र लाभको बाँडफाँड
		२७.१.५	वातावरणक्षेत्रको मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन
		२७.१.६	हरित अर्थतन्त्र सम्बन्धी
		२७.१.७	विकीरण, वायु, जल, ठोस, तापीय, नाभकीय, विद्युतीय, चुम्बकीय, रसायन, ध्वनि लगायतका प्रदूषण नियन्त्रण नीति, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		२७.२	**राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा सीमसार क्षेत्र**
		२७.२.१	राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा सीमसार क्षेत्र सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२७.२.२	मध्यवर्तीक्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र र शिकार आरक्षको व्यवस्थापन सम्वन्धी नीति र मापदण्ड निर्धारण
		२७.२.३	अन्तराष्ट्रिय महत्वका सिमसार क्षेत्र पहिचान, संरक्षण, व्यवस्थापन र उपयोग
		२७.३	**राष्ट्रिय वन नीति**

		२७.३.१	राष्ट्रिय वन नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२७.३.२	राष्ट्रिय वनको सर्वेक्षण, नाप नक्सा, सीमाकंन र वन व्यवस्थापन वर्गीकरण
		२७.३.३	निजी वन, कृषि वन र सार्वजनिक वन सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२७.३.४	वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वन पैदावार ओसारपसार एवं अपराध नियन्त्रण सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२७.३.५	अन्तर्राष्ट्र्य सन्धि सम्झौता, कार्यान्वयन र नियमन
		२७.३.६	अन्तर्राष्ट्रिय/राष्ट्रिय संघसंस्थासँग समन्वय र सम्पर्क
		२७.३.७	राष्ट्रिय स्तरका वनस्पति उद्यान तथा हर्वेरीयमहरुको व्यवस्थापन र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्वन्धी नीति र व्यवस्थापन
		२७.3.८	वनस्पतिहरुको रासायनिक परीक्षण, विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुणस्तर निर्धारण तथा व्यापार सहजीकरण
		२७.४	**कार्वन सेवा**
		२७.४.१	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा निष्प्रभावीकरणका प्राथमिकता निर्धारण, वन क्षेत्रको कार्वन सञ्चिति अभिवृद्धि
		२७.४.२	हरितगृह ग्याँसको मापदण्ड निर्धारण तथा नियमन
		२७.४.३	कार्वनसेवा तथा अनुकूलन सम्बन्धी योजना, वित्त व्यवस्थापन तथा क्षमता अभिवृद्धि
		२७.४.४	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी मापन, प्रमाणीकरण तथा मोडलिङ
		२७.४.५	राष्ट्रिय स्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणालीको स्थापना
		२७.४.६	हानिकारक पदार्थहरुको नियमन तथा व्यवस्थापन
		२७.४.७	इन्धनका गुणस्तर निर्धारण र नियमन
		२७.४.८	जलवायु परिवर्तन अनुकूलनको राष्ट्रिय ढाँचा निर्माण, कार्यान्वयन, समन्वय र नियमन
		२७.४.९	वैकल्पिक ऊर्जा प्रविधिको गुणस्तर मापन तथा निर्धारण
		२७.५	**जल तथा मौसम विज्ञान**
		२७.५.१	जल तथा मौसम विज्ञान सेवा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२७.५.२	जल तथा मौसम एवं अन्य तथ्याङ्क सेवा
		२७.५.३	जल तथा मौसमसम्बन्धी सामान्य र विशिष्टिकृत सेवाहरू
		२७.५.४	ओजोन अध्ययन, सौर्य विकीरण मापन तथा सूचना प्रवाह
		२७.५.५	चट्टयाङ सम्बन्धी सूचना प्रवाह

		२७.५.६	हिम नदी तथा हिमताल सम्बन्धी
		२७.५.७	मौसमी राडार, रेडियोसोन्डे, चट्टयाङ नेटवर्क, सौर्य विकीरण आदि केन्द्रहरुको व्यवस्थापन
		२७.५.८	उपकरण Calibration तथा प्रमाणीकरण
अनुसूची ७ को १३ बाट	प्रदेश सीमा नदी, जलमार्ग, वातावरण संरक्षण, जैविक विविधता (प्रदेश सीमा नदी अनुसूची ५ को ११ मा समावेश भएको)	**१३.१**	**वातावरण संरक्षण तथा जैविक विविधता**
		१३.१.१	जैविक विविधता व्यवस्थापन र नियमन
अनुसूची ७ को २३ बाट	अन्तरप्रादेशिक रूपमा फैलिएको जंगल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र र जल उपयोग	**२३.१**	**वन, जंगल हिमाल तथा संरक्षण क्षेत्र**
		२३.१.१	अन्तरप्रादेशिक रुपमा फैलिएको भूपरिधि क्षेत्र, जंगल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र, जल उपयोग, जैविक विविधता,भू-तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्वर्द्धन र व्यवस्थापनसम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		२३.१.२	जैविक विविधता, प्राकृतिक वातावरण संरक्षण, सदुपयोग र लाभको बाँडफाँड सम्वन्धी नीति र मापदण्ड निर्धारण
		२३.१.३	वन, वनस्पति तथा जैविक प्रविधिको अध्ययन अनुसन्धान र क्षमता अभिबृद्धि
		२३.२	**वनक्षेत्र भित्रको जल उपयोग**
		२३.२.१	जलस्रोत उपयोग सम्बन्धमा संयुक्त लगानी व्यवस्थापन
अनुसूची ९ को ७ बाट	वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरूंगी, जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता	**७.१**	**वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरूंगी**
		७.१.१	वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड, र नियमन
		७.२	**जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता**
		७.२.१	जलस्रोत पहिचान, संरक्षण, अनुगमन, मूल्यांकन सम्बन्धी मापदण्ड र नियमन
		७.२.२	जल उपयोगको एकिकृत एवं क्षेत्रगत नीति सम्वन्धी
		७.२.३	जल उपयोग सम्बन्धी बहुउद्देश्यीय ठूला अन्तरप्रादेशिक क्षेत्रगत आयोजना व्यवस्थापन
२८	विमा नीति, धितो पत्र, सहकारी नियमन तथा सहकारी	**२८.१**	**विमा नीति, धितो पत्र**
		२८.१.१	बीमा सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा, र नियमन
		२८.१.२	पूँजी तथा कमोडिटी बजारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन

	(अनुसूची ९ को १ र अनुसूची ७ को ७ समेत)	२८.१.३	धितोपत्र सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		२८.२	**सहकारी नियमन**
		२८.२.१	सहकारी सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		२८.२.२	राष्ट्रियस्तरमा स्थापना हुने सहकारी बैंकको अनुमति र नियमन
		२८.२.३	सहकारी सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थासंग समन्वय र सहकार्य
		२८.२.४	सहकारी सम्वन्धी राष्ट्रिय तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान
		२८.२.५	सहकारी सम्वन्धी राष्ट्रिय तथा केन्द्रीय विषयगत संघ संस्थासँग सम्वन्ध र सहकार्य
		२८.२.६	अन्तरप्रादेशिक सहकारी समन्वय
		२८.२.७	सहकारी सम्वन्धी क्षमता अभिवृद्धि
		२८.२.९	सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन र परिचालन
		२८.२.१०	बचत तथा ऋण परिचालन सम्वन्धी मापदण्ड र नियमन
२९	भूउपयोग नीति, बस्ती विकास नीति, पर्यटन नीति, वातावरण अनुकूलन (अनुसूची ७ (२४) र अनुसूची ९(१३) बाट समेत)	**२९.१**	**भूउपयोग नीति**
		२९.१.१	भू-उपयोग सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना र नियमन
		२९.१.२	भूमिको उपयोग, क्षमता र उपयुक्तताको नक्शाङ्कन
		२९.२	**बस्ती विकास नीति**
		२९.२.१	बस्ती विकास, शहरी विकास, आवास एवं भवन र भू-उपयोग सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२९.२.२	अव्यवस्थित बसोवास सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२९.२.३	राष्ट्रियस्तर तथा राष्ट्रिय महत्वका आवास तथा भवन निर्माण तथा मर्मत संभार
		२९.२.४	राष्ट्रिय भवन संहिता तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		२९.२.५	राष्ट्रिय महत्वका अन्तरप्रादेशिक सहर र अन्तरराष्ट्रिय सिमानामा अवस्थित सहरको पहिचान र प्रवर्द्धन
		२९.२.६	सहरी क्षेत्रका यातायात पूर्वाधार सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		२९.२.७	राष्ट्रिय महत्वका आयोजनाबाट विस्थापितका लागि पुनर्वास सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		२९.२.८	प्रदेशस्तरका संयुक्त र बहुतले सरकारी आवास सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजना तर्जुमा र नियमन
		२९.२.९	लोपोन्मुख, सिमान्तकृत, गरिव, जेष्ठ नागरिक लक्षित आवाश व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र नियमन

		२९.३	**पर्यटन नीति**
		२९.३.१	पर्यटन विकास सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२९.३.२	अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटन संगठनसँग सम्पर्क, सहकार्य र समन्वय
		२९.३.३	पर्वतारोहण, ट्राभल र ट्रेकिङ सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२९.३.४	प्राकृतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक, साहसिक लगायतका पर्यटकीय गन्तव्यको विकास र अन्तरार्ष्ट्रिय प्रबर्द्धन
३०	फौजदारी, देवानी कानूनको निर्माण	३०.१	फौजदारी, देवानी कानूनको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
३१	सुरक्षित छापाखाना	३१.१	सुरक्षित छापाखाना तथा मुद्रण सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, मापदण्ड, कानुन, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		३१.२	सुरक्षण मुद्रण सेवा सञ्चालन र व्यवस्थापन
		३१.३	नेपाल राजपत्रको मुद्रण, वितरण तथा अभिलेख
३२	सामाजिक सुरक्षा र गरीबी निवारण (अनुसूची ७ (११, २१) र अनुसूची ९ (१०) बाट समेत)	**३२.१**	**सामाजिक सुरक्षा**
		३३.१.१	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		३३.१.२	सामाजिक सुरक्षा कोष सम्बन्धी नीति, कानुन, कोष सञ्चालन तथा नियमन
		३३.१.३	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय निकाय र संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		३२.२	**गरिवी निवारण**
		३३.२.१	गरिवी निवारण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, नियमन र अध्ययन अनुसन्धान
		३३.२.२	राष्ट्रिय गरीबीको रेखा र जीवनस्तरको मापदण्ड निर्धारण
		३३.२.३	गरिव घरपरिवार पहिचान सम्वन्धी सर्वेक्षण, सूचना व्यवस्थापन र नियमन
		३३.२.४	गरिव घरपरिवार परिचयपत्र व्यवस्थापन
		३३.२.५	पहिचान भएका गरिव घरपरिवारका लागि सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण सम्वन्धी योजना, कार्यान्वयन तथा नियमन
		३३.२.६	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्था र विकास साझेदारसँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		३३.२.७	अन्तरप्रादेशिक समन्वय

३३	संवैधानिक निकायहरु, राष्ट्रिय महत्वका आयोगहरु	३३.१	संबैधानिक निकायहरु, राष्ट्रिय महत्वका आयोगहरु सम्बन्धी
३४	पुरातात्विक महत्वका स्थान र प्राचीन स्मारक	३४.१	पुरातात्विक महत्वका स्थान र प्राचीन स्मारक सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वियन र नियमन
		३४.२	अन्तर्राष्ट्रिय एवं राष्ट्रियस्तरका ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक एवं सांस्कृतिक महत्वका स्थल एवं विश्वसम्पदा सूचीमा सूचीकृत सम्पदाको संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान, उत्खनन, पुनर्निर्माण
		३४.३	विदेशी मित्रराष्ट्रहरुसँग भएका सन्धि सम्झौताको दस्तावेज संरक्षण
		३४.४	संग्रहालय सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		३४.५	राष्ट्रिय संग्रहालयको स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन
		३४.६	संस्कृति, ललितकला, धर्म, सभ्यता र सम्पदा सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, अध्ययन, अनुसन्धान, समन्वय र नियमन
		३४.७	विश्व सम्पदा सम्वन्धी गुठीको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, नियमन र व्यवस्थापन
		३४.८	पुरातत्व, सास्कृतिक धरोहर, धर्म र परम्परा सम्वन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँगको सम्पर्क, सहयोग र समन्वय
३५	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूचीमा वा साझा सूचीमा उल्लेख नभएको कुनै विषय तथा यो संविधान र संघीय कानूनमा नतोकिएको विषय	३५	अवशिष्ट अधिकार
संविधानको अनुसूची ७ मा उल्लिखित साझा अधिकार सूचीबाट संघको कार्य विस्तृतीकरण			
१	फौजदारी तथा देवानी कार्यविधि र प्रमाण र शपथ (कानूनी मान्यता, सार्वजनिक कार्य र अभिलेख र न्यायिक प्रक्रिया)	१.१	फौजदारी तथा देवानी कार्यविधि आचार संहिता निर्माण र कार्यान्वयन
		१.२	फौजदारी कानून र कार्यविधिमा नेपाल प्रहरी र प्रदेश प्रहरीले अनुसन्धान गर्ने अपराधको वर्गीकरण

२	आवश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, वितरण, मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमन	२.१	आवश्यक/अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, गुणस्तर निर्धारण, वितरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२.२	अत्यावश्यक वस्तुको वर्गीकरण, सूचिकरण र मुल्य निर्धारण सम्वन्धी मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२.३	उपभोक्ता हक अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, कानून, कार्यान्वयन र नियमन
		२.४	अत्यावश्यक वस्तुहरुको राष्ट्रिय मौज्दात (बफरस्टक) को व्यबस्था
		२.५	आपूर्ति सम्बन्धी संघीय सार्वजनिक संस्थानको वस्तु र सेवाको मूल्य निर्धारण र नियमन
		२.६	लक्षित क्षेत्र र वर्गका लागि वस्तु र सेवामा संघीय मूल्य अनुदान र नियमन
		२.७	खाद्यसुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता
		२.८	संघीय खाद्य पोषण नीति तर्जुमा र अनुगमन
		२.९	स्वच्छ प्रतिस्पर्धा प्रवर्धन र सिन्डिकेट तथा कार्टेलिङ नियन्त्रण सम्बन्धी नीति कानून र नियमन सम्बन्धी कार्य
		२.१०	अत्यावश्यक वस्तुको आपूर्तिमा समष्टिगत समन्वय
		२.११	पेट्रोलियम पदार्थको पैठारी, प्रशोधन, भण्डारण, गुणस्तर नियन्त्रण, मूल्य निर्धारण, आपूर्ति व्यवस्थापन र नियमन
		२.१२	राष्ट्रियस्तरमा अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको माग र आपूर्ति सम्वन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्था
		२.१३	वस्तु, सेवा, प्रक्रिया र प्रणालीको राष्ट्रिय गुणस्तर निर्धारण, परीक्षण र प्रमाणीकरण
		२.१५	वस्तु, सेवा, प्रक्रिया र प्रणालीको प्रत्यायन (Acreditation)
३	देशको सुरक्षासँग सम्बन्धित विषयमा निवारक नजरबन्द, कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन र शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था	**३.१**	**शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था**
		३.१.१	शान्तिसुरक्षा सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा कानून निर्माण र नियमन
		३.१.२	शान्तिसुरक्षा सम्बन्धमा प्रदेशसँग समन्वय, सहजीकरण, सल्लाह, सुझाव र सहयोग
		३.१.३	राष्ट्रिय लोकमार्गमा सवारी नियन्त्रण तथा नियमन
		३.२	**निवारक नजरबन्द**
		३.२.१	निवारक नजरबन्द सम्बन्धी नीति, कानून निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
		३.३	**कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन**

		३.३.१	कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
४	एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा र कैदीको स्थानान्तरण	४.१	एकप्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा र कैदीको स्थानान्तरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, अनुमति र नियमन
		४.२	कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन र थुनुवा तथा कैदीको स्थानान्तरण सम्बन्धी नीति, कार्यान्वयन र नियमन
		४.३	केन्द्रीय कारागार स्थापना, संचालन, व्यवस्थापन र नियमन
		४.४	अपराध, यातना तथा पीडितको पुनस्थापना तथा क्षतिपूर्ति सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, समन्वय र नियमन
		४.५	राज्यका तर्फबाट उपाधि, सम्मान तथा विभूषण सम्बन्धी
		४.६	राष्ट्रियस्तरको सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आादिको व्यवस्थापन
		४.७	शरणार्थी मामिला सम्बन्धी नीति, कानून र व्यवस्थापन
५	पारिवारिक मामिला (विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, लोपोन्मुख, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार सम्बन्धी कानुन)	५.१	पारिवारिक मामिला (विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, लोपोन्मुख, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार) सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
६	सम्पत्ति प्राप्ति, अधिग्रहण र अधिकारको सृजना	६.१	सम्पत्ति प्राप्ति, अधिग्रहण र अधिकारको सृजना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण, तथा नियमन
		६.२	राष्ट्रिय स्तर र केन्द्र स्तरका परियोजनाका लागि जग्गा प्राप्ति र अधिग्रहण
७	करार, सहकारी, साझेदारी र एजेन्सी सम्बन्धी	७.१	करार, सहकारी, साझेदारी र एजेन्सी सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
८	टाटपल्टेको र दामासाही सम्बन्धी	८.१	दामासाहीमा परेका उद्योग वा व्यवसायिक फर्म व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
९	औषधी र विषादि (अनुसूची ५ को १६ मा समेत समावेश भएको)	**९.१**	**औषधी**
		९.१.१	मानवजन्य औषधी सम्वन्धी
		९.२	**कृषि तथा पशुपन्छीजन्य औषधि र विषादी**
		९.२.२	कृषि तथा पशुपन्छीजन्य औषधि, सुक्ष्मपोषण तत्व र विषादीको उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन

		९.२.३	अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा प्रयोग गर्न दिइएका र प्रतिबन्ध लगाइएका विषादीको सूचना संकलन र सूचना प्रवाह
		९.२.४	विषादि नियन्त्रण र व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँगको सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		९.२.५	औषधी र विषादीको आयात अनुमति र नियमन
१०	योजना, परिवार नियोजन र जनसंख्या व्यवस्थापन योजनाको सम्बन्धमा अनुसूची ५ (५) मा समावेश छ ।	१०.१	**योजना, परिवार नियोजन र जनसंख्या व्यवस्थापन**
		१०.२	जनसंख्या तथा बसाइसराइ र परिवार नियोजन सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना र नियमन
		१०.३	राष्ट्रियस्तरमा जनसंख्या सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान एवं प्रक्षेपण
		१०.४	बसाइसराइ सर्वेक्षण तथा स्थिति विश्लेषण
		१०.५	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुसँग सम्पर्क र समन्वय
		१०.६	जनसङ्ख्या सम्बन्धी मानव संसाधन व्यवस्थापन
		१०.७	राष्ट्रियस्तरमा जनसङ्ख्या सूचना प्रणाली स्थापना तथा सञ्चालन
११	सामाजिक सुरक्षा र रोजगारी, ट्रेड युनियन, औद्योगिक विवादको समाधान, र श्रमिकका हक, अधिकार र विवाद सम्बन्धी कार्य (अनुसूची ७ को ११)	११.१	रोजगार प्रवर्द्धन सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		११.२	वैदेशिक रोजगारको राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन, नियमन र औद्योगिक विवाद समाधान
		११.३	श्रमिक एवं श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		११.४	रोजगार सम्वन्धी तथ्याङ्क प्रणाली र अध्ययन अनुसन्धान
		११.५	रोजगार उन्मुख सीपमूलक एवं व्यवसायिक तालिम नीति र नियमन
		११.६	ट्रेड युनियन सम्बन्धी छाता नीति, कानून र नियमन
		११.७	बालश्रम निवारण सम्बन्धी नीति, कानून तर्जुमा र नियमन
		११.८	श्रम तथा बाल श्रम सम्वन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासंगको सम्पर्क, सहकार्य तथा समन्वय
		११.९	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा सम्बन्धी नीति, कानून र नियमन
		११.१०	विदेशीहरुका लागि श्रम स्वीकृति
		११.११	श्रम कुटनीती
१२	कानून व्यवसाय, लेखापरीक्षण, इन्जिनियरिङ, चिकित्सा, आयुर्वेद चिकित्सा, पशु	१२.१	**कानून व्यवसाय, लेखापरीक्षण, इन्जिनियरिङ, चिकित्सा, आयुर्वेद चिकित्सा, पशु चिकित्सा, आम्ची र अन्य पेशा सम्बन्धी**
		१२.२	कानून व्यवसाय, लेखापरीक्षण, इन्जिनियरिङ, चिकित्सा, आयुर्वेद चिकित्सा, पशु चिकित्सा, आम्ची र अन्य पेशा सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, वर्गीकरण र नियमन

	चिकित्सा, आम्ची र अन्य पेशा	१२.३	मापदण्ड र वर्गीकरण बमोजिम पेशागत इजाजत अनुमती
१३	प्रदेश सीमा नदी, जलमार्ग, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	१३	अनुसूची ५ को ११ मा समावेश भएको
१४	सञ्चार माध्यम सम्बन्धी	१४	अनुसूची ५ को ८ मा समावेश भएको
१५	उद्योग तथा खनिज र भौतिक पूर्वाधार अनुसूची ७ (२१) बाट समेत)	१५.१	**उद्योग र भौतिक पूर्वाधार**
		१५.१.१	औद्योगिक नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.१.२	औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्र सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.१.३	वैदेशिक लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.१.४	सुरक्षा सम्वेदनशील उद्योग सम्वन्धी दर्ता, सञ्चालन अनुमति, खारेजी र नियमन
		१५.१.५	उद्योग, व्यवसाय, कम्पनी स्थापना तथा सञ्चालन सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.१.६	उद्योग तथा खनिज विकास सम्वन्धी भौतिक पूर्वाधार नीति, कानून, मापदण्ड, समन्वय र नियमन
		२१.५	औद्योगिक वस्तुको निर्यात प्रवर्धन
		२१.६	अन्तर्राष्ट्रिय औद्योगिक संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		२१.७	औद्योगिक विकास र प्रवर्द्धन
		२१.८	संघीय सार्वजनिक संस्थाको विकास, प्रवर्द्धन र नियमन
१६	क्यासिनो, चिठ्ठा	१६.१	क्यासिनो तथा चिठ्ठा सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
१७	प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद पूर्व तयारी उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ (अनुसूची ९ को ९ बाट समेत)	१७.१	प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद पूर्व तयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१७.१.१	राष्ट्रिय विपद कोष स्थापना र संचालन र प्रादेशिक/स्थानीय विपद् कोषमा सहयोग
		१७.१.२	विपद् व्यस्थापन सम्वन्धी अन्तर्राष्ट्रिय निकाय एवं संघ संस्थासँगको सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		१७.१.३	राष्ट्रियस्तरको विपद पूर्व तयारी
		१७.१.४	आपतकालीन कार्य सञ्चालन प्रणाली
		१७.१.५	राष्ट्रियस्तरमा प्रमुख प्रकोपहरूको नक्सांकन र विपद् जोखिम

			न्यूनीकरण
		१७.१.६	प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई विपद् पूर्व तयारी, प्रतिकार्य, जोखिम न्यूनीकरण, पुनस्थापन र पुनर्निर्माणमा सहयोग र समन्वय
		१७.१.७	विपद् पश्चातको राष्ट्रियस्तरको पुनस्थापन र पुनर्निर्माण
		१७.१.८	विपद्सम्बन्धी राष्ट्रिय तथ्यांकको व्यवस्थापन
		१७.१.९	विपद्जोखिम न्यूनीकरण सम्वन्धी अध्ययन अनुसन्धान
		१७.१.१०	भूकम्पीय अध्ययन एवं अनुसन्धान, भूकम्प निगरानी, भूकम्प मापन केन्द्रहरुको सञ्चालन
१८	पर्यटन, खानेपानी तथा सरसफाइ	१८.१	पर्यटन अनुसूची ५ को २९ र खानेपानी तथा सरसफाइको अनुसूची ५ को १४ मा समावेश भएको
१९	चलचित्र, सिनेमा हल, खेलकुद	१९.१	**चलचित्र, सिनेमा हल**
		१९.१.१	चलचित्र र सिनेमा हल सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		१९.१.२	राष्ट्रभाषा तथा राष्ट्रिय भाषामा चलचित्र निर्माण लाई प्रोत्साहन
		१९.१.३	चलचित्र महोत्सव
		१९.१.४	चलचित्र निर्माणको अनुमति प्रदान
		१९.१.५	चलचित्र विकास तथा प्रवर्द्धन र नियमन संम्बन्धी अन्य कार्य
		१९.२	**खेलकुद**
		१९.२.१	खेलकुद र स्काउट सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, अनुगमन
		१९.२.२	खेलकुद र स्काउट सम्वन्धी विषयको अध्ययन र अनुसन्धान
		१९.२.३	खेलकुद र स्काउट सम्वन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुसँग सम्पर्क र समन्वय
२०	बीमा व्यवसाय सञ्चालन र व्यवस्थापन	२०.१	बीमा र बीमा व्यवसाय सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, व्यवस्थापन र नियमन
२१	गरिबी निवारण र औद्योगीकरण	२१.१	गरिवी निवारण सम्वन्धी अनुसूची ५ को ३२ र औद्योगीकरण सम्वन्धी अनुसूची ७ को १५ मा समावेश गरिएको
२२	वैज्ञानिक अनुसन्धान, विज्ञान प्रविधि र मानव संशाधन विकास	२२.१	वैज्ञानिक अनुसन्धान, विज्ञान प्रविधि र मानव संसाधन विकासको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना र कार्यान्वयन
		२२.२	विज्ञान र प्रविधि सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय संस्थासंग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य एवं सन्धि संझौता
		२२.३	विज्ञान प्रविधि विषयक तथ्यांक संकलन, प्रशोधन र सर्वेक्षण
		२२.४	पारमाणविक प्रविधि र रासायनिक पदार्थको उपयोग तथा प्रवर्द्धन, नियन्त्रण र नियमन

		२२.५	वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एंव विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकास
		२२.६	रेडियोधर्मी पदार्थहरुको उपयोगको अवस्थाबारे राष्ट्रिय तथ्यांक प्रणालीको स्थापना र व्यवस्थापन
		२२.७	पारमाणिक पदार्थ वेवारिस श्रोतहरुको खोज तथा पुनर्लभ र व्यवस्थापन
२३	अन्तरप्रादेशिक रूपमा फैलिएको जंगल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र र जल उपयोग	२३	अनुसूची ५ को २७ मा समावेश भएको
२४	भूमि नीति र सो सम्बन्धी कानून	२४.१	**भूमि नीति र सो सम्वन्धी कानून**
		२४.१.१	भूमि नीति र सो सम्वन्धी राष्ट्रिय कानून, मापदण्ड र नियमन
		२४.१.२	निजी, सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गाको राष्ट्रिय अभिलेख व्यवस्थापन
		२४.१.३	जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी राष्ट्रिय कानून, मापदण्ड र नियमन
		२४.१.४	संघको प्रयोजनका लागि जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा निर्धारण एवं वितरणमा समन्वय र सहजीकरण
		२४.१.५	भूमि सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		२४.१.६	राष्ट्रिय भू-सूचना प्रणाली
		२४.१.७	भूमिहीन दलित, भूमीहिन, मुक्त कमैया, हलिया, हरवा, चरवाको पुनर्स्थापना सम्बन्धी नीति र मापदण्ड
		२४.१.८	जग्गाको हक हस्तान्तरण सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण
		२४.२	**भू-नाप नक्सा**
		२४.२.१	नाप नक्साको आधारभूत नियन्त्रण विन्दु र सञ्जाल सम्बन्धी
		२४.२.२	जियोडेटिक र स्थलरुप नाप नक्सा सम्बन्धी
		२४.२.३	भौगोलिक सूचना पूर्वाधार
		२४.२.४	केन्द्रीय भू-सूचना अभिलेख प्रणाली
		२४.२.५	प्रदेश र स्थानीय तहको सीमाको नाप नक्शा र अभिलेख
		२४.२.६	अन्तरार्ष्ट्रिय सीमा र सीमास्तम्भको निर्माण, पुनस्थापना तथा सम्भार
२५	रोजगारी र बेरोजगार सहायता	२५.१	बेरोजगारहरूको क्षमता विकास तथा टेवा सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा नियमन
		२५.२	बेरोजगार सम्वन्धी अध्ययन अनुसन्धान तथा तथ्यांक संकलन
संविधानको अनुसूची ९ मा उल्लिखित साझा अधिकार सूचीबाट संघको कार्य विस्तृतीकरण			
१	सहकारी	१.१	अनुसूची ५ को २८ मा समावेश भएको

२	शिक्षा, खेलकुद र पत्रपत्रिका		शिक्षा सम्वन्धी अनुसूची ५ को १५ मा समावेश
		२.१	**पत्रपत्रिका**
		२.१.१	पत्रपत्रिका सम्वन्धी आचार संहिताको मापदण्ड
		२.१.२	सार्वजनिक छापा सञ्चार माध्यमको सञ्चालन, विस्तार र नियमन
		२.१.३	अनुगमन, अभिलेख र व्यवस्थापन (संघ स्तरीय पत्रपत्रिका)
		२.२	**खेलकुद**
		२.२.१	खेलकूद सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२.२.२	खेलकूद प्रशासन र संघसंस्थाको नियमन र समन्वय
		२.२.३	राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रियस्तरमा खेलकूद विकास र प्रवर्द्धन
		२.२.४	राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना र सहभागिता
३	स्वाथ्य	३	अनुसूची ५ को १६ मा समावेश भएको
४	कृषि	४	**कृषि**
		४.१	कृषि सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		४.२	कृषिजन्य जैविक विविधता र जैविक प्रविधि सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		४.३	कृषि सम्बन्धी बहुपक्षीय र द्विपक्षीय निकाय एवं संघ संस्थासँगको सम्पर्क एवं समन्वय
		४.४	कृषि सम्वन्धी राष्ट्रियस्तरको तथ्याङ्क प्रणाली, अध्ययन, अनुसन्धान, स्रोत संरक्षण, विकास र विस्तार
		४.५	कृषि तथा खाद्य सम्वन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायनयुक्त (Acreditation) प्रयोगशाला विकास र व्यवस्थापन
		४.६	कृषि तथा खाद्य सम्वन्धी अन्तरार्ष्ट्रिय व्यापार सहजीकरण र नियमन
		४.७	आयातीत मल आपूर्ति सम्वन्धी समन्वय र नियमन
		४.८	कृषि तथा पशुपंछीजन्य अन्तरार्ष्ट्रिय महामारी नियन्त्रण
		४.९	पशु चिकित्सा सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति र मापदण्ड निर्धारण
		४.१०	पशु चिकित्सकको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन
		४.११	कृषि औद्योगिकीकरण, पशुपन्छी उद्योग व्यवसायको अन्तरप्रादेशिक विकास तथा प्रबर्द्धन
		४.१२	बीउविजन एवं नश्ल सम्वन्धी राष्ट्रिय गुणस्तर निर्धारण र नियमन
		४.१३	अन्तरदेशीय चरन तथा खर्क सम्बन्धी नीति, कानुन र नियमन
		४.१४	राष्ट्रिय खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता
५	विद्युत, खानेपानी, सिंचाइ जस्ता	५.१	विद्युत सेवाको मापदण्ड, गुणस्तर र महसुल निर्धारण, नियमन र अनुगमन

	सेवाहरू	५.२	विद्युत सेवाको राष्ट्रिय भार प्रणाली संचालन
		५.३	खानेपानी, सरसफाइ एवं ढल व्यवस्थापन सम्त्रन्धी मापदण्ड, गुणस्तर निर्धारण र नियमन
		५.४	अन्तरप्रादेशिक ठूला सिंचाई प्रणालीको बाँध, जलाशय, अन्य हेडवर्कस् संरचना, मुल नहरको संचालन र मर्मत-संभार र व्यबस्थापन
		५.५	प्रदेश सीमा नदीको तटबन्ध संचालन र मर्मत-संभार व्यवस्थापन
६	सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटनशुल्क	६.१	अनुसूची ५ को ९ मा समेत समावेश
		६.२	पर्यटन शुल्क बाँडफाँडसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा नियमन
		६.३	सेवाको शुल्क, दस्तुर सकलन तथा बाँडफाँड
७	वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरुगी, जलउपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता	७	अनुसूची ५ को २७ मा समावेश
८	खानी तथा खनिज	८	अनुसूची ५ को २६ मा समावेश
९	विपद व्यवस्थापन	९	अनुसूची अनुसूची ७ को १७ समावेश भएको
१०	सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण	१०	अनुसूची ५ को ३२ मा समावेश
११	व्यक्तिगत घटना, जन्म, मृत्यु, विवाह र तथ्यांक	११.१	व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा प्रदेश र स्थानीय तहसंग समन्वय र नियमन
१२	पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय	१२	अनूसुची ५ (३४) मा समावेश
१३	सुकुम्बासी व्यवस्थापन	१३.१	सुकुम्बासी व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
१४	प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	१४.१	प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा नियमन
		१४.६	रोयल्टी संकलन तथा बाँडफाँड
१५	सवारी साधन अनुमति	१५.१	राष्ट्रिय र प्रदेश लोकमार्गमा संचालन हुने सार्वजनिक यातायात सेवाको रुट अनुमति जारी, नवीकरण, नियमन र अनुगमन

संविधानका मौलिक हक र राज्यका निर्देशक सम्बन्धी धारा र अन्य धारामा उल्लिखित कार्यको विस्तृतीकरण			
१	संघसंस्था दर्ता	१.१	संघसंस्था दर्ता सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन
		१.२	अन्तर्राष्ट्रिय संस्था दर्ता सम्बन्धी
२	अपराध पीडितको पुनस्थापना र क्षतिपूर्ति	२.१	अपराध तथा यातना पीडित को पुनस्थापना तथा क्षति पूर्ति सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन
		२.२	अपराध तथा यातना पीडितको पुनस्थापना र क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा प्रदेश र स्थानीय तहसंग समन्वय
३	गुठी व्यवस्थापन	३.१	राष्ट्रिय स्तरमा परम्परागत रुपमा गुठी अन्तर्गत चलिआएका विभिन्न जात्रा, पर्वहरुको सञ्चालन र व्यवस्थापन
४	आवासको हक	४.१	आधारभूत आवासको निति, मापदण्ड, कानुन र नियमन
५	महिला हक सम्बन्धी	५.१	महिला हक सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना र नियमन
		५.२	महिला हिंसा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण सम्वन्धी राष्ट्रिय नीति र मापदण्ड निर्धारण
		५.३	महिला सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता, प्रतिवद्धताको कार्यान्वयन र प्रतिवेदन
		५.४	महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानताका विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान
		५.५	लैंगिक हिंसा सम्वन्धी निरोधात्मक, संरक्षणात्मक र न्यायिक पुनस्थापना
		५.६	लैंगिक उत्तरदायी वजेट र परीक्षण सम्बन्धी कार्य
६	बालबालिकाको हकहित संरक्षण	६.१	बालबालिका सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना र नियमन
		६.२	बालबालिका सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य एवं सन्धि, सम्झौता र प्रतिवद्धताको कार्यान्वयन र प्रतिवेदन
		६.३	बाल अधिकार सम्बन्धी नतिजामूलक सूचक तथा मापदण्ड निर्धारण
		६.४	बालबालिका सम्वन्धी अध्ययन, अनुसन्धान
		६.५	धर्मपुत्र, धर्मपुत्री सम्बन्धी
७	उपभोक्ताको हकको संरक्षण	७.१	**उपभोक्ताको हकको संरक्षण**
		७.१.१	उपभोक्ताहकको संरक्षण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन
८	युवाक्षेत्र		**युवाक्षेत्र**
		८.१	युवासम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, योजना तथा नियमन

		८.२	अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँगको सम्पर्क र समन्वय
९	निजामती तथा अन्तर सरकारी सेवा समन्वय, अन्तरसम्बन्ध र साझेदारी		**निजामती तथा अन्तर सरकारी सेवा समन्वय, अन्तरसम्बन्ध र साझेदारी**
		९.१	निजामती तथा अन्तर सरकारी सेवा समन्वय, अन्तरसम्बन्ध र साझेदारी सम्बन्धी नीति, मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
१०	पूर्वराष्ट्रसेवकको ज्ञान शिप प्रयोग गर्ने		**पूर्वराष्ट्रसेवकको ज्ञान शीप प्रयोग**
		१०.१	संघ, प्रदेश र स्थानीय तिनै तहमा पूर्व राष्टसेवकको ज्ञान, शीप प्रयोग गर्ने सम्बन्धी नीति, कानुन, योजना तर्जुमा, तथा कार्यान्वयन
११	राज्यका नीति (विकास सम्बन्धी नीति)		**राज्यका नीति (विकास सम्बन्धी नीति)**
		११.१	प्रादेशिक सन्तुलन सहितको पूर्वाधार विकास नीति
		११.२	विकास निर्माणको प्रक्रियामा निजी क्षेत्र र स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्ने नीति
		११.३	वैज्ञानिक अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकासमा लगानी
		११.४	राष्ट्रिय आवश्यकता अनुसार सूचना प्रविधिको विकास/विस्तार नीति
		११.५	सूचना प्रविधिमा सर्वसाधरण जनताको सहज/सरल पहुँच बारेको नीति
		११.६	राष्ट्रिय विकासमा सूचना प्रविधिको उच्चतम प्रयोग सम्बन्धी
		११.७	प्रादेशिक साझेदारीमा समन्वय र सहकार्य
१२	राज्यका नीति (प्राकृतिक स्रोत र साधनको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोग संवन्धी नीति)	१२	**राज्यका नीति (प्राकृतिक स्रोत र साधनको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोग संवन्धी नीति)**
		१२.१	जनसहभागितामा आधारित स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिंदै जलस्रोतको बहुउपयोगी विकास गर्ने नीति
		१२.२	नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन तथा विकास नीति
		१२.३	जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्दै दिगो र भरपर्दो सिंचाई विकास नीति
		१२.४	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि पूर्व सूचना प्रणाली संबन्धी नीति
१३	राज्यका नीति (नागरिकका आधारभूत आवश्यकता संबन्धी नीति)	१३	**राज्यका नीति (नागरिकका आधारभूत आवश्यकता सम्बन्धी नीति)**
		१३.१	आधारभूत बसोबास नीति
		१३.१.१	अव्यवस्थित बसोबासको व्यवस्थापन नीति
		१३.१.२	योजनावद्ध र व्यवस्थित वस्ती विकास
		१३.१.३	आधारभूत यातायात नीति
		१३.१.४	यातायात क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि

		१३.१.५	यातायात सुविधामा नागरिकको सरल, सहज र समान पहुँच
		१३.१.६	वातावरण अनुकूल/मैत्री प्रविधिलाई प्राथमिकता
		१३.१.७	सार्वजनिक यातायात व्यवस्थापन
		१३.१.८	निजी यातायातलाई नियमन/नियन्त्रण
		१३.१.९	सुरक्षित, व्यवस्थित र अपाङ्गता-मैत्री यातायात प्रणाली
१४	जनमतसंग्रह सम्बन्धी	१४.१	जनमतसंग्रह सम्बन्धी कानून निर्माण र व्यवस्थापन
१५	माफी	१५.१	माफी, मुल्तवी परिवर्तन वा कम गर्ने सम्बन्धी नीति निर्माण र अन्तिम निर्णय
१६	उपाधि सम्मान र विभूषण सम्बन्धी	१६.१	राज्यका तर्फबाट उपाधि, सम्मान तथा विभूषण सम्बन्धी
१७	खानेपानी	१७	सर्वसाधारणलाइ स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता
कार्य विभाजन नियमावली र अन्य ऐन कानून अन्तर्गत भैरहेका कार्यहरूको विस्तृतीकरण			
१	सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आादि	१.१	राष्ट्रियस्तरको सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आादिको व्यवस्थापन
२	शरणार्थी मामिला	२.१	शरणार्थी मामिला सम्बन्धी नीति, कानून र व्यवस्थापन
३	बारुदी सुरुङ्ग	३.१	बारुदी सुरुङ्ग निष्प्रभाविकरण सम्बन्धी नीति निर्माण र कार्यान्वयन
४	समाजकल्याण र संघसस्था सम्बन्धी	४	**समाज कल्याण र संघसस्था सम्बन्धी**
		४.१	राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		४.२	अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थामा काम गर्ने विदेशी प्रतिनिधि एवम् विशेषज्ञहरुको कार्य सहमति र प्रवेशाज्ञासम्बन्धी कार्य
		४.३	ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्त, बालबालिकाका र महिलासम्बन्धी कायर्हरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		४.४	समाज कल्याण र संघ संस्था सम्बन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन
५	द्वन्द्व व्यवस्थापन तथा शान्ति स्थापना	५	**द्वन्द्व व्यवस्थापन तथा शान्ति स्थापना**
		५.१	शान्ति स्थापना, द्वन्द्व व्यवस्थापन तथा विकास र द्वन्द्वबाट क्षति भएका भौतिक संरचनाको पुननिर्माणका लागि तत्कालीन र दीर्घकालीन नीति, रणनीति, योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन
		५.२	द्वन्द्व पीडितको सामाजिक तथा आर्थिक विकासको नीति, रणनीति र कार्यक्रम
		५.३	विस्तृत शान्ति सम्झौता लगायतका अन्य सम्झौता, सहमति र निर्णयको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		५.४	दिगो शान्ति कायम गर्न आवश्यक संस्थागत, प्रक्रियागत तथा

			प्राविधिक विषय
		५.५	शान्ति स्थापना तथा द्वन्द्व व्यवस्थापन सम्वन्धी अध्ययन, विश्लेषण
		५.६	द्वन्द्वबाट पीडित तथा विस्थापित व्यक्तिको राहत, आर्थिक सहायता तथा पुनस्थापन
		५.७	शान्ति स्थापना तथा द्वन्द्वको व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक सूचना, अध्ययन सामग्री र अध्ययन प्रतिवेदनको अभिलेख केन्द्र तथा शान्ति र द्वन्द्व व्यवस्थापनको प्राविधिक स्रोतकेन्द्र सम्बन्धी
		५.८	शान्ति स्थापना तथा द्वन्द्वको व्यवस्थापन सम्बन्धी आयोग तथा समितिहरुको व्यवस्थापन
६	विष्फोटक पदार्थ	६.१	विष्फोटक पदार्थ प्रयोग सम्बन्धी नीति, कानून निर्माण
७	हातहतियार तथा खरखजाना ईजाजत तथा नवीकरण सम्बन्धी	७.१	हातहतियार तथा खरखजानाको नीति, कानून निर्माण

४.२ प्रदेशको अधिकार तथा कार्य विस्तृतीकरण

प्रदेशको एकल अधिकारको (अनुसूची ६) विस्तृतीकरण			
अनुसूचीको क्र.सं.	संविधानका अधिकार सूचीका विषय	संविधानको अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
१	प्रदेश प्रहरी प्रशासन र शान्ति सुरक्षा (अनुसूची ७ को ३ र ४ बाट समेत)	**१.१**	**प्रदेश प्रहरी प्रशासन**
		१.१.१	प्रदेश प्रहरी सेवा सम्बन्धी नीति, कानून, कार्यान्वयन र नियमन
		१.१.२	संघीय कानून बमोजिम प्रदेश प्रहरी संचालन, व्यवस्थापन र नियमन
		१.१.३	ब्यारेक र कार्यालयसहितको भौतिक पूर्वाधार, हातहतियार, गोली गठ्ठा, यातायात साधन, सञ्चार उपकरण तथा सामग्रीको आपूर्ति र व्यवस्थापन
		१.१.४	प्रदेशभित्रको अपराध अनुसन्धान, रोकथाम तथा नियन्त्रण
		१.१.५	प्रदेशभित्रको शान्ति सुरक्षाको व्यवस्थापन, कानून कार्यान्वयनमा सहयोग, आवश्यकता अनुसार प्रहरी परिचालन, केन्द्रीय प्रहरी र अन्य सुरक्षा निकायलाई लोकमार्ग लगायत अन्तर्राष्ट्रिय सीमा सुरक्षामा सहयोग
		१.१.६	विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धी कार्य
		१.१.७	केन्द्रीय प्रहरी र अन्य प्रदेशका प्रहरी संगठनसंग सम्पर्क, सूचना आदान प्रदान र समन्वय
		१.१.८	आधारभूत मानव अधिकारको संरक्षण, नागरिक स्वतन्त्रताको रक्षा तथा प्रबर्द्धनमा सहयोग
		१.१.९	प्रदेश प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि
		१.१.१०	प्रादेशिक कारागार सुरक्षा तथा हिरासत व्यवस्थापन
		१.१.११	सामुदायिक प्रहरी
		१.१.१२	प्रदेश प्रहरी कल्याण
		१.१.१३	प्रदेशभित्रको लोकमार्ग, सहायक मार्ग तथा स्थानीय तहका मार्गमा ट्राफिक व्यवस्थापन
		१.१.१४	प्रदेशभित्र न्यायिक र अर्ध न्यायिक निकायले गरेका फैसला कार्यान्वयन लगायत अन्य कार्यमा सहयोग
		१.२	**शान्ति सुरक्षा**
		१.२.१	प्रदेशको लागि शान्ति सुरक्षा र सार्वजनिक सुव्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१.२.२	शान्ति सुरक्षामा असर गर्न सक्ने खतरा, चुनौती र जोखिम सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, आदान-प्रदान र उपयोग प्रतिवेदन

		१.२.३	प्रदेशभरको शान्ति सुरक्षाको समग्र स्थितिको लेखाजोखा, रेखदेख, नियन्त्रण, मूल्यांकन र आवश्यक सुरक्षा उपायहरू अवलम्बन तथा आवधिक प्रतिवेदन
		१.२.४	प्रदेशभित्रको सार्वजनिक सुव्यवस्था र प्रदेशको काबु वाहिरको शान्ति सुव्यवस्था सम्वन्धमा संघसँग समन्वय र सहकार्य
		१.२.५	अतिविशिष्ट व्यक्ति, महत्वपूर्ण भौतिक संरचना, संवेदनशील सार्वजनिक स्थल, उत्सव, मेला, समारोह आदिको सुरक्षा
		१.२.६	विपद प्रभावित स्थल, व्यक्ति तथा सम्पत्तिको सुरक्षा
		१.२.७	प्रदेश प्रहरीले सम्पादन गर्ने कार्यको संचालन, सुपरिवेक्षण र समन्वय
		१.२.८	प्रदेश र केन्द्रीय सुरक्षा निकायसंगको सम्बन्ध
		१.२.९	स्थानीय प्रशासन सम्बन्धी
		१.२.९.१	संघ, संस्था दर्ता, अभिलेखीकरण र नियमन
		१.२.९.२	गुनासो र विवाद व्यवस्थापन
		१.२.९.४	उमेर, नाम र जात सच्याउने सम्बन्धी
		१.२.९.५	विपद् व्यवस्थापनमा समन्वय
		१.२.९.६	अर्धन्यायिक कार्य
		१.२.९.७	हातहतियार तथा खरखजना सम्बन्धी
		१.२.९.८	संघीय मापदण्ड बमोजिम विस्फोटक पदार्थ भण्डारण तथा प्रयोग सम्बन्धी कार्य
		१.३	**अपराध रोकथाम तथा नियन्त्रण**
		१.३.१	प्रदेशभित्रको अपराध सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण र उपयोग
		१.३.२	केन्द्रीय प्रहरीको कार्यक्षेत्र बाहेकको अपराधहरूको रोकथाम, अनुसन्धान र नियन्त्रण सम्बन्धी
		१.३.३	अपराध अनुसन्धानमा अन्य प्रदेश र संघलाई सहयोग तथा समन्वय
		१.३.४	अपराध सम्बन्धी प्रादेशिक अभिलेख ब्यवस्थापन
		१.३.५	फौजदारी कार्यविधिको कार्यान्वयन
		१.३.६	अपराध पीडितको पुनस्थापन र अपराध तथा यातना पीडितको क्षतिपूर्ति
		१.३.७	प्रादेशिक कारागारको सुरक्षा व्यवस्था, भौतिक पूर्वाधार निर्माण, मर्मत संभार, संचालन, तथा हिरासत व्यवस्थापन
		१.३.८	थुनुवा तथा कैदीहरूको मानव अधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धन
		१.३.९	एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा र कैदीको स्थानान्तरण सम्बन्धी व्यवस्थापन र सुरक्षा

		१.३.१०	निवारक नजरबन्द र स्थानहद सम्बन्धी कार्य कार्यन्वयन
२	नेपालराष्ट्र बैंकको नीति अनुरूप वित्तीय संस्थाहरूको सञ्चालन, सहकारी संस्था, केन्द्रको सहमतिमा वैदेशिक अनुदान र सहयोग प्रदेश आर्थिक कार्य प्रणाली (अनुसूची ७ को १० बाट समेत)	**२**	**आर्थिक, योजना, वित्तीय क्षेत्र**
		२.१	**आर्थिक क्षेत्र**
		२.१.२	प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		२.१.३	आर्थिक साधनको बाँडफाँड
		२.१.४	प्रदेश आर्थिक स्थायित्व, मूल्य स्थिरता सम्बन्धी नीति तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन
		२.१.५	संघको स्वीकृतिमा वैदेशिक अनुदान र सहयोग प्राप्ति, उपयोग, लेखाङ्कन र प्रतिवेदन
		२.१.६	प्रदेश सेवा सुविधा र दीर्घकालीन आर्थिक दायित्व सम्वन्धी विषय
		२.१.७	प्रदेश सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण
		२.१.८	प्रदेश सरकारी बाँकी रकमको लगत र असुल उपर
		२.२	**योजना**
		२.२.१	प्रदेश विकास नीति, प्रदेशस्तरका अल्पकालीन, मध्यमकालीन र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन
		२.२.२	प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र तथा लक्ष निर्धारण
		२.२.३	प्रदेशगत मानव संशाधन विकासका लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना तर्जुमा
		२.२.४	अन्तरक्षेत्रगत केन्द्रीय विकास आयोजनाहरूमा समन्वय र सशर्त अनुदानको सदुपयोग
		२.२.५	अध्ययन अनुसन्धान
		२.२.६	सन्तुलित विकासका लागि क्षेत्रगत नीति ररणनीति तर्जुमा
		२.२.७	गरीवी निवारणको रणनीति तर्जुमा
		२.२.८	विषयक्षेत्रगत योजना स्वीकृति
		२.२.९	कुल प्रदेश लगानी प्रक्षेपण (सरकारी, सहकारी र निजी) र वित्तीय व्यवस्थापन
		२.२.१०	वार्षिक विकास कार्यक्रम, स्वीकृति, कार्यान्वयन र नियमन
		२.२.११	प्रदेशस्तरमा अनुगमन तथा मूल्यांकनको आधार, प्रक्रिया निर्धारण, क्षेत्रगत नीतिको अनुगमन तथा मूल्यांकन; विकास आयोजना कार्यान्वयन, अनुगमन र प्रतिफलको समीक्षा
		२.३	**वित्त क्षेत्र**
		२.३.१	वित्तीय संस्थाहरुको संचालन र सहजीकरण
		२.३.२	प्रदेश राजश्व सम्बन्धी नीति, कानुन तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन

		२.३.२	प्रदेश सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीति तर्जुमा कार्यान्वयन, नियमन र स्थानीय तहमा अनुदान
		२.३.३	प्रदेश आन्तरिक र वैदेशिक ऋण तथा अनुदानको व्यवस्थापन र नियमन
		२.३.४	संघीय नीति अनुरुप सहवित्तीयकरण
		२.४	**सहकारी संस्था**
		२.४.१	सहकारी संस्था सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२.४.२	प्रादेशिक सहकारी संस्था, सहकारी संघ, सहकारी बैंक सम्वन्धी अनुमति, सञ्चालन र नियमन
		२.४.३	सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड र नियमन
		२.४.४	सहकारी सम्बन्धी राष्ट्रिय, केन्द्रीय विषयगत र अन्तरप्रादेशिक संघसंस्थासँग समन्वय र सहकार्य
		२.४.५	सहकारी सम्बन्धी प्रादेशिक एवं स्थानीय तह भित्रका संघसंस्थासँग समन्वय र सहकार्य
		२.४.६	सहकारी सम्वन्धी प्रादेशिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान
		२.४.७	सहकारी सम्वन्धी क्षमता अभिवृद्धि
		२.४.८	सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन र परिचालन
		२.५	**प्रदेश आर्थिक प्रणाली**
		२.५.१	प्रदेश आर्थिक कार्यविधि सम्वन्धी नीति तथा कानून निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
		२.५.२	बजेट सीमा निर्धारण, तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन
		२.५.३	लेखा नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन
		२.५.४	प्रदेश संचित कोषको संचालन र व्यवस्थापन
		२.५.५	प्रदेश राजस्व र व्ययको अनुमान
		२.५.७	प्रदेश विनियोजन ऐन (स्थानीय तहलाइ उपलब्ध गराउने स्रोत समेत)
		२.५.८	प्रदेश पुरक अनुमान
		२.५.९	प्रदेश पेश्की खर्च
		२.५.१०	प्रदेश आकष्मिक कोष
		२.५.११	प्रदेश सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन
		२.५.१२	प्रदेशगत विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्य संचालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र लेखा परीक्षण

३	रेडियो, एफ्.एम्. टेलिभिजन संचालन(अनुसूची ६ (३) ७(१४), ९(२)बाट समेत	**३.१**	**रेडियो, एफ्. एम्. टेलिभिजन**
		३.१.१	रेडियो, एफ्. एम्., टेलिभिजन संचालन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		३.१.२	१०० वाटभन्दा माथि १००० वाटसम्मको एफ. एम. रेडियो इजाजत र नवीकरण
		३.१.३	प्रदेशस्तरको विद्युतीय संचार माध्यम सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र नियमन
		३.२	**संचार तथा सूचना प्रविधि र आम सञ्चार**
		३.२.१	प्रदेशस्तरमा तारयुक्त र ताररहित ब्रोडब्याण्ड पूर्वाधारको विकास, व्यवस्थापन र नियमन
		३.२.२	प्रदेशस्तरका सूचना प्रविधि पार्कको योजना, निर्माण, व्यवस्थापन र नियमन
		३.२.३	सूचना प्रविधिको प्रवर्द्धन
		३.२.४	प्रदेश भित्र टेलिसेन्टर संचालन, व्यवस्थापन र नियमन
		३.२.५	प्रदेशस्तरका इन्टरनेट सेवाको दर्ता, अनुमति, नविकरण र नियमन
		३.२.६	साइवर सुरक्षा अनुगमन
		३.२.७	पत्रकार आचार संहिता अनुगमन
		३.२.८	छापा संचार माध्यमको दर्ता, अनुमति, आचार संहिता निर्धारण, अभिलेखाङ्कन, बर्गीकरण, सञ्चालन र नियमन
		३.२.९	अनलाइन मिडिया र अन्य प्रविधिमा आधारित संचार माध्यमको दर्ता, नवीकरण, अभिलेख, अनुगमन र नियमन
		३.२.१०	अनलाइन मिडिया र अन्य प्रविधिमा आधारित संचार माध्यमको दर्ता, नवीकरण, अभिलेख, अनुगमन र नियमन
		३.२.११	प्रेस सूचना प्रवाह, सूचना सामग्रीको उत्पादन, प्रकाशन र वितरण
		३.२.१२	श्रमजीवि सञ्चारकर्मीहरुको न्यनतम पारिश्रमिक अनुगमन
		३.२.१३	प्रदेशस्तरीय प्रेस रजिष्ट्रार सम्बन्धी
		३.२.१४	केबुल वितरणको इजाजत, नवीकरण र नियमन
		३.२.१५	सञ्चारको हकको प्रादेशिक संरक्षण र प्रवर्द्धन
		३.२.१६	सूचनाको हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
४	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन	४.१	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन, कृषि आयमा कर, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, नियमन, संकलन र बाडफाँड

	कृषि आयमा कर, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना र सेवा शुल्क दस्तुर दण्ड जरीवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शूल्क (अनुसूची ९ को ६ र १४ समेत बाट)	४.२	प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी र पर्यटन शुल्क सम्बन्धमा संघीय कानुन र प्रदेश कानुन अनुसार संकलन नियमन र हस्तान्तरण
		४.३	राजश्व चुहावट नियन्त्रण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		४.४	संघसँगको अन्तरसरकारी वित्तीय सम्पर्क, सम्बन्ध, सहकार्य र वित्तीय व्यवस्था
५	प्रदेश निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवा	५.१	सार्वजनिक प्रशासन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, सुधार र नियमन
		५.२	प्रदेश निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवा सञ्चालन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून र मापदण्ड
		५.३	प्रदेश निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवाका विभिन्न सेवा, समूह र उपसमूहको व्यवस्थापन
		५.४	प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारी व्यवस्थापन सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, सेवा शर्त एवं मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		५.५	प्रदेश निजामती र अन्य सरकारी सेवामा मानव संसाधन विकास र व्यवस्थापन
		५.६	प्रदेशस्तरमा व्यवस्थापन परीक्षण र सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्भेक्षण तथा सेवा प्रवाहको अनुगमन
		५.७	प्रदेशस्तरका सरकारी निकायको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण
		५.८	प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारी कल्याण र अवकाश व्यवस्थापन
		५.९	प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि र छात्रवृत्ति व्यवस्थापन
		५.१०	तालीम सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्ड र स्तरीकरण तथा राष्ट्रिय र प्रदेशस्तरका तालिम केन्द्रसँगको सम्पर्क एवं समन्वय
		५.११	प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी कर्मचारीको अभिलेख व्यवस्थापन
		५.१२	संघीय लोकसेवा आयोग, प्रादेशिक लोक सेवा र अन्य सेवा आयोगसँग सम्पर्क र समन्वय
		५.१३	प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी सेवा सम्बन्धी अनुसन्धान र विकास
		५.१४	प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक सेवा वितरणको न्यूनतम मापदण्ड

			निर्धारण
		५. १५	संघीय सरकारले तोकेको नीति र मापदण्ड बमोजिम प्रदेश निजामती र सरकारी सेवा संचालन र व्यवस्थापन
		५. १६	संघीय कानून बमोजिम समायोजित निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवाका कर्मचारीहरुको व्यवस्थापन
		५. १७	गाउँपालिका र नगरपालिकाको कर्मचारी र कार्यालयको व्यवस्था सम्बन्धी कानुन
		५. १८	प्रादेशिक अन्तर सरकारी सेवा समन्वय, अन्तरसम्बन्ध र साझेदारी सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र कार्यान्वयन
६	प्रदेश तथ्यांक	६.१	तथ्याङ्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		६.२	नेपाल स्टयाण्डर्ड वर्गीकरण तथा मापदण्ड अनुसार प्रादेशिक तहको तथ्याङ्क व्यवस्थापन
		६.३	प्रदेशतहको सर्वेक्षण
		६.४	प्रदेशतहको तथ्याङ्कको सूचना प्रणाली व्यवस्थापन
		६.५	तथ्यांकसम्बन्धी संघ र स्थानीय तहसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य
		६.६	प्रादेशिक अभिलेख तथ्याङ्क व्यवस्थापन
		६.७	प्रादेशिक तथ्यांकीय अभिलेख संरक्षण तथा व्यवस्थापन
		६.८	प्रादेशिक मानव संसाधन विकास र क्षमता अभिवृद्धि
७	प्रदेशस्तरको विद्युत, सिचाइ र खानेपानी सेवा, परिवहन (अनुसूची ६ (२०), ७(१३), ७ (१८) र ९(५) बाट समेत)	७.१	**विद्युत, सिंचाइ र खानेपानी**
		७.१.१	विद्युत, सिंचाई, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		७.१.२	प्रदेश स्तरको विद्युत, सिंचाइ, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्वन्धी सम्बन्धी योजना/गुरुयोजनाको तर्जुमा, आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, निर्माण, संचालन, संभार र व्यवस्थापन
		७.१.३	विद्युत वितरण र सेवाको गुणस्तर नियमन
		७.१.४	ठूला सिंचाइ प्रणाली र संघबाट निर्मित जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण आयोजनाको संचालन, संभार र व्यवस्थापन तथा संघ सँग समन्वय
		७.१.५	प्रादेशिक नदी नियन्त्रण तथा व्यबस्थापन
		७.१.६	प्रदेशस्तरमा विद्युत, सिंचाई, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्वन्धी सेवाको शुल्क दस्तुरको आधार निर्धारण
		७.१.७	प्रदेशका जलस्रोत उपयोग सम्बन्धी अन्तर सेवा संचालनमा समन्वय

		७.१.८	विद्युत, सिंचाई, खानेपानी तथा सरसफाइको सेवा बिस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति र मापदण्ड र नियमन
		७.१.९	खानेपानी, सर-सफाइ तथा स्वच्छता सम्वन्धी पिछडिएका वर्गको पहुँच सुनिश्चितता
		७.२	**प्रदेश सीमा नदी र जलमार्ग**
		७.२.१	राष्ट्रिय जलस्रोत नीति, संघीय कानुन, वेसिन योजना बमोजिम प्रदेश सीमा नदीका जलउपयोग सम्बन्धी आयोजना पहिचान, अध्ययन, निर्माण, संचालन, व्यवस्थापन र नियमन
		७.२.२	आन्तरिक जलमार्ग सम्वन्धी संभाव्यता अध्ययन, सञ्चालन र ब्यवस्थापन
		७.३	**यातायात (परिवहन)**
		७.३.१	यातायात सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		७.३.२	सवारी दर्ता र नवीकरण, चालक अनुमति र नवीकरण
		७.३.३	प्रदेशभित्र सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, गुणस्तर, भाडा दर निर्धारण र नियमन
		७.३.४	वातावरणमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद जोखिम संवेदी, अपाङ्गता र लैङ्गिक मैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन
		७.३.५	प्रदेश तहमा यातायात सुरक्षा सम्बन्धी योजना र कार्यान्वयन
		७.३.६	रज्जुमार्ग, जलमार्ग लगायतका वैकल्पिक यातायात प्रविधिको प्रवर्द्धन, योजना र आयोजना कार्यान्वयन
८	प्रदेश विश्वविद्यालय, उच्च शिक्षा, पुस्तकालय, संग्रहालय	**८.१**	**प्रदेश विश्वविद्यालय, उच्च शिक्षा**
		८.१.१	प्रदेशस्तरको उच्च शिक्षा सम्वन्धी नीति, कानुन, प्रशासन, मापदण्ड र नियमन
		८.१.२	प्रदेश विश्वविद्यालय सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, प्रशासन र नियमन
		८.१.३	शैक्षिक परामर्श सेवाको मापदण्ड निर्धारण, अनुमति तथा नियमन
		८.२	**पुस्तकालय र संग्रहालय**
		८.२.१	प्रदेशस्तरमा पुस्तकालय सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		८.२.२	प्रदेशस्तरमा संग्रहालय सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
अनुसूची ९ को २ बाट	शिक्षा, खेलकूद र पत्रपत्रिका	२.१	**शिक्षा क्षेत्र**
		२.१.१	शिक्षाको प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन

		२.१.२	प्रादेशिक मानव संसाधन आवश्यकता प्रक्षेपण तथा शैक्षिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन
		२.१.३	प्रदेशस्तरमा विद्यालय तहको पाठ्यक्रम एवं पाठ्यपुस्तक निर्माण र उत्पादन
		२.१.४	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको प्रादेशिक नीति, पाठ्यक्रम र पाठ्य सामग्री निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
		२.१.५	विद्यालय तहको शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता र सक्षमताको प्रदेशस्तरमा मापदण्ड निर्धारण एवं नियमन
		२.१.६	माध्यमिक तहको शिक्षक व्यवस्थापनको मापदण्ड निर्धारण र नियमन
		२.१.७	माध्यमिक तहको कक्षा १० को परीक्षा व्यवस्थापन
		२.१.८	उच्च शिक्षाको छात्रवृत्ति व्यवस्थापन
		२.१.९	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्ड र नियमन
		२.१.१०	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको छात्रवृत्ति व्यवस्थापन
		२.१.११	प्रदेशस्तरमा प्राज्ञिक अनुसन्धान तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन
९	स्वास्थ्य सेवा	९.१	स्वास्थ्यसेवा तथा पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, गुणस्तर मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		९.२	प्रदेशस्तरमा आवश्यक पर्ने प्रर्वद्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुर्नस्थापनात्मक र प्यालिएटिभ स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन
		९.३	स्वास्थ्यसेवा सम्वन्धी प्रदेशस्तरीय प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत संघ संस्थाको दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन
		९.४	प्रदेश स्तरीय उपचार केन्द्र तथा सेवाको गुणस्तर निर्धारण, दर्ता, सञ्चालन अनुमति, व्यवस्थापन र नियमन
		९.५	राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम औषधीजन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सामग्री उत्पादन, संचय, अधिकतम खुद्रा मूल्य, अन्तिम बिसर्जन सम्बन्धी गुणस्तर मापदण्ड, दर्ता, सञ्चालन अनुमति, र नियमन
		९.६	निकायगत सहकार्य तथा समन्वय
अनुसूची ९ को ३ बाट	स्वास्थ्य	३.१	राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप अस्पताल र नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र र अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरुको दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन
		३.२	खानेपानी, खाद्य पदार्थ, ध्वनि र हावाको गुणस्तर अनुगमन तथा लेखाजोखा ढाँचा एवं गुणस्तरको मापदण्ड र कार्यान्वयन
		३.३	प्रादेशिक कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन, निगरानी तथा अनुगमन

		३.४	राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन तथा नियमन
		३.५	प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य क्षेत्र मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन
		३.६	औषधी निगरानी (Pharmacovigilance), औषधिको उचित प्रयोग र सुक्ष्मजीव निरोधक प्रतिरोध (Antimicrobial Resistance) न्युनीकरण
		३.७	खोप र परिवार नियोजन लगायतका गुणस्तर संवेदनशील औषधी तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्री खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन
		३.८	प्रदेशस्तरमा अनुसन्धानका प्राथमिकता निर्धारण, अध्ययन तथा अनुसन्धान तथा सूचना प्रवाह
		३. ९	प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सूचना प्रणाली तथा स्वास्थ्य लेखा पद्धतिको संस्थागत व्यवस्थापन
		३. १०	प्रदेश स्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानी (पब्लिक हेल्थ सर्भेलेन्स) व्यवस्थापन
		3. ११	आर्युवेद र अन्य प्रचलित स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी प्रदेशस्तरीय मापदण्ड र व्यवस्थापन
		३.१२	सूर्ति, मदिरा र लागुपदार्थजन्य वस्तुको मापदण्ड, नियन्त्रण तथा नियमन
		३.१३	निदान केन्द्र तथा प्रयोगशाला सेवाको अनुमति, सञ्चालन र विस्तार
		३.१४	जनस्वास्थ्य आपत्कालीन अवस्था, स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद् र महामारी व्यवस्थापन
		३.१५	सरूवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम
		३.१६	राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन
		३.१७	स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन सम्वन्धी मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन
		३.१८	आपतकालीन अवस्थाका लागि औषधी तथा औषधीजन्य सामग्रीको प्रादेशिक बफरस्टक व्यवस्थापन
		३.१९	आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा व्यवस्थापन
		३.२०	आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह
१०	प्रदेश सभा, प्रदेश मन्त्रिपरिषद सम्बन्धी	१०.१	प्रदेशसभाको कार्यसंचालन नियमावली पारित र कार्यान्वयन गर्ने
		१०.२	प्रदेशसरकारबाट प्रस्तुत बिधेयक पारित, फिर्ता र प्रमाणीकरण
		१०.३	**प्रदेश मन्त्रिपरिषद् सम्वन्धी**

		१०.३.१	प्रदेश सरकारको अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन नीति एवं रणनीति तर्जुमा, स्वीकृति, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
		१०.३.२	प्रदेश सरकारको कार्य–विभाजन र मन्त्रालयहरुको गठन, विघटन तथा संगठन संरचना स्वीकृति र हेरफेर
		१०.३.३	प्रदेश सरकारको कार्य–सम्पादन नियमावली तर्जुमा र कार्यान्वयन
		१०.३.४	प्रदेश अन्तर्गतका विभिन्न मन्त्रालयको कार्यको रेखदेख, नियन्त्रण, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण, समन्वय, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		१०.३.५	प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन तथा सोको अनुगमन
		१०.३.६	प्रदेश व्यवस्थापिकामा पेश हुने विधेयक, अध्यादेश, नियम तथा आदेशको तर्जुमा, स्वीकृति तथा जारी
		१०.३.७	प्रदेशभित्रको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, शान्तिसुव्यवस्था एवं प्रशासनिक गतिविधिहरुको अद्यावधिक जानकारी लिने र सम्बोधन गर्न समयोचित कार्यक्रम संचालन
		१०.३.८	प्रदेश शासकीय सुधार, मानवअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन, सुशासन व्यवस्थापन, र भ्रष्टाचार नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य
		१०.३.९	प्रदेशभित्र सामाजिक सुरक्षा तथा रोजगारी सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम, मापदण्ड निर्धारण गर्ने र स्थानीय सरकारसंग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्ने
		१०.३.१०	संघीय संवैधानिक तथा अन्य आयोगका कार्यक्रमहरु संचालनमा सहजीकरण
		१०.३.११	संघीय सरकारको स्वीकृत नीति बमोजिम द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय स्तरमा भएका सन्धि, सम्झौता वा सहमति कार्यान्वयन
		१०.३.१२	प्रदेश प्रमुखको निर्देशन कार्यान्वयन र प्रतिवेदन
		१०.३.१३	स्थानीय तहको केन्द्र निर्धारण तथा व्यवस्थापन र विवाद समाधानमा समन्वय
		१०.३.१४	अन्तरप्रदेश परिषद र अन्तरप्रदेश समन्वय
		१०.३.१५	जिल्लासभाको संचालन, व्यवस्थापन र समन्वय
		१०.३.१६	प्रदेशस्तरका संवैधानिक तथा अन्य आयोगहरुका पदाधिकारीहरुको नियुक्ति, सेवा, सुविधा सम्बन्धी नीति कानून तर्जुमा, गठन र संचालन सम्बन्धी कार्य
		१०.३.१७	संघीय तथा स्थानीय स्तरका विशेष संरचनाहरु संगको समन्वय सम्बन्धी कार्य
		१०.३.१८	अन्तरप्रदेश समन्वय समितिमा सहभागिता, निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धी काम
		१०.४	**प्रदेश सभा**

		१०.४.१	प्रदेश सभा संचालन सम्बन्धी नियमावली तर्जुमा र कार्यान्वयन
		१०.४.२	विधेयक प्रस्तुति, पारित, फिर्ता र प्रमाणीकरण
११	प्रदेशभित्रको व्यापार	**११.१**	**प्रदेश भित्रको व्यापार**
		११.१.१	व्यापार/बाणिज्यसम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		११.१.२	प्रादेशिक व्यापार प्रवर्द्धन, सहजीकरण र नियमन
		११.१.३	प्रदेशभित्रको व्यापार पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, सहयोग, सहजीकरण, समन्वय र नियमन
		११.१.४	ढुवानी/परिवहनप्रणाली तथा कार्गो व्यवस्थापन
		११.१.५	व्यापारसम्वन्धी सिन्डिकेट, कार्टेलिङ्ग नियन्त्रण र प्रतिस्पर्धा सम्बन्धी नीति तथा कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		११.१.६	वस्तु, सेवा र बौद्धिक सम्पत्ति सम्वन्धीव्यापार
		११.१.७	व्यापारिक फर्महरुको दर्ता, नवीकरण, खारेजी र नियमन
		११.१.८	प्रदेशगत सार्वजनिक संस्थान, समिति, प्रतिष्ठान तथा कम्पनी आदिको सञ्चालन, व्यवस्थापन सुधार तथा नियमन
		११.१.९	निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य
		११.१.१०	प्रादेशिक व्यापारको तथ्याङ्क प्रणाली र अध्ययन अनुसन्धान
१२	प्रदेश लोकमार्ग	६.१	प्रदेश लोकमार्ग प्रणाली सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		६.२	प्रदेश लोकमार्ग प्रणालीका सडकको मापदण्ड तथा आधार निर्धारण
		६.३	प्रदेश लोकमार्गको गुरुयोजना, निर्माण/ स्तरोन्नति, कार्यान्वयन र नियमन
		६.४	प्रदेश लोकमार्गको मर्मत सम्भार र व्यवस्थापन
		६.५	प्रदेश लोकमार्ग सम्वन्धी तथ्याकं व्यवस्थापन
		६.६	प्रदेश लोकमार्गको यातायात सुरक्षा व्यवस्था र नियमन
		६.७	प्रदेश लोकमार्ग संभार कोष ब्यवस्थापन
		६.८	सडक प्रविधि र संस्थागत विकास सम्बन्धी प्रदेश स्तरीय अध्ययन र अनुसन्धान
१३	प्रदेश अनुसन्धान ब्युरो	१३.१	प्रदेशको सार्वजनिक सुरक्षा व्यवस्थामा असर पुरयाउने खालका व्यक्ति, विचार र गतिविधिसम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग र प्रवाह
		१३.२	राष्ट्रिय हित विरुद्धका सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग र प्रवाह

		१३.३	विभिन्न जातजाति, भाषा, धर्म, संस्कृति, सम्प्रदाय र सम्प्रदाय वीचको पारस्परिक सदभाव, सहिष्णुता, एकतामा खलल पुरयाउने खालका गतिविधिहरुको सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग र प्रवाह
		१३.४	प्रदेश भित्रको राजनीतिक गतिविधिको विश्लेषण र प्रतिवेदन
		१३.५	अन्तर्राष्ट्रिय सीमा क्षेत्रमा हुने अपराध र गतिविधिको सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग र प्रवाह
		१३.६	अन्तरप्रदेश सम्बन्धलाई धमिल्याउने गतिविधिको सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग र प्रवाह
		१३.७	मानव वेचविखन र लागू औषध कारोवार सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण र प्रवाह
		१३.८	प्राप्त सूचनाहरुको विश्लेषण सहितको प्रतिवेदन तयारी
१४	प्रदेश सरकारी कार्यालयहरुको भौतिक व्यवस्थापन र अन्य आवश्यक विषय (१४)	१४.१	**प्रदेश सरकारी कार्यालयहरुको भौतिक व्यवस्थापन**
		१४.१.१	सरकारी कार्यालयहरुको भौतिक व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१४.२	**अन्य आवश्यक विषय**
		१४.२.१	प्रदेशभित्रको सहरी विकास योजना तर्जुमा, सहरी पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मतसंभार र आवास तथा भवन सम्बन्धी योजनाहरुको कार्यान्वयन र मार्ग निर्देशन
		१४.२.२	प्रदेश सरकारी कार्यालयहरुको निर्माण संयोजन र समन्वय
		१४.२.३	प्रदेशभित्र उपयुक्त भवन निर्माण प्रविधिको प्रवर्द्धन
		१४.२.४	प्रादेशिक तहमा राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन र नियमन
		१४.२.५	कर्मचारी आवास, अस्पताल र विद्यालय निर्माण
		१४.२.६	लोपन्मुख, सीमान्तकृत, गरिब, जेष्ठ नागरिक लक्षित आवास सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजना र कार्यान्वयन
		१४.२.७	प्रादेशिक राजधानी र अन्तर स्थानीय सहरको विकास, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, संयोजन र पूर्वाधार निर्माण
१५	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१५.१	प्रदेश लोक सेवा आयोग सम्बन्धी ऐन तर्जुमा, कार्यान्वयन
		१५.२	आयोगको गठन, सेवा,सुबिधा सम्बन्धी ऐनको तर्जुमा र कार्यान्वयन र आवश्यक भौतिक, जनशक्ति र अन्य श्रोत साधन को आपुर्ति
१६	भूमि व्यवस्थापन, जग्गाको अभिलेख	१६.१	भूमि तथा भू उपयोग सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१६.२	भूमि व्यवस्थापन, भूमि प्रशासन र जग्गा नापजाँच सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन

		१६.३	निजी, सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गाको प्रादेशिक अभिलेख व्यवस्थापन
		१६.४	जग्गादर्ता, रजिष्ट्रेशन, दाखिल खारेज, स्वामित्व हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति र मापदण्ड निर्धारण
		१६.५	संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने नक्सा, भौगोलिक सूचना र अभिलेख व्यवस्थापन
		१६.६	नापनक्शाका नियन्त्रण विन्दुहरुको संजाल स्थापना
		१६.७	प्रदेश भित्रको नापनक्शा र अभिलेख
		१६.८	क्रमबद्ध कित्ता नापी र भूमि लगत सम्वन्धी मापदण्ड र कार्यान्वयन
		१६.९	भूउपयोग, भूमिसुधार र चक्लाबन्दी सम्बन्धी
		१६.१०	भूमिहिन दलित, भूमिहिन, मुक्त कमैया, हलिया, हरवा चरवा आदि वर्गको पुनःस्थापना सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१६.११	उपयोग नभएको वा कम उपयोग भएका जग्गा भाडामा दिने सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१६.१२	विश्वसम्पदा सूचीमा परेका स्मारक र पुरातात्विक महत्वका एवं वन, सिमसार क्षेत्र, तटवर्ती क्षेत्रका जग्गा सम्बन्धी लगत
		१६.१३	सरकारी प्रयोजनका लागि जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा निर्धारण एवं वितरणमा समन्वय र सहजीकरण
		१६.१४	जग्गा विवाद समाधान
		१५.१५	जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वितरण सम्वन्धी मापदण्ड निर्धारण
		१६.१६	भूमिको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्ने नीतिको कार्यान्वयन
		१६.१७	सुरक्षित बसोवास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति कार्यान्वयन
१७	खानी अन्वेषण र व्यवस्थापन र उद्योग तथा खनिज र भौतिक पूर्वाधार (अनुसूची ७(१५) र ९ (८) बाट समेत)	१७.१	खानी तथा खनीजपदार्थको अन्वेषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१७.२	संघको कार्यक्षेत्र भित्रका र साधरण निर्माणमुखी खानी तथा खनिज बाहेकका खानी तथा खनीजपदार्थ सम्बन्धी सर्वेक्षण, अन्वेषण, उत्खनन र व्यवस्थापन
		१७.३	संघको कार्यक्षेत्र भित्रका र साधरण निर्माणमुखी खानी तथा खनिज बाहेकका खानी तथा खनीजपदार्थ सम्बन्धी दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन
		१७.४	खानी तथा खनीजजन्य बस्तुहरूको लगत संकलन तथा अभिलेखाङ्कन
		१७.५	भौगर्भिक अध्ययन तथाअनुसन्धान र नक्सासम्बन्धी

		१७.६	खानी तथा खनिज अनुसन्धान एवं उत्खनन् सम्वन्धी प्रादेशिक प्रयोगशाला, स्थापना र सञ्चालन
		१७.७	उद्योग तथा खनिज सम्बन्धि भौतिक पूर्वाधार विकासको योजना कार्यान्वयन
१८	भाषा, लिपि संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग (अनुसूची ९ को १२ बाट समेत)	१८.१	**भाषा, लिपि संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग**
		१८.१.१	भाषा, लिपि संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.१.२	प्रादेशिक स्तरका भाषा, लिपि संस्कृति, ललितकला र धार्मिक लगायतका सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्द्धन, खोज, अनुसन्धान तथा व्यवस्थापन
		१८.१.३	ऐतिहासिक, धार्मिक साँस्कृतिक एवं कला र वास्तुकलात्मक दृष्टिकोणले महत्व बोकेका प्रादेशिकस्तरका दरवारहरुको संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान तथा व्यवस्थापन
		१८.१.४	प्रादेशिक स्तरमा संग्रहालयको स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन
		१८.१.५	प्रादेशिक महत्वका धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको व्यवस्थापन
		१८.१.६	प्रदेशस्तरका पुरातात्विक महत्वका स्थल, ऐतिहासिक सांस्कृतिक सम्पदा सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.१.७	प्रदेशस्तरका ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक एवं सांस्कृतिक महत्वका सम्पदाको संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान, उत्खनन, पुनर्निर्माण
		१८.१.८	पुरातत्व, सास्कृतिक धरोहर, धर्म र परम्परा सम्वन्धी संघसंस्था र अन्तरप्रदेश सम्पर्क, सहयोग र समन्वय
१९	प्रदेश भित्रको राष्ट्रिय वन, जल उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापन (अनुसूची ९ को ७ समेतबाट)	१९.१	**प्रदेश भित्रको राष्ट्रिय वन**
		१९.१.१	प्रदेशस्तरमा वन क्षेत्रको नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना र नियमन
		१९.१.२	प्रदेशस्तर मानव, वन्यजन्तु र वन पैदावार ओसारपसार सम्वन्धी नियमन र अपराध नियन्त्रण
		१९.१.३	वन, वनस्पति, वन्यजन्तु र जैविक विविधता सम्बन्धी प्रादेशिक सङ्ग्रहालय व्यवस्थापन
		१९.१.४	प्रदेशस्तरमा संरक्षण क्षेत्र र चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन
		१९.१.५	हात्तीसार तथा चिडियाखानाको व्यवस्थापन
		१९.१.६	जडिबुटी खेती प्रविधि प्रर्वद्धन, विस्तार तथा बजारीकरणसम्बन्धी नीति, कानून र नियमन

		१९.१.७	जडिबुटीजन्य विरुवाहरुको Pharmacological अध्ययन तथा जडिबुटीजन्य उत्पादनहरुको Microbial Activity तथा PRA Database सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान
		१९.१.८	वन वातावरण सम्बन्धी बिषयमा प्राविधिक सूचना तथा सेवा प्रबाह
		१९.१.९	वन अतिक्रमण तथा वन डढेलो नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्वन्धी नीति, समन्वय र सहयोग
		१९.१.१०	प्रदेशस्तरका वनस्पति उद्यान तथा हर्वेरीयमहरुको व्यवस्थापन र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्वन्धी नीति र व्यवस्थापन
		१९.२	**जल उपयोग**
		१९.२.१	प्रदेशभित्रको जल उपयोग केन्द्रीय गुरुयोजना भित्र रहने गरी विद्युत, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्वन्धी र सिंचाई सम्बन्धि योजना, गुरु योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्याङकन
		१९.२.२	प्रदेशभित्रको जलस्रोत उपयोग हुने आयोजनाहरुको अध्ययन, सर्वेक्षण, तयारी, कार्यान्वयन र अनुगमन
		१९.३	**वातावरण व्यवस्थापन**
		१९.३.१	प्रदेशस्तरमा जैविक विविधताको यथास्थान र परस्थान संरक्षण एवम् लाभांश बाँडफाँड
		१९.३.२	प्रदेशस्तरमा जलाधार संरक्षण तथा जलउपयोग नीति, प्रविधि विकास, व्यवस्थापन
		१९.३.३	प्रदेशभित्र भूस्खलन नियन्त्रण
		१९.३.४	प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी नीति, प्रविधि विकास र व्यवस्थापन
		१९.४	**जल तथा मौसम विज्ञान**
		१९.४.१	मौसम र जलमापन सञ्जाल व्यवस्थापन
		१९.४.२	Weather TV Studio व्यवस्थापन
		१९.४.३	जलगुण तथा वायूगुण सम्बन्धी प्रयोगशाला व्यवस्थापन
		१९.४.४	जैविक प्रविधिको अध्ययन, अनुसन्धान, विकास र नियमन
२०	कृषि तथा पशु विकास, कलकारखाना, औद्योगिकीकरण, व्यापार व्यवसाय, यातायात	२०.१	**कृषि तथा पशु विकास**
		२०.१.१	कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.१.२	कृषि तथा पशुपंछीजन्य रोग किरा एवं महामारी नियन्त्रण
		२०.१.३	कृषि औद्योगिकीकरण, पशुपन्छी उद्योग व्यवसायको विकास तथा प्रबर्द्धन
		२०.१.४	कृषि तथा पशु यान्त्रिकीकरण र उन्नत औजार विकास तथा

			विस्तार
		२०.१.५	राष्ट्रिय नीति र मापदण्ड बमोजिम पाराभेटको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन
		२०.१.६	कृषि तथा पशु रोगको निदान प्रयोगशाला व्यवस्थापन र नियमन
		२०.१.७	कृषि उपज, पशुपन्छी, पशुपन्छीजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामग्रीको गुणस्तर निर्धारण र नियमन
		२०.१.८	कृषिजन्य वस्तु, सेवा र प्रविधिको सम्बद्धता, स्तरीयकरण, गुणस्तर निर्धारण र प्रमाणीकरण
		२०.१.९	बीउ विजन एवं नश्ल सम्वन्धी गुणस्तर निर्धारण र नियमन
		२०.१.१०	चरन तथा खर्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन र नियमन
		२०.१.११	प्रादेशिक खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता
		२०.१.१२	कृषि सम्वन्धी प्रादेशिक तथ्याङ्क प्रणाली, अध्ययन, अनुसन्धान, स्रोत संरक्षण, विकास र विस्तार तथा सामूहिक खेती प्रणाली
		२०.१.१३	कृषि तथा पशुपन्छी एवं खाद्य प्रविधि सम्वन्धी अध्ययन, अनुसन्धान विकास र प्रवर्द्धन
		२०.१.१४	कृषिमल, बिऊ र बिषादी आपूर्ति व्यवस्था र नियमन
		२०.१.१५	कृषि, पशुपन्छी तथा खाद्य सम्वन्धी प्रादेशिक प्रयोगशाला विकास र व्यवस्थापन
		२०.१.१६	कृषिप्रसार, कृषक तालिम तथा क्षमता विकास र सशक्तिकरण
		२०.१.१७	कृषि उपजको न्यूनतम समर्थन मूल्य कार्यान्वयन
		२०.१.१८	कृषि र पशुपन्छी बीमा सम्वन्धी योजना र कार्यान्वयन
		२०.१.१९	कृषि बजार र पूर्वाधार विकास र सञ्चालन
		२०.१.२०	कृषिफार्म केन्द्रहरुको विकास र व्यवस्थापन
		२०.२	**कलकारखाना, औद्योगिकीकरण, व्यापार व्यवसाय**
		२०.२.१	कलकारखाना र औद्योगिकीकरण सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.२.२	औद्योगिक व्यवसाय प्रवर्धन र नियमन
		२०.२.३	उद्योगदर्ता, अनुमति,नवीकरण, खारेजी एवं नियमन
		२०.२.४	प्रदेशस्तरको औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना र विस्तार
		२०.२.५	औद्योगिक भौतिक पूर्वाधार विकास सम्वन्धी योजना र कार्यान्वयन
		२०.२.६	औद्योगिक विकास र प्रवर्द्धन
		२०.२.७	औद्योगिक वस्तुको निर्यात प्रवर्द्धन

		२०.२.८	प्रादेशिक सार्वजनिक संस्था/संस्थानको विकास, औद्योगिक विकास र प्रवर्द्धन प्रवर्द्धन र नियमन
२१	गुठी व्यवस्थापन	२१.१	गुठी जग्गा व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२१.२	सार्वजनिक गुठी अन्तर्गत रहेका जग्गा जमिन र सम्पत्तिको संरक्षण र अभिलेख व्यवस्थापन
		२१.३	गुठी जग्गा र गुठी व्यवस्थापनका सन्दर्भमा संघीय सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहसँग सहयोग एवं समन्वय
		२१.४	परम्परागरत रुपमा गुठी अन्तर्गत चलिआएका विभिन्न जात्रा, पर्वहरुको सञ्चालन र व्यवस्थापन
संविधानको अनुसूची (७) मा उल्लिखित साझा अधिकारको विस्तृतीकरण			
१	फौजदारी तथा देवानी कार्यविधि र प्रमाण र शपथ (कानूनी मान्यता, सार्वजनिक कार्य र अभिलेख र न्यायिक प्रक्रिया)	१.१	फौजदारी तथा देवानी कार्यविधि कार्यान्वयन
२	आवश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, वितरण, मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमन	२.१	आवश्यक वस्तु तथा सेवा आपूर्ति सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२.१.१	उपभोक्ता हक अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन, उपभोक्ता चेतना जागरण कार्यक्रम, कार्यान्वयन तथा अनुगमन
		२.१.२	बजार अनुगमन र नियमन
		२.१.३	मूल्य र कालोबजारी तथा कृत्रिम अभाव नियन्त्रण एवं नियमन
		२.१.४	राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप गुणस्तर परीक्षण र नियमन
		२.१.५	सार्वजनिक सेवा र वस्तु तथा अत्यावश्यक सेवा र वस्तु आपूर्ति व्यवस्था र नियमन
		२.१.६	उपभोक्ता अदालत गठन र सञ्चालन
		२.१.७	अत्यावश्यक वस्तुहरुको प्रादेशिक (मौज्दात) बफरस्टकको व्यबस्था
		२.१.८	लक्षित क्षेत्र र वर्गका लागि वस्तु र सेवामा प्रादेशिक मुल्य अनुदान र नियमन
		२.१.९	अत्यावश्यक वस्तुको आपूर्तिमा अन्तरप्रादेशिक र स्थानीय तह बीच समन्वय
		२.१.१०	प्रदेशस्तरमा अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको माग र आपूर्ति सम्वन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्था

३	देशको सुरक्षासँग सम्बन्धित विषयमा निवारक नजरबन्द, कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन र शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था	३.१	**शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था**
		३.१.१	शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्ने
		३.१.२	नेपाल प्रहरीको कार्यक्षेत्र बाहेकका अपराधको रोकथाम तथा अनुसन्धान
		३.१.३	अपराध सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग, प्रवाह र प्रतिवेदन
		३.१.४	स्थानीय प्रशासनको सन्चालन, व्यवस्थापन र समन्वय
		३.१.५	निवारक नजरबन्द, र स्थानहद सम्बन्धी कार्य कार्यन्वयन
		३.१.६	कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य (निर्माण, मर्मत संभार, संचालन, व्यवस्थापन, सुरक्षा र थुनुवा तथा कैदीहरूको मानव अधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धन)
४	एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा र कैदीको स्थानान्तरण	४.१	अन्तरप्रदेश र संघ सँग समन्वय
५	पारिवारिक मामिला (विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, लोपोन्मुख, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार सम्बन्धी कानुन)	५.१	पारिवारिक मामिला (विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, लोपोन्मुख, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार) सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
६	सम्पत्ति प्राप्ति, अधिग्रहण र अधिकारको सृजना	६.१	सम्पत्ति प्राप्ति, अधिग्रहण र अधिकारको सृजना सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, कार्यान्वयन र नियमन
७	करार, सहकारी, साझेदारी र एजेन्सी सम्बन्धी	७.१	करार, सहकारी, साझेदारी र एजेन्सी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		७.३	साझेदारी तथा एजेन्सी फर्म सम्बन्धी नीति तथा कानून निर्माण, व्यवस्थापन र नियमन
		७.४	कृषि करार खेतीको कार्यान्वयन र प्रबर्द्धन
८	टाट पल्टेको र दामासाही सम्बन्धी	८.१	संघसँगको समन्वयमा कम्पनी स्थापना सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		८.२	दामासाहिमा परेका उद्योग, व्यवसायिक कम्पनी तथा फर्म व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति कानून, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन

९	औषधी र विषादि	९.१	औषधि र बिषादिको उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		९.२	विषादीको मापदण्ड अनुरुप बिक्री वितरणको अनुमति र नियमन
		९.३	कृषिजन्य प्रयोजनको सूक्ष्म पोषणतत्वयुक्त वस्तु र विषादीको मापदण्ड कार्यान्वयन
		९.४	पशुपन्छीजन्य औषधी उत्पादन र नियमन
		९.५	विषादीको उत्पादन, वेचविखन र उपयोगको अनुगमन र नियन्त्रण
१०	योजना परिवार नियोजन र जनसंख्या व्यवस्थापन	**१०.१**	**योजना**
		१०.१.१	प्रदेशका क्षेत्रगत आयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन
		१०.१.२	आयोजनाको प्रतिफल समीक्षा
		१०.२	**परिवार नियोजन र जनसंख्या व्यवस्थापन**
		१०.१.१	जनसंख्या परिवार नियोजन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१०.१.२	प्रादेशिकस्तरमा जनसङ्ख्यासम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान र जनसाङ्खिक बिश्लेषण
		१०.१.३	प्रादेशिकस्तरमा बसाइसराइ व्यवस्थापन
		१०.१.४	प्रादेशिकस्तरमा जनसङ्ख्या चाप सूचाङ्क तथा प्रोफाइल
		१०.१.५	प्रादेशिकस्तरमा जनसङ्ख्यासम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि
		१०.१.६	जनसङ्ख्यासम्बन्धी राष्ट्रिय एवं प्रादेशिक संस्थाहरुसँगको सम्पर्क र समन्वय
		१०.१.७	प्रादेशिकस्तरमा जनसङ्ख्या सूचना प्रणाली स्थापना तथा सञ्चालन
११	सामाजिक सुरक्षा र रोजगारी, ट्रेड युनियन, औद्योगिक विवादको समाधान, र श्रमिकका हक, अधिकार र विवाद सम्बन्धी (अनुसूची ९ को १० मध्ये)	**११.१**	**सामाजिक सुरक्षा**
		११.१.१	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		११.१.२	सामाजिक सुरक्षा कोष व्यवस्थापन र नियमन
		११.१.३	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी राष्ट्रिय र प्रादेशिक निकाय तथा संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		११.२	**रोजगारी, ट्रेड युनियन, औद्योगिक विवादको समाधान, र श्रमिकका हक, अधिकार र विवाद सम्बन्धी**
		११.२.१	रोजगार प्रवर्द्धन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		११.२.२	रोजगार प्रवर्द्धन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन

		११.२.३	श्रमिक एवं श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		११.२.४	ट्रेडयुनियन सम्बन्धी नीति, कानून र नियमन
		११.२.५	श्रमशक्ति, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र श्रमशक्ति योजना
		११.२.६	औद्योगिक विवाद समाधान, श्रम सम्बन्ध र न्यायिक निरुपण
		११.२.७	कार्यस्थल सुरक्षा, कारखाना निरीक्षण तथा नियमन
१२	कानून व्यवसाय, लेखापरीक्षण, इन्जिनियरिङ, चिकित्सा, आयुर्वेद चिकित्सा, पशु चिकित्सा, आम्ची र अन्य पेशा	१२	कानून व्यवसाय, लेखापरीक्षण, इन्जिनियरिङ, चिकित्सा, आयुर्वेद चिकित्सा, पशु चिकित्सा, आम्ची र अन्य पेशा सम्बन्धी
		१२.१	संघले निर्धारण गरेको मापदण्ड र वर्गीकरण बमोजिम पेशागत अनुमति
१३	प्रदेश सीमा नदी, जलमार्ग, वातावरण संरक्षण,जैविक विविधता	१३.१	प्रदेशसीमा नदी र जलमार्ग (अनुसूची ६ को ७ मा समेत समावेश भएको)
		१३.२	**वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता**
		१३.२.१	प्रदेशस्तरमा वातावरण सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		१३.२.२	प्रदेशस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणालीको स्थापना
		१३.२.३	प्रदेशस्तरमा वातावरणीय जोखिमका लागि तयारी तथा उद्धार
		१३.२.४	प्रदेशस्तरमा वातावरणीय प्रयोगशाला
		१३.२.५	प्रदेशस्तरमा ठोस, वायु, तरल, जल, ध्वनि तथा बिद्युतीय लगायत प्रदुषणको मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियन्त्रण
		१३.२.६	प्रदेशस्तरमा हानिकारक पदार्थहरुको नियमन तथा व्यवस्थापन
		१३.२.७	प्रदेशस्तरमा इन्धनको गुणस्तर अनुगमन
		१३.२.८	प्रदेशस्तरमा न्यून कार्वनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास प्रक्रिया र हरित क्षेत्र प्रवर्द्धन
		१३.२.९	प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण क्षेत्र तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्द्धन
		१३.२.१०	प्रदेशभित्र वातावरणीय क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान, क्षमता अभिबृद्धि, वातावरणीय सुशासन तथापरीक्षण
१४	सञ्चार माध्यम सम्बन्धी	१४.१	केवुल प्रशारण इजाजत, नवीकरण
		१४.२	पत्रकार आचार संहिता अनुगमन
		१४.३	प्रेस सुचना प्रवाह गर्ने, सुचना सामाग्रीहरुको उत्पादन, प्रकाशन र वितरण गर्ने

		१४.४	श्रमजीवि सञ्चारकर्मीहरुको न्यनतम पारिश्रमिक अनुगमन गर्ने
१५	उद्योग तथा खनिज र भौतिक पूर्वाधार	१५.१	उद्योग, व्यवसाय र कम्पनी प्रशासन (थप विषय अनुसूची ६ को १७ मा समावेश)
१६	क्यासिनो, चिठ्ठा	१६.१	संघीय कानुन बमोजिम क्यासिनो तथा चिठ्ठा सम्बन्धी दर्ता, अनुमति र नियमन
१७	प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद पूर्व तयारी उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ	१७.१	प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद पूर्व तयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१७.२	विपद्पूर्व तयारी, खोज तथा उद्धार, राहत सामग्रीको पूर्व भण्डारण र व्यवस्थापन
		१७.३	विपद्जोखिम क्षेत्रको नक्शाँकन, बस्तीहरूको पहिचान र स्थानान्तरण
		१७.४	प्रादेशिक विपद कोष स्थापना र संचालन र स्थानीय विपद् कोषमा सहयोग
		१७.५	विपद्जोखिम न्यूनीकरणका प्रादेशिक आयोजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१७.६	विपद् पश्चात प्रदेशस्तरको पुनस्थापन र पुनर्निर्माण
		१७.७	स्थानीय तहमा विपद पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य, जोखिम न्यूनीकरण, पुनस्थापन र पुनर्निर्माणमा सहयोग र समन्वय
		१७.८	प्रादेशिक आपतकालीन कार्य सञ्चालन प्रणाली
		१७.९	विपद्पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना
		१७. १०	प्रादेशिकस्तरको विपद सम्बन्धि तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान
		१७. ११	विपद्व्यवस्थापन समन्वय र परिचालन
१८	पर्यटन, खानेपानी तथा सरसफाइ	१८.१	**पर्यटन**
		१८.१.१	प्रादेशिक पर्यटन विकासको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.१.२	ट्राभल तथा ट्रेकिङ्ग एजेन्सी दर्ता अनुमति र नवीकरण
		१८.१.३	प्रादेशिक पर्यटनको प्रबर्द्धन
		१८.१.४	प्रादेशिक पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास
		१८.१.५	पर्यटक प्रहरी व्यवस्थापन
		१८.१.६	पर्यटकीय होटल, रिसोर्ट, लज, ट्राभल गाईड, र्याफ्टिङ्ग आदिको प्रवर्द्धन, दर्ता, अनुमति, नवीकरण र नियमन
		१८.२	**खानेपानी तथा सरसफाइ**
		१८.२.१	खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रदेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.२.२	प्रदेशस्तरको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी

			योजना, गुरुयोजनाको तर्जुमा, आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, निर्माण, सञ्चालन, संभार, व्यवस्थापन, गुणस्तर र नियमन
		१८.२.३	प्रदेशस्तरमा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको शुल्क दस्तुरको आधार निर्माण
		१८.२.४	खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र नियमन
		१८.२.५	खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छतामा पिछडीएका वर्गको पहुँच सुनिश्चितता
१९	चलचित्र,सिनेमा हल, खेलकुद	**१९.१**	**चलचित्र र सिनेमा हल**
		१९.१.१	चलचित्रहल संचालन अनुमति र नियमन
		१९.१.२	चलचित्र निर्माण एवं प्रदर्शन अनुमति र नियमन
		१९.२	**खेलकुद**
		१९.२.१	खेलकूद सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१९.२.२	खेलकूद प्रशासन र संघसंस्थाको समन्वय र नियमन
		१९.२.३	प्रादेशिकस्तरमा खेलकूद विकास र प्रवर्द्धन
		१९.२.४	राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना र सहभागिता
		१९.२.५	प्रदेशस्तरीय खेलकुद कार्यक्रम सञ्चालन
		१९.२.६	खेलकूद सम्वन्धी प्रादेशिक पूर्वाधारको विकास
२०	बीमा व्यवसाय सञ्चालन र व्यवस्थापन	२०.१	बीमा र बीमा व्यवसायको संचालन,व्यवस्थापन र नियमन
		२०.२	बीमा व्यवसायको प्रवर्द्धन तथा विस्तार
२१	गरिबी निवारण र औद्योगीकरण (अनुसूची ७ को २१) अनुसूची ९ को १० समेत)	**२१.१**	**गरिवी निवारण**
		२१.१.१	गरिवी निवारण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, नियमन रअध्ययन अनुसन्धान
		२१.१.२	गरिब घरपरिवार पहिचान सम्वन्धी प्रादेशिक सर्वेक्षण, सूचना व्यवस्थापन र नियमन
		२१.१.३	पहिचान भएका गरिब घरपरिवारका लागि सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण सम्वन्धी व्यवस्थापन
		२१.१.४	राष्ट्रिय र अन्तरप्रादेशिक संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		२१.२	**औद्योगिकीकरण**
		२१.२.१	प्रदेशस्तरको औद्योगिक क्षेत्र एवं विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना व्यवस्थापन र संचालन
		२१.२.२	प्रदेशभित्रका उद्योगहरु र साना, मझौला, घरेलु तथा लघु उद्योगहरु स्थापना र प्रवर्द्धन सम्बन्धमा नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन

		२१.२.३	औद्योगिक तथा व्यापार प्रदर्शनीको आयोजना तथा व्यवस्थापन
		२१.२.४	उद्योगमा श्रममूलक प्रविधि र स्वदेशी श्रमिकको उपयोग
२२	वैज्ञानिक अनुसन्धान, विज्ञान प्रविधि र मानव संशाधन बिकास	२२.१	प्रदेशस्तरमा विज्ञान प्रविधिको विकास र विस्तार
		२२.२	प्रदेशस्तरमा विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी जनशक्तीको विकास र उपयोग
		२२.३	प्रदेशस्तरमा विज्ञान प्रविधि विषयक तथ्यांक संकलन, प्रशोधन र सर्वेक्षण
		२२.४	वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एंव विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकास
२३	अन्तरप्रादेशिक रूपमा फैलिएको जंगल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र जल उपयोग	२३.१	**वनक्षेत्र**
		२३.१.१	भूपरिधि क्षेत्र तथा वन क्षेत्रको पहिचान, बर्गीकरण, संरक्षण र व्यवस्थापन
		२३.१.२	व्यवस्थापन योजना तयारी तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन
		२३.१.३	दिगो व्यवस्थापन लाभांश बाँडफाँड तथा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		२३.१.४	संरक्षण क्षेत्र पहिचान र व्यवस्थापकीय पद्धति निर्धारण
		२३.१.५	व्यवस्थापन योजना तयारी, कार्यान्वयन सहभागितामूलक पद्धति चयन
		२३.१.६	संरक्षण, जीविकोपार्जन तथा वातावरणीय कार्यक्रम सञ्चालन
		२३.१.७	अन्तरप्रदेशीय नदी उकास तथा सडक किनार वृक्षारोपण व्यवस्थापन
		२३.१.८	दिगो रुपले उत्पन्न तथा गुणस्तरीय बीउ उत्पादन गरी वृक्षारोपणको लागि उपलव्ध गराउन वन बीउबगैंचा (Breeding Seed Orchards - BSOs) स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने
		२३.२	जलस्रोत संवन्धी प्रादेशिक योजना कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्यांकन
२४	भुमि नीति र सो सम्बन्धी कानून	२४.१	अनुसूची ६ को १६ मा समावेश
२५	रोजगारी र बेरोजगार सहायता अनुसूची (७ को ११ मा समेत समावेश भएको)	२५.१	स्वरोजगारका लागि उद्यमशीलता विकास, प्रशिक्षण, सहुलियत कर्जा र व्यवसाय प्रवर्द्धन सहायता
संविधानको अनुसूची (९) मा उल्लिखित साझा अधिकारको विस्तृतीकरण			
१	सहकारी	१	अनुसूची ६ (२) मा समावेश भएको

२	शिक्षा, खेलकुद र पत्रपत्रिका	२	अनुसूची ६ (८), ७ (१९),७ (१४) मा समावेश भएको
३	स्वास्थ्य	३	अनुसूची ६ (९) मा समावेश भएको
४	कृषि	४	अनुसूची ६ (२०) मा समावेश भएको
५	विद्युत, खानेपानी सिंचाई जस्ता सेवाहरु	५	अनुसूची ६ (७) मा समावेश भएको
६	सेवाशुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क	६	अनुसूची ६ (४) मा समावेश भएको
७	वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरूंगी, जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता	७.१	**वनक्षेत्र**
		७.१.१	प्रदेशभित्र सार्वजनिक खाली जग्गा र नाङ्गा पाखाहरु वा क्षेतिग्रस्त वनक्षेत्रहरुमा वृक्षारोपण तथा सम्भार सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तथा नियमन
		७.१.२	प्रदेशभित्र जडिबुटि तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी व्यवस्थापन
		७.१.३	वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्वन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, र नियमन
८	खानी तथा खनिज	८	अनुसूची ६ (१७) र ७ (१५) मा समावेश गरिएको
९.	विपद् व्यवस्थापन	९	अनुसूची ७ को (१७) समावेश भएको
१०	सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण	१०	अनुसूची ७ को (२१) मा समावेश
११	व्यक्तिगत घटना, जन्म, मृत्यु, विवाह र तथ्यांक	११.१	प्रदेशस्तरको अभिलेख व्यवस्थापन
१२	पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय	१२	**संस्कृति क्षेत्र**
		१२.१	अनुसूची ६ को (१८) मा समावेश भएको
१३	सुकुम्बासी व्यवस्थापन	१३.१	सुकुम्बासी व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१३.२	प्रदेशस्तरमा सुकुम्बासीलाई बसोबास तथा जीविकोपार्जन व्यवस्था तथा स्थानीय तहसंग समन्वय

१४	प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	१४	अनुसूची ६ (४) मा समावेश
१५	सवारी साधन अनुमति	१५	प्रादेशिक यातायात सेवाको व्यवस्थापन र नियमन
संविधानका मौलिक हक र राज्यका निर्देशक सम्बन्धी धारा र अन्य धारामा उल्लिखित कार्यको विस्तृतीकरण			
१	संघसंस्था दर्ता	**१**	**संघसंस्था दर्ता**
		१.१	संघसंस्था दर्ता, नवीकरण र अनुगमन
२	अपराध पीडितको पुनस्थापना	२	**अपराध पीडितको पुनस्थापना**
		२.१	अपराध पीडितको पुनस्थापना सम्बन्धी कार्यको कार्यान्वयन
५	अपराध, यातना तथा शोषण पीडितलाई क्षतिपूर्ति	५	**अपराध, यातना तथा पीडितलाई क्षतिपूर्ति**
		५.१	अपराध, यातना तथा पीडितलाई क्षतिपूर्ति सम्बन्धी कार्यको कार्यान्वयन
६	महिला हक सम्बन्धी	६	**महिला सम्बन्धी**
		६.१	महिला हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		६.२	महिला हिंसा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार सम्वन्धी नीति तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयन
		६.३	महिला तथा लैङ्गिक हिंसा सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता र प्रतिवद्धताको कार्यान्वयन
		६.४	महिलास सशक्तिकरण तथा लैङ्गिक समानता सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान
		६.५	लैंगिकहिंसा निवारणका लागि निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक, संरक्षणात्मक उपाय र पुनस्थापन
		६.६	लैंगिक उत्तरदायी वजेट र परिक्षण सम्बन्धी
७	बालबालिकाको हकहित संरक्षण	७	**बालबालिकाको हकहित संरक्षण**
		७.१	बालबालिकाको हकहित संरक्षण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन रनियमन
		७.२	बालबालिका सम्वन्धी अध्ययन अनुसन्धान
		७.३	प्रदेशस्तरमा आपत्कालीन बाल उद्धार कोष व्यवस्थापन
		७.४	प्रदेशस्तरको बाल सुधार तथा पुनर्स्थापना
		७.५	बालमैत्री शासकीय प्रवन्ध र सेवा प्रवाह
८	उपभोक्ताको हकको संरक्षण	८	**उपभोक्ताको हकको संरक्षण**
		८.१	उपभोक्ता हकहित संरक्षण सम्बन्धी अनुगमन र समन्वय

९	युवाक्षेत्र	९	**युवाक्षेत्र**
		९.१	युवा वैज्ञानिक प्रोत्साहन
		९.२	युवा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानुन, योजना, कार्यान्वयन तथा नियमन
		९.३	विज्ञान संग्राहलय, प्लानेटोरियम
१०	उपाधि सम्मान र विभूषण सम्बन्धी	१०	**उपाधि सम्मान र विभूषण सम्बन्धी**
		१०.१	उपाधि,सम्मान तथा विभूषणको सिफारिस
११	सन्धि वा सम्झौता	११	**सन्धि वा सम्झौता**
		११.१	अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता सम्बन्धी नीति कार्यान्वयन
			नेपाल सरकारको सहमति लिई आर्थिक तथा औद्योगिक विषयका करारजन्य विषयका सम्झौता
१२	कर्मचारी समायोजन	१२	**कर्मचारी समायोजन**
		१२.१	वर्तमान स्थानीय निकायका कर्मचारीलाई स्थानीय तहमा समायोजन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन
१३	खानेपानी	१३	सर्वसाधारणलाइ स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता

कार्य विभाजन नियमावली र अन्य ऐन कानून अन्तर्गत भै रहेका कार्यहरूको विस्तृतीकरण			
१	सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आदि	१.१	प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आदिको व्यवस्थापन
२	निर्वाचन सम्बन्धी	२.१	निर्वाचनकार्यमा सहयोग र समन्वय
३	संस्कृति सम्बन्धि कार्यहरु	३	**संस्कृति सम्बन्धि कार्यहरु**
		३.१	संस्कृतिको विकास सम्वन्धी नीति, कानुन र नियमन
		३.२	निकासी गरिने पुरातात्विक वस्तुको जाँच र अनुमति सम्वन्धी
४	समाज कल्याण र संघसस्था सम्बन्धी	४	**समाज कल्याण र संघसस्था सम्बन्धी**
		४.१	प्रदेशस्तरमा समाजकल्याण सम्बन्धी संघसस्थाका कायर्हरु
		४.२	प्रदेशस्तरमा ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्त, बालबालिकाका र महिला सम्बन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		४.३	समाजकल्याण र संघसस्था सम्वन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
५	शान्ति तथा पुनर्निर्माण क्षेत्र	५	**शान्ति तथा पुनर्निर्माण क्षेत्र**
		५.१	प्रदेशस्तरमा दिगो शान्ति व्यवस्थापन सम्वन्धी
		५.२	प्रदेशस्तरमा द्वन्द्वबाट पीडित तथा विस्थापित व्यक्तिको पुनस्थापन सम्वन्धी
		५.३	सत्यनिरुपण तथा मेलमिलाप र वेपत्ता पारिएका व्यक्ति सम्वन्धी

४.३ स्थानीय तहको अधिकार तथा कार्य विस्तृतीकरण

स्थानीय तहको एकलअधिकारको (अनुसूची ८) विस्तृतीकरण

अधिकार सूचीको क्र.सं.	संविधानको अधिकार सूचीका विषय	संविधानको अधिकार सूचीका विषयको विस्तृतीकरण	
१	नगर प्रहरी	१.१	स्थानीय सरकारले तर्जुमा गरी लागू गरेका नीति, कानून मापदण्ड, निर्णयहरु कार्यान्वयनमा सहयोग
		१.२	स्थानीय सरकारको सम्पत्ति संरक्षण
		१.३	स्थानीय स्तरमा हुने सभा समारोह, परम्परा, जात्रा चाडपर्व आदि व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्याउने
		१.४	स्थानीय बजार, पार्किंग स्थल व्यवस्थापनमा सहयोग
		१.५	स्थानीय नगर कार्यपालिकाले तोकेका नगर गाउँ प्रहरी सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम बमोजिमका कार्य
		१.६	स्थानीय कानून बमोजिम नगर सरसफाई सम्बन्धी मापदण्ड कार्यान्वयन र कसूर उपर छानवीन र अनुसन्धान
		१.७	स्थानीय न्यायिक समितिले गरेका आदेश, फैसला कार्यान्वयनमा सहयोग
		१.८	स्थानीय तहको कार्यालय परिसर, सम्पदा, सार्वजिनक, ऐलानी, पर्ति जग्गा, सार्वजनिक भवन तथा भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण र सुरक्षा
		१.९	विपद ब्यवस्थापनमा सहयोग
		१.१०	अपराध रोकथाम तथा अनुसन्धानमा सहयोग
		१.११	संघीय तथा प्रदेश कानूनको अधिनमा रहि नगर प्रहरीको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
२	सहकारी संस्था	२.१	सहकारी संस्था सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		२.२	स्थानीय सहकारी संस्था दर्ता, अनुमति, खारेजी र विघटन
		२.३	सहकारी बचत तथाऋण परिचालन सम्बन्धी स्थानीय मापदण्ड, नियमन
		२.४	सहकारी सम्बन्धी राष्ट्रिय, केन्द्रीय विषयगत, प्रादेशिक र स्थानीय संघसंस्थासँग समन्वय र सहकार्य
		२.५	सहकारी सम्वन्धी स्थानीय तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान
		२.६	स्थानीय सहकारी सम्वन्धी क्षमता अभिवृद्धि
		२.७	स्थानीय सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन र परिचालन
		२.८	सहकारी संस्थाको प्रबर्द्धन र विकास

३	एफ. एम.संञ्चालन	३.१	१०० वाट सम्मका एफ. एम. रेडियो सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र नियमन
		३.२	स्थानीय क्षेत्र भित्र इन्टरनेट सेवा, टेलिसेन्टर र स्थानीय केबुल तथा तार विहिन टेलीभिजन प्रसारणको अनुमति, नवीकरण र नियमन
४	स्थानीय कर (सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर (मालपोत), दण्ड जरिवाना, मनोरञ्जन कर, मालपोत संकलन (अनुसूची ९ (६) बाट समेत)	४.१	आर्थिक कार्यविधि सम्वन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		४.२	बजेट सीमा, निर्धारण, तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		४.३	स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन
		४.४	आर्थिक प्रशासन र व्यवस्थापन
		४.५	स्थानीय तहको लगानी र लाभांशको व्यवस्थापन
		४.६	स्थानीय तहको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्यसञ्चालन कोष एवं अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण, लेखा तथा लेखापरीक्षण
		४.७	सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर (मालपोत), दण्ड जरिवाना, मनोरञ्जन कर, मालपोत, वहाल विटौरी घर जग्गा कर, मृत वा मारिएको जीव जन्तुको हाड, सिंग, प्वाँख, छालामा कर, प्राकृतिक स्रोत साधन व्यवसायिक कर सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन, बाँडफाँड, संकलन र नियमन
		४.८	स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा शुल्क निर्धारण र संकलन र व्यवस्थापन
		४.९	ट्रेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, क्यानोनिङ्ग र ऱ्याफ्टिङ्ग शुल्क
		५१०	स्थानीय राजस्व प्रवर्द्धनका लागि प्रोत्साहन
		५११	राजस्व सूचना तथा तथ्यांकको आदान प्रदान
		५१२	स्थानीय तहमा राजस्व नियन्त्रण सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
		५.१३	स्थानीय पुर्वाधार सेवा र उपयोगमा सेवा शुल्क दस्तुर सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड रनियमन
५	स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन	५.१	स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन सम्वन्धी नीति, मापदण्ड, सेवा शर्त, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		५.२	संविधानको धारा ३०२ समेतका आधारमा कर्मचारी समायोजन पछि वित्तीय स्रोतका अधिनमा रहि आवश्यकता अनुसार कानून बमोजिम स्थानीय सेवाको गठन, संचालन र व्यवस्थापन
		५.३	स्थानीय तहको संगठन विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र वृत्ति विकास
		५.४	संक्रमणकालीन व्यवस्थापन अन्तर्गत केन्द्रीय सरकारबाट स्थानीय तहमा समायोजन भई आउने कर्मचारीको व्यवस्थापन, उपयोग र समन्वय

		५.५	कानून बमोजिम स्थानीय तहको संगठन संरचना तथा दरबन्दी निर्धारण
		५.६	स्थानीय सेवाको व्यवस्थापनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उपयोग,प्रवर्द्धन र नियमन
६	स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख संकलन (अनुसूची ९ को११ समेत)	६.१	स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		६.२	बेरोजगारको तथ्याङ्क सहित स्थानीय तहका आधारभूत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन
		६.३	पञ्जीकरण व्यवस्थापन
		६.४	स्थानीय तहको तथ्याङ्कीय अभिलेख व्यवस्थापन
		६.५	स्थानीय तहमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापन
७	स्थानीयस्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु	७	**स्थानीय स्तरका विकास आयोजना परियोजनाहरु**
		७.१	स्थानीय स्तरका आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, वातावरणीय, प्रविधि र पूर्वाधारजन्य विकासका लागि आवश्यक आयोजना तथा परियोजनाहरुको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन
		७.२	अध्ययन, अनुसन्धान, आयोजना प्रभाव मुल्याङ्कन
		७.३	स्थानीय तहका संभाव्य प्राकृतिक श्रोत, साधनको अभिलेख (प्रोफाईल) तयार गर्ने
		७.४	स्थानिय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजना सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना रनियमन
		७.५	सहरी विकास, बस्ती विकास र भवन सम्बन्धी स्थानिय तहको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, आयोजना पहिचान, अध्ययन, कार्यान्वयन र नियमन
		७.६	राष्ट्रिय भवन संहिता र मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति र नियमन
		७.७	स्थानीय तहका सरकारी भवन, विद्यालय, सामुदायीक भवन, सभागृह तथा अन्य सार्वजनिक भवन र संरचना निर्माण र मर्मत संभार
		७.८	संघीय र प्रादेशिक आयोजना, परियोजना कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र सहयोग
८	आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा	८.१	प्रारम्भिक बाल शिक्षा तथा विद्यालय शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, खुला तथा वैकल्पिक (गुरुकुल, मदरसा, गुम्वा आदि) एवम् निरन्तर सिकाइ तथा विशेष शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		८.२	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको योजना तर्जुमा, सञ्चालन, अनुमति र नियमन
		८.३	पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री वितरण र कार्यान्वयन

		८.४	विद्यालय शिक्षक एवं कर्मचारीको व्यवस्थापन
		८.५	विद्यालय नक्शाङ्कन, विद्यालयको अनुमति, स्वीकृति, समायोजन र नियमन
		८.६	शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण र मर्मत संभार
		८.७	आधारभूत तह (कक्षा ८) को परीक्षा व्यवस्थापन
		८.८	विद्यार्थी सिकाई उपलब्धी परीक्षण र व्यवस्थापन
		८.९	विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन
		८.१०	शैक्षिक परामर्श सेवाको अनुमति तथा नियमन
		८.११	स्थानीय तहका शैक्षिक ज्ञान, सिप र प्रविधि संरक्षण, प्रबर्द्धन र स्तरीकरण
		८.१२	स्थानीय पुस्तकालय र वाचनालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन
		८.१३	माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन
९	आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई	९.१	आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन तथा नियमन
		९.२	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा संचालन र प्रवर्द्धन
		९.३	अस्पताल र अन्य स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना तथा सञ्चालन
		९.४	स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन
		९.५	स्वस्थ खानेपानी र खाद्यपदार्थको गुणस्तर एवं वायु तथा ध्वनि प्रदूषण नियन्त्रण
		९.६	सरसफाई सचेतना अभिवृद्धि र स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन
		९.७	स्वास्थ्यजन्य फोहरमैला संकलन, पुनर्उपयोग, प्रशोधन, विसर्जन, सेवा शुल्क निर्धारण र नियमन
		९.८	रक्त संचार सेवा, स्थानीय तथा शहरी स्वास्थ्य सेवा
		९.९	औषधि पसल सञ्चालन र नियमन
अनुसूची ९ को ३ बाट	स्वास्थ्य	३.१	राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक लक्ष्य र मापदण्ड बमोजिम स्थानीय स्तरको लक्ष्य र गुणस्तर निर्धारण
		३.२	राष्ट्रिय र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरुप जनरल अस्पताल र नर्सिङ्ग होम, निदानकेन्द्र र अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरुको क्लिनिक दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन
		३.४	स्थानीय स्तरमा औषधिजन्य वनस्पति, जडीबुटी र अन्य औषधिजन्य वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन र वितरण
		३.५	स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम व्यवस्थापन
		३.६	स्थानीयस्तरमा औषधी तथा अन्य मेडिकल उत्पादनहरुको न्यूनतम मूल्य निर्धारण तथा नियमन
		३.७	स्थानीयस्तरमा औषधिको उचित प्रयोग र सूक्ष्म जीवनिरोधक प्रतिरोध (Antimicrobial Resistance) न्यूनीकरण

		३.८	स्थानीयस्तरमा औषधी र स्वास्थ्य उपकरणको खरिद, भण्डारण र वितरण
		३.९	स्थानीयस्तरमा स्वास्थ्य सूचना प्रणाली व्यवस्थापन
		३.१०	स्थानीयस्तरमा जनस्वास्थ्य निगरानी (पब्लिक हेल्थ सर्भेलेन्स)
		३.११	स्थानीयस्तरको प्रर्वधनात्मक र प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुर्नस्थानात्मक र प्यालिएटिभस्वास्थ्य सेवा सञ्चालन
		३.१२	स्वस्थ जीवनशैली, पोषण, शारीरिक ब्यायाम, योग अभ्यास, स्वास्थ्यवृत्तको पालना, पञ्चकर्म लगायतका जनस्वास्थ्य सेवाको प्रवर्द्धन
		३.१३	जुनोटिक र कीटजन्य रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन
		३.१४	सुर्ति, मदिरा र लागुपदार्थजन्य वस्तुको प्रयोग नियन्त्रण तथा सचेतना अभिवृद्धि
		३.१५	आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा व्यवस्थापन
		३.१६	स्थानीयस्तरमा जनस्वास्थ्य आपत्कालीन स्वास्थ्य, महामारी नियन्त्रण योजना र कार्यान्वयन
		३.१७	स्थानीयस्तरमा सरूवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम
		३.१८	आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह
१०	स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता (अनुसूची ९ (७) समेत)	**१०.१**	**स्थानीय बजार व्यवस्थापन**
		१०.१.१	स्थानीय व्यापार/वाणिज्य, माग/ आपूर्ति, बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन र उपभोक्ता अधिकार एवम् हित सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
		१०.१.२	स्थानीय बजार तथा हाटबजार व्यवस्थापन
		१०.१.३	स्थानीय वस्तुहरूको उत्पादन आपूर्ति तथा निकासी प्रक्षेपण मूल्य निर्धारण र अनुगमन
		१०.१.४	स्थानीय व्यापार/वाणिज्य सम्वन्धी पूर्वाधार
		१०.१.५	स्थानीय वस्तु र सेवा व्यापारको मूल्य तथा गुणस्तरको अनुगमन र नियमन
		१०.१.६	स्थानीयस्तरका व्यापारिक फर्म दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन
		१०.१.७	स्थानीय व्यापारको तथ्याङ्क प्रणाली र अध्ययन अनुसन्धान
		१०.१.८	निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य
		१०.१.९	स्थानीय व्यापार प्रवर्द्धन, सहजीकरण र नियमन
		१०.१.१०	स्थानीय बौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षण, प्रवर्द्धन र अभिलेखाङ्कन
		१०.१.११	उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धि, लक्षित उपभोक्ताको लगत व्यवस्थापन र स्थानीय वस्तु एवं सेवाको गुणस्तर परीक्षण
		१०.२	**वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता**
		१०.२.१	स्थानीय वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन

		१०.२.२	स्थानीय स्तरमा वातावरणीय जोखिम न्यूनीकरण
		१०.२.३	स्थानीय स्तरमा प्रदूषण नियन्त्रण र हानिकारक पदार्थहरुको नियमन तथा व्यवस्थापन
		१०.२.४	स्थानीय स्तरमा सरसफाई र फोहर व्यवस्थापन
		१०.२.५	स्थानीय स्तरमा न्यून कार्वनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास अवलम्बन
		१०.२.६	स्थानीय स्तरमा हरित क्षेत्र प्रवर्द्धन
		१०.२.७	स्थानीय स्तरमा वातावरण संरक्षण क्षेत्र निर्धारण र व्यवस्थापन
११	स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिंचाइ (अनुसूची ९(५) समेतबाट)	११.१	स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिंचाइ सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		११.२	स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषी सडक, झोलुङ्गे पुल, पुलेसा, सिंचाइ र तटबन्धन सम्वन्धी स्थानीय तहको गुरुयोजना तर्जुमा, निर्माण/स्तरोन्नतिका आयोजना पहिचान, अध्ययन, कार्यान्वयन, मर्मत, संभार, नियमन
		११.३	स्थानीय क्षेत्रमा ट्रली बस, ट्रामजस्ता मध्यम क्षमताका मास ट्रान्जिट प्रणालीको नीति, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		११.४	राष्ट्रिय रेल पूर्वाधारको उपयोग गरी महानगरीय (मेट्रोसिटी) क्षेत्रभित्र शहरी रेलसेवा सञ्चालन, व्यवस्थापन, मर्मत सम्भार, समन्वय र सहकार्य
		११.५	स्थानीय तहमा यातायात सुरक्षा व्यवस्थापन र नियमन
१२	गाउँसभा, नगर सभा, जिल्ला सभा, स्थानीय अदालत, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन	१२.१	गाउँसभा, नगरसभाले आआफ्नो क्षेत्रको नीति, कानून र मापदण्डको स्वीकृति
		१२.२	स्थानीय स्तरका आवधिक योजना तथा वार्षिक योजना एवम् बजेट स्वीकृति
		१२.३	स्थानीय सरकारलाई प्राप्त जिम्मेवारी वमोजिम आफ्नो क्षेत्रभित्र राजश्वका दर र अन्य शुल्क निर्धारण
		१२.४	स्थानीय स्तरको प्राकृतिक श्रोतको उपयोग सम्बन्धी नीति निर्धारण र कार्यान्वयन तथा प्रदेश र संघीय मापदण्ड पालना
		१२.५	स्थानीय सामुदायिक मेलपिलाप र मध्यस्थता
१३	स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन	१३.१	स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१३.२	स्थानीय स्तरको अभिलेख व्यवस्थापन
१४	घरजग्गा धनी पुर्जा वितरण	१४.१	प्रादेशिक मापदण्ड बमोजिम स्थानीय घर जग्गा धनी पुर्जा वितरण लगत व्यवस्थापन
		१४.२	भूमिको वर्गीकरण अनुसारको लगत
		१४.३	स्थानीय जग्गाको कित्ता काट र भूमि लगत (नक्सा, सेस्ता) निर्माण र संरक्षण

		१४.४	सरकारी प्रयोजनका लागि जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा निर्धारण एवं वितरणमा समन्वय र सहजीकरण
		१४.५	जग्गा विवाद समाधान
		१४.६	विश्वसम्पदा सूचीमा परेका स्मारक र पुरातात्विक महत्वका एवं वन, सीमसार क्षेत्र, तटवर्ती क्षेत्रका जग्गा सम्बन्धी लगत
१५	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थय, सहकारी र कृषि अनुसूची ९(४)	**१५.१**	**कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्य**
		१५.१.१	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.१.२	कृषि तथा पशुपन्छी बजार सूचना, बजार तथा हाटबजार पूर्वाधार निर्माण, साना सिंचाइनिर्माण, तालिम, प्रविधि प्रसार, प्राविधिक टेवा, कृषि सामग्री आपूर्ति र कृषक क्षमता विकासकार्यक्रम संञ्चालन र नियमन
		१५.१.३	कृषि तथा पशुपंछीजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोग नियन्त्रण
		१५.१.४	पशुपन्छी चिकित्सा सेवा व्यवस्थापन
		१५.१.५	कृषि वातावरण संरक्षण, जैविक विविधता संरक्षण र प्रबर्द्धन
		१५.१.६	उच्च मूल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्धन तथा विकास र बजारीकरण
		१५.१.७	पशुनश्ल सुधार पद्धति विकास र व्यवस्थापन
		१५.१.८	स्थानीय चरन तथा खर्क विकास र व्यवस्थापन
		१५.१.९	पशु आहार गुणस्तर नियमन
		१५.१.१०	स्थानीय स्तरमा तथ्याङ्क व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली
		१५.१.११	बधशाला र शीत भण्डारणको ब्यवस्थापन र नियमन
		१५.१.१२	कृषि तथा पशुपन्छी सम्वन्धी बीमा र कर्जा सहजीकरण
		१५.१.१३	साना सिंचाई निर्माण तथा सुधार
१६	जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन	१६.१	संघ र प्रदेशले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम स्थानीय स्तरमा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयन
१७	बेरोजगारको तथ्यांक संकलन अनुसूची ८(१७)	१७.१	रोजगार र बेरोजगारको तथ्यांक संकलन, प्रशोधन रसूचना प्रणाली
		१७.२	विदेशी श्रमिकको सूचना व्यवस्थापन
१८	कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण	१८.१	कृषि प्रसार सम्वन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१८.२	स्थानीय तहमा कृषि प्रसार तथा जनशक्तिको प्रक्षेपण, व्यवस्थापन र परिचालन
		१८.३	कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धि, प्राविधिक सेवा, टेवा, सीप विकास र सशक्तीकरण

		१८.४	बिउविजन, नक्स, मलखाद र रसायन तथा औषधिहरुको आपूर्ति, उपयोग र नियमन
		१८.५	कृषक समूह, सहकारी र स्थानीय सम्वद्ध संघसंस्थाहरूको समन्वय, व्यवस्थापन र नियमन
		१८.६	स्थानीय स्तरमा कृषि सम्वन्धी प्रविधि संरक्षण र हस्तान्तरण
		१८.७	कृषिसम्वन्धी सूचना प्रचारप्रसार
		१८.८	स्थानीयस्तरको स्रोत केन्द्रहरुको विकास र व्यवस्थापन
१९	खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा (अनुसूची ९(५), अनुसूची ९(७) समेतबाट)	१९.१	**खानेपानी**
		१९.१.१	स्थानीय खानेपानी सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१९.१.१	खानेपानी महसुल निर्धारण र खानेपानी सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी
		१९.२	**साना जलविद्युत आयोजना,**
		१९.२.१	साना जलविद्युत आयोजना सम्बन्धी स्थानीय स्तरको नीति, कानून, मापदण्ड,योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		१९.२.२	स्थानीय खानेपानी, साना जलबिद्युत आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१९.२.३	स्थानीय विद्युत वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन, संचालन र नियमन
		१९.२.४	खानेपानी महसुल निर्धारण र खानेपानी सेवा व्यवस्थापन
		१९.२.५	स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई प्रणालीको संचालन र मर्मत-संभार सेवा शुल्क निधारण र संकलन व्यबस्थापन
		१९.२.६	स्थानीय तटबन्ध नदी तथा पहिरो नियन्त्रण तथा नदी व्यवस्थापन र नियमन
		१९.३	**वैकल्पिक ऊर्जा**
		१९.३.१	स्थानीय तहमा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		१९.३.२	स्थानीय तहमा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी प्रविधि विकास र हस्तान्तरण, क्षमता अभिवृद्धि एवं प्रवर्द्धन
२०	विपद व्यवस्थापन	२०.१	विपद् व्यवस्थापन सम्वन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.२	स्थानीय स्तर विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना
		२०.३	स्थानीय स्तरमा विपद् पूर्व तयारी, खोज तथा उद्धार, राहत सामग्रीको पूर्व भण्डारण, वितरण र समन्वय
		२०.४	विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्सांकन, बस्तीहरूको पहिचान र स्थानान्तरण
		२०.५	विपद व्यवस्थापनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय समुदाय, संघसंस्था तथा निजीक्षेत्रसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य

		२०.६	विपद् कोष स्थापना तथा संचालन र स्रोत साधनको परिचालन
		२०.७	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका स्थानीयस्तर आयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		२०.८	विपद् पश्चात स्थानीयस्तरको पुनस्थापन र पुनर्निर्माण
		२०.९	स्थानीयस्तरको विपद सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान
		२०.१०	स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन प्रणाली
२१	जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण	**२१.१**	**जलाधार तथा वन्यजन्तु**
		२१.१.१	जलाधार तथा वन्यजन्तु सम्वन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		२१.१.२	प्राकृतिक प्रकोप रोकथाम र पूर्व तयारी
		२१.१.३	सामुदायिक भूसंरक्षण र सोमा आधारित आय आर्जन कार्यक्रम
		२१.१.४	पानी मुहान संरक्षण
		२१.१.५	भूसंरक्षण र जलाधार व्यवस्थापनजन्य सामुदायिक अनुकूलन
		२१.२	**खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण**
		२१.२.१	खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		२१.२.२	ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, फायर क्ले तथा स्लेट आदि खानीजन्य वस्तु सम्वन्धी सर्वेक्षण, अन्वेषण, उत्खनन
		२१.२.३	ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, फायरक्ले तथा स्लेट आदि खानीजन्य वस्तुको संरक्षण, विकास, उत्खनन् र उपयोग सम्वन्धी दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र व्यवस्थापन
		२१.२.४	स्थानीय खानी तथा खनीज पदार्थ सम्बन्धी सूचना तथा तथ्यांक संकलन, अभिलेखन तथा व्यवस्थापन
२२	भाषासंस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास	२२.१	भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास सम्बन्धी स्थानीयस्तरको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन नियमन
		२२.२	पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालयको संरक्षण, सम्भार, प्रवर्द्धन र विकास
		२२.३	परम्परागरत जात्रा, पर्वहरुको सञ्चालन र व्यवस्थापन
संविधानको अनुसूची (९) मा उल्लिखित साझा अधिकारको विस्तृतीकरण			
१	सहकारी	१.१	सहकारी अनुसूची ८ (२) मा समावेश भएको
२	शिक्षा, खेलकूद र पत्रपत्रिका	२.१	शिक्षा (अनुसूची ८ (८) अन्तरगत समावेश)
		२.२	स्थानीयस्तरमा खेलकुदको संरचना पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन तथा विकास
		२.३	स्थानीयस्तरमा खेलकूद प्रशासन र संघसंस्थाको नियमन र समन्वय
		२.४	खेलकूद विकास र प्रवर्द्धन
		२.५	राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना र सहभागिता

		२.६	खेलकूद सम्वन्धी प्रादेशिक पूर्वाधारको विकास
		२.७	स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको प्रकाशन अनुमति, अभिलेख र नियमन
३	स्वास्थ्य	३	अनुसूची ८ (८) अन्तरगत समावेश
४	कृषि	४	अनुसूची ८को १५ र १८ मा समावेश
५	विद्युत, खानेपानी, सिंचाइ जस्ता सेवाहरू	५.१	विद्युत वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन
		५.२	खानेपानी महसुल निर्धारण र खानेपानी सेवा व्यवस्थापन
		५.३	स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई प्रणालीको संचालन र मर्मत-संभार सेवा शुल्क निर्धारण र संकलन व्यबस्थापन
		५.४	स्थानीय तटबन्ध नदी नियन्त्रण तथा नदी व्यवस्थापन नियमन अनुगमन
		५.५	स्थानीय पहिरो नियन्त्रण व्यबस्थापन नियमन अनुगमन
६	सेवाशुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क (अनुसूची ९ (१४) बाट समेत)	६.१	स्थानीय सेवाशुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		६.२	संघीय कानुन र प्रदेश कानुन बमोजिम अख्तियारी दिइएका प्राकृतिक श्रोत साधन र सेवाशुल्क जस्ता रोयल्टी संकलन, समन्वय र नियमन
		६.२	कम मूल्यका खनीज पदार्थको उत्खनन् र प्रयोगबाट प्राप्त रोयल्टी
		६.३	सामुदायिक बनको संचालन र व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
		६.४	पानीघट्ट, कूलो, पैनी आदि संचालनबाट प्राप्त रोयल्टी
७	वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरूंगी, जल उपयोग, वातावरण पर्यावरण तथा जैविक विविधता (अनुसूची ८ को १० समेत)	७.१	**वन, जंगल, वन्यजन्तु र चराचुरूंगी**
		७.१.१	स्थानीयस्तरमा सामुदायिक, ग्रामिण तथा सहरी, धार्मिक, कवुलियती वनको संरक्षण, सम्वर्द्धन, उपयोग र नियमन एवं वन उपभोक्ता समूहको व्यवस्थापन
		७.१.२	मध्यवर्ती क्षेत्रको सामुदायिक, धार्मिक र कबुलियती वनको व्यवस्थापन
		७.१.३	स्थानीयस्तरमा नदी किनार, नदी उकास, नहर किनार तथा सडक किनार वृक्षारोपण व्यवस्थापन
		७.१.४	स्थानीयस्तरमा निजी तथा व्यवसायिक वनको प्रवर्द्धन तथा नियमन
		७.१.५	स्थानीयस्तरमा सार्वजनिक खाली जग्गा र नाङ्गा पाखा वा क्षेत्रमा वृक्षारोपण, सम्भार र उपयोग तथा व्यवस्थापन
		७.१.६	स्थानीयस्तरमा जडिबुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्वन्धी, सर्भेक्षण, उत्पादन, संकलन, प्रवर्द्धन, प्रशोधन, र बजार व्यवस्थापन
		७.१.७	वनबीउ बगैंचा (Breeding Seed Orchards - BSOs) स्थापना, व्यवस्थापन र प्रवर्द्धन
		७.१.८	नर्सरी स्थापना, बिरुवा उत्पादन, वितरण, रोपण र प्रवर्द्धन

		७.१.९	वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गीको संरक्षण, व्यवसायिक पालन, उपयोग र अनुगमन
		७.१.१०	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन
		७.१.११	स्थानीयप्राणी उद्यान (चिडियाखाना) स्थापना र सञ्चालन
		७.१.१२	स्थानीय वन्यजन्तु पर्यटन र आय आर्जन
		७.१.१३	स्थानीयस्तरमा आखेटोपहार व्यवस्थापन
		७.१.१४	स्थानीयस्तरमा वन, वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गीको अभिलेखाङ्कन तथा अध्ययन अनुसन्धान
		७.२	**वातावरण पर्यावरण तथा जैविक विविधता**
		७.२.१	रैथाने प्रजातिको संरक्षण र प्रवर्द्धन
		७.२.२	मिचाह प्रजातिको नियन्त्रण
		७.२.३	स्थानीयस्तरको जोखिम न्यूनीकरण
		७.२.३	जैविक विविधताको अभिलेखाङ्कन
		७.२.५	स्थानीयस्तरमा हरियाली प्रवर्द्धन
		७.२.६	स्थानीय साना जल उपयोग सम्बन्धी क्षेत्रगत अयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन
८	खानी तथा खनीज	८	अनुसूची ८(२१) मा समावेश भएको
९	विपद् व्यवस्थापन	९	अनुसूची ८(२०) मा समावेश भएको
१०	सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण	**१०.१**	**सामाजिक सुरक्षा**
		१०.१.१	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
		१०.१.२	पहिचान भएका एवं लक्षित समूह सम्वन्धी स्थानीय योजना, कार्यक्रम, स्रोत परिचालन र व्यवस्थापन
		१०.१.३	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय निकाय तथा संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		१०.१.४	सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी स्थानीय तथ्याङ्क र सूचना व्यवस्थापन
		१०.२	**गरीवी निवारण**
		१०.२.१	गरिबी निवारण सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, नियमन र अध्ययन अनुसन्धान
		१०.२.२	गरिब घरपरिवार पहिचान सम्वन्धी स्थानीय सर्वेक्षण, सूचना व्यवस्थापन र नियमन
		१०.२.३	स्थानीय सामाजिक सुरक्षा योजना र व्यवस्थापन
		१०.२.४	राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
११	व्यक्तिगत घटना, जन्म, मृत्यु, विवाह र तथ्यांक	११.१	संघीय कानून र मापदण्ड बमोजिम स्थानीय तहमा व्यक्तिगत घटना (जन्म,मृत्यु, बिबाह, बसाइ-सराइ सम्बन्ध विच्छेद र धर्मपुत्र/धर्मपुत्री, बसाइ-सराइ) को दर्ता

		११.१.१	आधुनिक प्रविधि अपनाइ व्यक्तिगत घटनाको अभिलेख व्यवस्थापन र प्रतिवेदन
		११.२	**तथ्यांक**
		११.२.१	स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
१२	पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय	१२.१	स्थानीय स्तरमा पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय संरक्षण, सम्बर्धन र पुननिर्माण
१३	सुकुम्बासी व्यवस्थापन	१३.१	संघीय र प्रदेश कानून बमोजिम स्थानीय तहमा सुकुम्बासी पहिचान र अभिलेख व्यवस्था
		१३.२	स्थानीयस्तरमा सुकुम्बासी सम्वन्धी जीविकोपार्जन र बसोबास व्यवस्था
१४	प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	१४.१	अनुसूची ९ (६) मा समावेस
१५	सवारीसाधन अनुमति	१५.१	यातायात व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		१५.२	स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट निर्धारण, अनुमति, नवीकरण, सेवाको गुणस्तर, भाडा दर निर्धारण र नियमन
		१५.३	ट्याक्सी सेवा अनुमति, व्यवस्थापन र नियमन
		१५.४	वातावरणमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद जोखिम संवेदी, अपाङ्गता र लैङ्गिक मैत्री यातायात प्रणालीको स्थानीय तहमा प्रवर्द्धन

संविधानका मौलिक हक र राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, राज्यका नीति सम्बन्धी धारा र अन्य धारामा उल्लिखित कार्यको विस्तृतीकरण			
१	संस्कृतिक्षेत्र		**संस्कृतिक्षेत्र**
		१.१	स्थानीयस्तरमा गुठी अन्तर्गत परम्परागरत रुपमा चलिआएका विभिन्न जात्रा, पर्वहरुको सञ्चालन र व्यवस्थापन
२	धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको व्यवस्थापन	२	**धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको व्यवस्थापन**
		२.१	स्थानीय महत्वका धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको व्यवस्थापन
३	आवासको हक	३	**आवासको हक**
		३.१	आधारभूत आवासका योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन (स्थानीय तह)
४	महिला हक सम्बन्धी		**महिला सम्बन्धी**
		४.१	महिलाहक सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यान्वयन, समन्वय र नियमन
		४.२	स्थानीयस्तरमा महिलाको आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक सशक्तीकरण र क्षमता विकास

		४.३	लैंगिक हिंसा निवारणका लागि निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक, संरक्षणात्मक उपाय र पुनस्थापना
		४.४	लैंगिक उत्तरदायी वजेट र परीक्षण सम्बन्धी कार्य
५	महिला तथा बालबालिका क्षेत्र		**बालबालिका क्षेत्र**
		१.१	बालबालिकाको हकहित संरक्षण सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
		५.२	स्थानीयस्तरमा बालबालिकाको हकहित संरक्षण
		५.३	स्थानीयस्तरमा बालमैत्री शासकीय प्रवन्ध, बाल क्लव, स्थानीय बाल संरक्षण समिति र बाल सञ्जाल
		५.४	बालबालिकाको हकहित संरक्षण सम्बन्धी संघ, प्रदेश, निकाय र संघसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
		५.५	स्थानीयस्तरमा बालबालिका परिवार सहयोग
		५.६	स्थानीयस्तरमा वैकल्पिक स्याहार पद्धतिको कार्यान्वयन
		५.७	स्थानीयस्तरमा बाल न्याय
		५.८	स्थानीयस्तरमा बाल गृह /पुनर्स्थापन केन्द्र, शिशु स्याहार केन्द्र र बाल विकास केन्द्र व्यवस्थापन
		५.९	स्थानीय स्तरमा सडक बालवालिका व्यवस्थापन
		५.१	स्थानीय स्तरमा बालबालिकाको हिंसा नियन्त्रण
		५.१	बालसुधार तथा पुनर्स्थापना केन्द्र स्थापना, संचालन, अनुमति र नियमन
		५.१२	आपत्कालीन बाल उद्धार कोष स्थापना र व्यवस्थापन
६	युवाक्षेत्र	६	**युवाक्षेत्र**
		६.१	स्थानीयस्तरमा युवा जागरण, सशक्तीकरण र परिचालन
		६.२	स्थानीयस्तरमा युवा सीप, उद्यमशिलता तथा नेतृत्व विकास
७	राज्यका नीति (विकास संवन्धी नीति)	७	**राज्यका नीति (विकास संवन्धी नीति)**
		७.१	विकास निर्माणको प्रक्रियामा स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धिका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन (स्थानीय तह)
		७.२	वैज्ञानिक अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकासमा लगानी (स्थानीय तह)
		७.३	राष्ट्रिय आवश्यकता अनुसार सूचना प्रविधिको विकास/विस्तारका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन (स्थानीय तह)
		७.४	सूचना प्रविधिमा सर्वसाधरण जनताको सहज/सरल पहुँच बारेका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन
		७.५	स्थानीयस्तरमा सूचना प्रविधिको प्रयोग तथा उपयोग
८	राज्यका नीति (प्राकृतिक स्रोत र साधनको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोग	८	**राज्यका नीति (प्राकृतिक स्रोत र साधनको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोग संवन्धि नीति)**
		८.१	जनसहभागितामा आधारित स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिंदै जलस्रोतको बहुउपयोगी विकासका कार्यक्रमको तर्जुमा र

	संवन्धि नीति)		कार्यान्वयन
		८.२	नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन तथा विकासका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन
		८.३	जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्दै दिगो र भरपर्दो सिंचाई विकासका आयोजनाको कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन
		८.४	विपद्जोखिम न्यूनीकरणका लागि पूर्व सूचना प्रणाली सम्बन्धी कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन
९	राज्यका नीति (नागरिकका आधारभूत आवश्यकता सम्बन्धी नीति)	९	**राज्यका नीति (नागरिकका आधारभूत आवश्यकता सम्बन्धी नीति)**
		९.१	आधारभूत बसोबास (प्रदेश स्तर) मा समन्वय
		१.१	अव्यवस्थित बसोबासको व्यवस्थापनका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन
		९.३	योजनावद्ध र व्यवस्थित वस्ती विकासका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन । एकीकृत वस्ती विकासका लागि जग्गाको एकीकरण तथा जग्गा विकास र व्यवस्थापन
		९.४	आधारभूत यातायात (प्रदेशस्तर) मा समन्वय
		९.५	यातायात क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि
		९.६	यातायात सुविधामा नागरिकको सरल, सहज र समान पहुँच
		९.७	वातावरण अनुकूल/मैत्री प्रविधिलाई प्राथमिकता
		९.९	नीजि यातायात नियमन/नियन्त्रण
		९.१०	सुरक्षित, व्यवस्थित, भरपर्दो र अपाङ्गता-मैत्री यातायात प्रणाली
१०	स्थानीय बजेट, वित्तीय व्यवस्थापन र लेखापालन संविधानको भाग-१९ र स्थानीय योजना (स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५)	१०.१	**अर्थ तथा वित्त क्षेत्र**
		१०.१.१	स्थानीय तहको समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा स्थानीय आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		१०.१.२	आर्थिक साधनको बाँडफाँड र समता एवं स्थानीय विकासका लागि आर्थिक साधनको महत्तम उपयोग तथा परिचालन
		१०.१.३	स्थानीय राजश्व सम्बन्धी नीति, कानुन तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन
		१०.१.४	स्थानीय सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीति तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन
		१०.१.५	स्थानीय ऋण तथा अनुदानको व्यवस्थापन र नियमन
		१०.१.६	स्थानीय लगानी प्रक्षेपण (सरकारी, सहकारी र निजी) र वित्तीय व्यवस्थापन
		१०.१.७	स्थानीय सरकारी सम्पतिको एकीकृत विवरण
		१०.१.८	स्थानीय सरकारी वाँकी रकमको लगत राख्ने र असुल उपर गर्ने
		११.	**योजना**

		११.१.१	स्थानीय तह विकास नीति, स्थानीय स्तरका अल्पकालीन, मध्यमकालीन र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन
		११.१.२	स्थानीय प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र निर्धारण
		११.१.३	स्थानीय मानव संशाधन विकासका लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना तर्जुमा
		११.१.४	स्थानीय स्तरमा संचालित केन्द्रीय र प्रादेशिक विकास आयोजना कार्यान्वयन, समन्वय, सहकार्य
		११.१.५	अध्ययन अनुसन्धान
		११.१.६	वार्षिक विकास कार्यक्रम, स्वीकृति, कार्यान्वयन र नियमन
		११.१.७	गरिवी निवारणको रणनीति तर्जुमा
		११.१.८	अनुगमन तथा मूल्यांकनको आधार प्रक्रिया निर्धारण, क्षेत्रगत नीतिको अनुगमन तथा मूल्यांकन; विकास आयोजना कार्यान्वयन, अनुगमन र प्रतिफलको समीक्षा
		१२.	**स्थानीय आर्थिक प्रणाली तथा कोष**
		१२.१.१	स्थानीय सञ्चितकोषबाट खर्च गर्न सकिने सम्बन्धी स्थानीय आर्थिक कार्यविधि सम्वन्धी नीति तथा कानून निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
		१२.१.२	स्थानीय बजेट सीमा निर्धारण, तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
		१२.१.३	स्थानीय लेखा नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन
		१२.१.४	स्थानीय सञ्चितकोष संचालन
		१२.१.५	स्थानीय राजस्व र व्ययको अनुमान
		१२.१.६	संघीय कानुन र प्रदेश कानुन बमोजिम घाटापूर्तिको श्रोत व्यवस्था
		१२.१.७	संघ र प्रदेश सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन
		१२.१.८	स्थानीय खर्च, राजस्व, धरौटी, कार्यसंचालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण, आन्तरिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण
११	उपाधि, सम्मान र विभूषण	११	**उपाधि, सम्मान र विभूषण**
		११.१	उपाधि, सम्मान तथा विभूषणको सिफारिस
१२	सन्धि वा सम्झौता	१२	सन्धि वा सम्झौता
		१२.१	अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौताको लागि संघ र प्रदेश तहमा अनुरोध, सिफारिस र सम्झौता कार्यान्वयनमा सहयोग
१३	पर्यटन	१३.१	स्थानीयस्तरमा पर्यटकीय महत्वका स्थल तथा सम्पदाको पहिचान, संरक्षण र प्रवर्द्धन
		१३.२	स्थानीय पर्यटन पूर्वाधार विकास र प्रोत्साहन
१४	**खानेपानी**	१४	सर्वसाधारणको लागि स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता

कार्य विभाजन नियमावली र अन्य ऐन कानून अन्तर्गत भै रहेकाकार्यहरूको विस्तृतीकरण			
१	सार्वजनिक बिदा, उत्सव, उर्दी आदि	**१**	**सार्वजनिक विदा, उत्सव, उर्दी आदि**
		१.१	स्थानीय तहमा सार्वजनिक विदा, उत्सव, जात्रा, उर्दी आदिमा विदा व्यवस्थापन
२		२	**संस्कृति सम्वन्धी**
		२.१	स्थानीयस्तरमा पुरातात्विक धार्मिक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षण संवर्द्धन सम्बन्धी कार्य
		२.२	स्थानीयस्तरमा सांस्कृतिक विकास तथा संवर्द्धन सम्वन्धी कार्य
३		३	**समाजकल्याण र संघसस्था सम्वन्धी**
		३.१	स्थानीयस्तरमा समाजकल्याण सम्वन्धी संघसस्थाको दर्ता तथा नियमन
		३.२	गुठी, कोष तथा ट्रष्टहरुको व्यवस्थापन
		३.३	ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र असाहय बालबालिकाका र एकल महिला सम्वन्धी कार्य
४	शान्ति तथा पुनःनिर्माण क्षेत्र	४	**शान्ति तथा पुनःनिर्माण क्षेत्र**
		४.१	स्थानीय शान्ति समिति सम्बन्धी कार्य
५	उद्योग सम्वन्धी	५.१	लघु, घरेलु र साना उद्योगको दर्ता, नवीकरण, खारेजी र नियमन विकास र प्रवर्द्धन
		५.२	लघु, घरेलु र साना उद्योगको विकास र प्रवर्द्धन
		५.३	उद्यमशीलता प्रवर्द्धन

परिच्छेद-५

निष्कर्ष र सुझाव

सबै समूहगत कार्यदलहरुले पेश गरेको आ-आफ्नो विषय/क्षेत्रको कार्य विश्लेषण तथा जिम्मेवारी बाँडफाँड प्रतिवेदनको आधारमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्यजिम्मेवारीको एकीकृत सूची तयार गरिएको छ ।

संघको कार्य जिम्मेवारीको एकीकृत सूचीमा संविधानको अनुसूची -५ मा उल्लिखित संघको एकल अधिकार सूचीबाट प्राप्त कार्यको विस्तृतीकरण र संघलाई संविधानको अनुसूची -७ र ९ मा उल्लिखित साझा अधिकारको सूचीका विषयलाई विस्तृतीकरण गरी संघले गर्ने कार्यजिम्मेवारी पहिचान गरी बांडफाड गरिएको छ । यसै गरी संविधानको मौलिक हक तथा निर्देशक सिद्धान्त सम्बन्धी धारा तथा अन्य धारामा सरकार तथा राज्यका अन्य अंगको जिम्मेवारीमा पर्ने विषय तथा वर्तमान ऐन, कानून, कार्य विभाजन नियमावली अन्तर्गत सरकारबाट भइरहेका कार्यहरूको विस्तृतीकरण गरी संघले गर्ने कार्यहरू पहिचान गरिएको छ ।

यसै गरी प्रदेशको कार्य जिम्मेवारीको एकीकृत सूचीमा संविधानको अनुसूची -६ मा उल्लिखित प्रदेशको एकल अधिकार सूचीबाट प्राप्त कार्यको विस्तृतीकरण र प्रदेशलाई संविधानको अनुसूची -७ र ९ मा उल्लिखित साझा अधिकारको सूचीका विषयलाई विस्तृतीकरण गरी प्रदेशले गर्ने कार्यजिम्मेवारी पहिचान गरिएको छ ।यसै गरी संविधानको मौलिक हक तथा निर्देशक सिद्धान्त सम्बन्धी धारा तथा अन्य धारामा सरकार तथा राज्यका अन्य अंगको जिम्मेवारीमा पर्ने विषय तथा वर्तमान ऐन कानून अन्तर्गत सरकारबाट भइरहेका कार्यहरूको खण्डीकरण गरी प्रदेशले गर्ने कार्यहरू पहिचान गरिएको छ ।

स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारीको एकीकृत सूचीमा संविधानको अनुसूची -८ मा उल्लिखित स्थानीयको एकल अधिकार सूचीबाट प्राप्त कार्यको विस्तृतीकरण र स्थानीय तहलाई संविधानको अनुसूची -९ मा उल्लिखित साझा अधिकारको सूचीका विषयलाई विस्तृतीकरण गरी स्थानीय तहको कार्यजिम्मेवारीमा पर्ने कार्यहरूको पहिचान गरिएको छ । यसैगरी संविधानको मौलिक हक तथा निर्देशक सिद्धान्त सम्बन्धी धारा तथा अन्य धारामा सरकार तथा राज्यका अन्य अंगको जिम्मेवारीमा पर्ने विषय तथा वर्तमान ऐन कानून अन्तर्गत सरकारबाट भइरहेका कार्यहरूको खण्डीकरण गरी स्थानीय तहले गर्ने कार्यहरू पहिचान गरिएको छ । कतिपय कार्यहरु वर्तमानमा केन्द्रीय सरकारका रहे तापनि स्थानीय निकायले गर्दै आएका छन् । ती कार्यहरु संघीय, प्रादेशिक सरकारको जिम्मामा भए तापनि स्थानीय तहबाट सम्पादन गरिदा लागत प्रभावी भई सेवाग्राही नागिरकको समय र खर्चमा बचत गर्ने गरी सहकार्यमा गर्नु पर्ने गरी कार्य प्रत्यायोजित गर्न उपयुक्त हुन्छ।

प्रस्तुत प्रतिवेदन संविधान कार्यान्वयनको कोशेढुंगाको रुपमा रहेको छ । यसै प्रतिवेदनका आधारमा प्रत्येक तहमा रहने संगठन संरचना निर्माण, जनशक्ति व्यवस्थापन र समायोजन, सार्वजिनक वित्त व्यवस्थापन, ऐन, नियम तथा कानूनको निर्माण र संशोधन, वित्तीय संघीयता लगायतका विषयहरुमा थप अध्ययन र विश्लेषण गर्न सघाउ पुग्ने र संविधानको सहज कार्यान्वयन भई आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको लक्ष्य पूरा गर्न समेत सघाउ पुग्ने देखिन्छ ।

अनुसूचीः १

नेपालको संविधानको अनुसूची ५, ६, ७, ८ र ९ मा उल्लिखित संघ, प्रदेश र स्थानीयतहको एकल तथा साझा अधिकारसूची

१.१ अनुसूची ५ बमोजिम संघको अधिकारको सूचीः

१. रक्षा र सेना सम्बन्धीः

क) राष्ट्रिय एकता र भौगोलिक अखण्डताको संरक्षण,

ख) राष्ट्रिय सुरक्षा सम्बन्धी

२. युद्ध र प्रतिरक्षा,

३. हातहतियार, खरखजाना कारखाना तथा उत्पादन, सम्बन्धी

४.केन्द्रीय प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, राष्ट्रिय गुप्तचर तथा अनुसन्धान, शान्ति सुरक्षा,

५. केन्द्रीय योजना, केन्द्रीय बैंक, वित्तीय नीति, मुद्रा र बैंकिंग, मौद्रिक नीति, विदेशी अनुदान, सहयोग र ऋण,

६. परराष्ट्र तथा कुटनीतिक मामिला, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र संयुक्त राष्ट्र संघ सम्बन्धी

७. अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्भौता, सुपुर्दगी, पारस्परिक कानूनी सहायता र अन्तर्राष्ट्रिय सीमा अन्तर्राष्ट्रिय सीमा नदी,

८. दूर सञ्चार, रेडियो फ्रिक्वेन्सीको बाँडफाँड, रेडियो टेलीभिजन र हुलाक,

९. भंसार, अन्तशुल्क, मूल्य अभिवृद्धि कर, संस्थागत आयकर, व्यक्तिगत आयकर, पारिश्रमिक कर, राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवाशुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवना

१०. संघीय निजामती सेवा, न्याय सेवा र अन्य सरकारी सेवा

११. जलस्रोतको संरक्षण र बहुआयामिक उपयोग सम्बन्धी नीति र मापदण्ड

१२. अन्तरदेशिय तथा अन्तरप्रदेश विद्युत प्रसारण लाइन

१३. केन्द्रीय तथ्यांक (राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय मानक र गुणस्तर)

१४.केन्द्रीयस्तरका ठूला विद्युत, सिचाइ र अन्य आयोजना तथा परियोजना

१५.केन्द्रीय विश्वविद्यालय, केन्द्रीयस्तरका प्रज्ञा प्रतिष्ठान, विश्वविद्यालय मापदण्ड र नियमन, केन्द्रीय पुस्तकालय

१६. स्वास्थ्य नीति, स्वास्थ्य सेवा, स्वास्थ्य मापदण्ड, गुणस्तर र अनुगमन । राष्ट्रिय विशिष्ट सेवा प्रदायक अस्पताल, परम्परागत उपचार सेवा, सरुवा रोग नियन्त्रण

१७. संघीय संसद, संघीय कार्यपालिका, स्थानीय तह सम्बन्धी मामिला, विशेष संरचना

१८. अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार, विनिमय, बन्दरगाह, क्वारेन्टाईन

१९. हवाइ उड्ययन, अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल

२०. राष्ट्रिय यातायात नीति, रेल तथा राष्ट्रिय लोकमार्गको स्थापना

२१. सर्वोच्च अदालत, उच्च अदालत, जिल्ला अदालत तथा न्याय प्रशासन सम्बन्धी कानून

२२. नागरिकता, राहदानी, भिसा, अध्यागमन

२३. आणविक उर्जा, वायुमण्डल र अन्तरिक्ष सम्बन्धी

२४. बौद्धिक सम्पत्ति (पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क, र प्रतिलिपि अधिकार समेत)

२५. नापतौल

२६. खानी उत्खनन

२७. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वातावरण व्यवस्थापन, राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा सीमसार क्षेत्र, राष्ट्रिय वन नीति, कार्वन सेवा

२८. बीमा नीति, धितो पत्र, सहकारी नियमन

२९. भूउपयोग नीति, बस्ती विकास नीति, पर्यटन नीति, वातावरण अनुकूलन

३०. फौजदारी, देवानी कानूनको निर्माण

३१. सुरक्षित छापखाना

३२. सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण

३३. संवैधानिक निकायहरु, राष्ट्रिय महत्वका आयोगहरु

३४.पुरातात्विक महत्वका स्थान र प्राचीन स्मारक

३५. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूचीमा वा साझा सूचीमा उल्लेख नभएको कुनै विषय तथा यो संविधान र संघीय कानूनमा नतोकिएको विषय

१.२ अनुसूची- ६ बमोजिम प्रदेशको अधिकारको सूचीः

१. प्रदेश प्रहरी प्रशासन र शान्ति सुरक्षा

२. नेपाल राष्ट्र बैंकको नीति अनुरुप वित्तीय संस्थाहरुको सञ्चालन, सहकारी संस्था, केन्द्रको सहमतिमा वैदेशिक अनुदान र सहयोग

३. रेडियो, एफ्.एम्., टेलिभिजन सञ्चालन

४. घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन, कृषि आयमा कर, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना

५. प्रदेश निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवा

६. प्रदेश तथ्यांक

७. प्रदेशस्तरको विद्युत, सिचाइ र खानेपानी सेवा

८. प्रदेश विश्वविद्यालय, उच्च शिक्षा, पुस्तकालय, संग्रहालय

९. स्वास्थ्य सेवा

१०. प्रदेश सभा, प्रदेश मन्त्रिपरिषद् सम्बन्धी

११. प्रदेशभित्रको व्यापार

१२. प्रदेश लोकमार्ग

१३. प्रदेश अनुसन्धान ब्यूरो

१४. प्रदेश सरकारी कार्यालयहरुको भौतिक व्यवस्थापन र अन्य आवश्यक विषय

१५. प्रदेश लोकसेवा आयोग

१६. भूमि व्यवस्थापन

१७. जग्गाको अभिलेख

१८. भाषा, लिपि, संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग

१९. प्रदेश भित्रको राष्ट्रिय वन , जल उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापन

२०. कृषि तथा पशु विकास, कलकारखाना, औद्योगिकीकरण, व्यापार व्यवसाय यातायात

२१. गुठी व्यवस्थापन

१.३ अनुसूची ७ बमोजिम संघ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीः

१. फौजदारी तथा देवानी कार्यविधि र प्रमाण र शपथ (कानूनी मान्यता, सार्वजनिक कार्य र अभिलेख र न्यायिक प्रकृया

२. आवश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, वितरण, मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमन

३. देशको सुरक्षासँग सम्बन्धित विषयमा निवारक नजरबन्द, कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापन र शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था

४. एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा र कैदीको स्थानान्तरण

५. पारिवारिक मामिला (विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, लोपोन्मुख, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार सम्बन्धी कानून)

६. सम्पत्ति प्राप्ति, अधिग्रहण र अधिकारको सृजना

७. करार, सहकारी, साझेदारी र ऐजेन्सी सम्बन्धी

८. टाट पल्टेको र दामासाही सम्बन्धी

९. औषधि र विषादी

१०. योजना परिवार नियोजन र जनसंख्या व्यवस्थापन

११. सामाजिक सुरक्षा र रोजगारी, ट्रेड युनियन, औद्योगिक विवादको समाधान, श्रमिकका

हक, अधिकार र विवाद सम्बन्धी कार्य

१२. कानून व्यवसाय, लेखा परीक्षण, इन्जिनियरिंग, चिकित्सा, आयुर्वेद चिकित्सा, पशु चिकित्सा, आम्ची र अन्य पेशा

१३. प्रदेश सीमा नदी, जलमार्ग, वातावरण संरक्षण, जैविक विविधता

१४. सञ्चार माध्यम सम्बन्धी

१५. उद्योग तथा खनीज र भौतिक पूर्वाधार

१६. क्यासीनो, चिट्ठा

१७. प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् पूर्व तयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ

१८. पर्यटन, खानेपानी तथा सरसफाइ

१९. चलचित्र, सिनेमा हल खेलकुद

२०.बीमा व्यवसाय सञ्चालन र व्यवस्थापन

२१. गरिबी निवारण र औद्योगीकरण

२२. वैज्ञानिक अनुसन्धान, विज्ञान प्रविधि र मानव संशाधन विकास

२३. अन्तरप्रादेशिक रुपमा फैलिएको जंगल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र जल उपयोग

२४. भूमि नीति र सो सम्बन्धी कानून

२५. रोजगारी र बेरोजगार सहायता

१.४ अनुसूची ८ बमोजिम स्थानीय तहको अधिकारको सूचीः

१. नगर प्रहरी

२. सहकारी संस्था

३. एफ. एम सञ्चालन

४. स्थानीय कर (सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घर जग्गा कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर), सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमि कर (मालपोत), दण्ड जरिवना, मनोरञ्जन कर, मालपोत संकलन

५. स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन

६. स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख संकलन

७. स्थानीयस्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु

८. आधारभूत तथा माध्यामिक शिक्षा

९. आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ

१०. स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता

११. गाउँ सभा, नगर सभा, जिल्ला सभा, स्थानीय अदालत, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन

१२. घर जग्गा धनीपूर्जा वितरण

१३. स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन

१४. घर जग्गा धनी पूर्जा वितरण

१५. कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी

१६. ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन

१७. बेरोजगारको तथ्यांक संकलन

१८. कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण

१९. खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना र वैकल्पिक उर्जा

२०. विपद् व्यवस्थापन

२१. जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनीज पदार्थको संरक्षण

२२. भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास

१.५ अनुसूची- ९ बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीयतहको अधिकारको साझा सूचीः

१. सहकारी

२. शिक्षा, खेलकुद र पत्रपत्रिका

३. स्वास्थ्य

४. कृषि

५. विद्युत, खानेपानी, सिचाइ जस्ता सेवाहरु

६. सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरीवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क

७. वन,जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरुंगी,जल उपयोग,वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता

८. खानी तथा खनीज

९. विपद् व्यवस्थापन

१०. सामाजिक सुरक्षा र गरीबी निवारण

११. व्यक्तिगत घटना, जन्म, मृत्यू, विवाह र तथ्यांक

१२. पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय

१३. सुकुम्बासी व्यवस्थापन

१४. प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

१५. सवारी साधन अनुमती

अनुसूची २

नेपाल सरकार (मं प)बाट गठित गठित समितिहरु :

क) उच्चस्तरीय संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना निर्देशक समिति:

१) सम्माननीय प्रधानमन्त्री	अध्यक्ष
२) माननीय उपप्रधानमन्त्रीहरु	सदस्य
३) माननीय मन्त्री, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास	सदस्य
४) माननीय मन्त्री, रक्षा,	सदस्य
५) माननीय मन्त्री, अर्थ	सदस्य
६) माननीय मन्त्री, गृह	सदस्य
७) माननीय मन्त्री, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला	सदस्य
८) माननीय मन्त्री, सामान्य प्रशासन	सदस्य
९) उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	सदस्य
१०) मुख्य सचिव, नेपाल सरकार	सदस्य सचिव

ख) संघीयता कार्यान्वयन तथा प्रशासन पुनःसंरचना समन्वय समिति:

१) मुख्य सचिव, नेपाल सरकार	संयोजक
२) सचिव, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	सदस्य
३) सचिव, रक्षा मन्त्रालय	सदस्य
४) सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
५) सचिव, गृह मन्त्रालय	सदस्य
६) सचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	सदस्य
७) सचिव, सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	सदस्य
८) सचिव, प्रधान्मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय (संघीयता हेर्ने)	सदस्य सचिव

अनुसूचीः ३
समूहगत कार्यदलको गठन

क.सं.	समूह	क्षेत्र	समूहगत कार्यदल
१	सामाजिक	शिक्षा, महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण, जनसंख्या तथा वातावरण, वन तथा भूसंरक्षण, शान्ति तथा पुनर्निर्माण, संस्कृति, युवा तथा खेलकुद	संयोजक-श्री रामेश्वर दंगाल, सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (मिति २०७३ कार्तिक २० गते सम्म) त्यस पछि सहसचिव श्री जितेन्द्र बस्नेत प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सदस्य श्री हरि लम्साल, सहसचिव, शिक्षा मन्त्रालय सदस्य श्री महेन्द्र श्रेष्ठ, सहसचिव स्वास्थ्य मन्त्रालय सदस्य श्री राजेन्द्र काफ्ले, सहसचिव,बन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय सदस्य श्री रामप्रसाद लम्साल, सहसचिव, जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय विज्ञ श्री बालगोबिन्द बिष्ट सद्स्य सचिव श्री दीर्घराज उपाध्याय पशुन्छी विकास मन्त्रालय
२.	आर्थिक	अर्थ, वाणिज्य, आपूर्ति, उधोग, कृषि, पशुपंक्षी, श्रम तथा रोजगार, राष्ट्रिय योजना आयोग, सहकारी तथा गरिबी निवारण, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन	संयोजक- श्री बुद्धि बहादुर खडका, सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सदस्य-डा. श्री तिर्थराज ढकाल, सहसचिव, राष्टिय योजना आयोगको सचिवालय सदस्य- श्री लक्ष्मण अर्याल, सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय सदस्य- श्री रामशरण पुडासैनी, सहसचिव, अर्थ मंत्रालय सदस्य- श्री आनन्दराज ढकाल, सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय सदस्य- श्री मुकुन्द पौडेल, सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय सदस्य- श्री दिनेश घिमिरे, सहसचिव, उद्योग मन्त्रालय सदस्य- श्री काशीराज दाहाल, सहसचिव, कृषि बिकास मन्त्रालय सदस्य- डा. श्री हरिबाबु तिवारी, सहसचिव, कृषि बिकास मन्त्रालय सदस्य- श्री घनश्याम उपाध्याय, सहसचिव, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय सदस्य- श्री नागेन्द्र झा, सहसचिव, भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन मन्त्रालय विज्ञ- श्री दीपेन्द्र बिक्रम थापा सदस्य सचिव श्री अञ्जन कुमार मिश्र उपसचिव प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
३.	पूर्वाधार	जलस्रोत, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात, सहरी विकास, खानेपानी तथा	संयोजक- श्री उत्तर कुमार खत्री, सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (मिति २०७३ कार्तिक २० गते सम्म) त्यस पछि सह सचिव श्री रामेश्वर दंगाल प्रधानमन्त्री तथा

		सरसफाइ, सूचना तथा संचार, विज्ञान तथा प्रविधि	मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सदस्य- श्री माधव बेलबासे, सहसचिव, जल तथा उर्जा आयोग सदस्य- श्री देबेन्द्र कार्की, सहसचिव, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात सदस्य- श्री खोमराज कोइराला, सहसचिव, राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण सदस्य- श्री रवि शाह, सहसचिव, भौतिक योजना तथा यातायात मन्त्रालय सदस्य- श्री सुरेश अधिकारी, सहसचिव सूचना तथा संचार मन्त्रालय विज्ञ- सूर्यराज आचार्य सदस्य सचिव श्री कविन्द्र नेपाल उपसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
४.	सुरक्षा तथा शासकीय प्रबन्ध	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसंग समबन्धित विषय क्षेत्र, गृह, रक्षा, परराष्ट्र, सार्वजनिक प्रसासन, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास, भूमि व्यवस्थापन	संयोजक-श्री बिनोद कुँवर सहसचिव प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (मिति २०७३।५।१६ सम्म) त्यस पछि श्री दामोदर रेग्मी, सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सदस्य-श्री निता पोखरेल, सहसचिव, सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सदस्य-श्री कृष्ण बहादुर राउत, सहसचिव, गृह मन्त्रालय सदस्य- श्री गोपी खनाल, सहसचिव, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय सदस्य-श्री ईश्वरराज पौडेल सहसचिव सामान्य प्रशासन मन्त्रालय श्री प्रदीप कोईराला, सहसचिव, सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सदस्य-श्री रमेश कुमार केसी, सहसचिव, राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण विज्ञहरू-श्री बालकृष्ण प्रसाई (बिज्ञ समूहको टोली नेता समेत) र श्री गंगादत्त अवस्थी सदस्य सचिव श्री विष्णुहरि उपाध्याय उपसचिव प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय मिति २०७३ भाद्र सम्म र त्यस पछि श्री भुपेन्द्र थापा उपसचिव प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय
५.	संवैधानिक निकाय, संसद, कानून र अन्य	संवैधानिक निकायहरू, संसद, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला र अन्य	संयोजक-श्री रमेश ढकाल, सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सदस्य-श्री किरणराज शर्मा, सहसचिव, लोकसेवा आयोग सदस्य-श्री बीर बहादुर राई, सहसचिव, निर्वाचन आयोग सदस्य-श्री बेगेन्द्र शर्मा पौडेल, सहसचिव, अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग सदस्य- श्री फणिन्द्रराज गौतम, सहसचिव, कानून, न्याय तथा

			संसदीय मामिला मन्त्रालय सदस्य-श्री बाबुराम गौतम, सहसचिव, महालेखा परीक्षकको कार्यालय सदस्य-डा श्री भरत प्रसाद गौतम, सहसचिव, संसद सचिवालय सदस्य-श्री बिपुल न्यौपाने, सहरजिष्टार, सर्वोच्च अदालत विज्ञ-बुद्धि कार्की
६		**सबै कार्यदलहरुको व्यबस्थापन, सहयोग, समन्वय तथा सहजीकरण**	संयोजक श्री चन्द्रकुमार घिमिरे सचिब, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (मिति २०७३।०८।१९ सम्म) त्यसपछि संयोजक सचिव श्री रामकुमार आचार्य सचिब प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (मिति २०७३।०९।१९ सम्म) त्यसपछि संयोजक श्री दिनेश कुमार थपलिया सचिब, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय श्री नारायण प्रसाद शर्मा दुवाडी, सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (मिति २०७३।०६।११ सम्म) त्यस पछि श्री डिल्लीराम शर्मा, सहसचिव प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय **श्री प्रेमलाल लामिछाने**, उपसचिव प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

अनुसूचीः ४
समूहगत कार्यदलको कार्यदिश

(क)	प्रत्येक समूहगत कार्यदलले प्राप्त कार्यदेश बमोजिम निर्धारित समयसीमा भित्र कार्य सम्पन्न गर्न आ-आफ्नो कार्ययोजना तर्जुमा गरी पेश गर्ने
(ख)	नेपालको संविधान बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रदत्त एकल तथा सहवर्ती अधिकार सूचीको आधारमा प्रत्येक तहले सम्पादन गर्ने कार्य जिम्मेवारीहरूको विस्तृत सूची तयार गर्ने।
(ग)	संघीयता कार्यान्वयन गर्ने तथा प्रशासन पुनसंरचना गर्ने सम्बन्धमा विभिन्न निकायहरूबाट आफ्नो समूहसंग सम्बन्धित विषयमा हालसम्म भए गरेका अध्ययन प्रतिवेदन तथा सुझाव, शिफारिसहरू र सोसंग सम्बन्धित तथ्यांक एवं सूचनाहरू संकलन गर्ने।
(घ)	नेपालको संविधान बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रदत्त एकल र सहवर्ती अधिकार सूची बमोजिम प्रत्येक तहले सम्पादन गर्नु पर्ने कार्य जिम्मेवारीलाई क्रियाकलापमा पहिचान गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहगत अधिकारको पूर्ण सूची (सहवर्ती अधिकार सूचीबाट प्राप्त अधिकार समेत) तयार गर्ने
(ङ)	प्रत्येक समूहगत कार्यदलसंग सम्बन्धित मौजुदा संगठन, जनशक्ति, भौतिक र वित्तीय स्थितिको विवरण प्राप्त गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको तहगत प्रोफाइल तयार गर्ने।
(च)	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई निर्धारित कार्य जिम्मेवारी पूरा गर्न आवश्यक पर्ने सबै तहको संगठन संरचनाको खाका तयार गर्ने ।
(छ)	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई निर्धारित कार्यजिम्मेवारी सम्पादन गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी निकायलाई आवश्यक पर्ने सबै सेवा समूहका जनशक्ति प्रक्षेपण गर्ने।
(ज)	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका संगठन संरचना तथा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न नपुग तथा अधिक हुने संख्या एकीन गर्ने।
(झ)	अधिक हुने जनशक्तिलाई नपुग हुने संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संगठन संरचनाहरूमा के कसरी वितरण र समायोजन गर्ने भन्ने समबन्धमा तत्कालीन, अल्पकालीन र दीर्घकालीन उपाय तथा विधिहरू सहितको कार्ययोजना प्रस्तुत गर्ने।
(ञ)	संविधानको धारा २८५ र ३०२ बमोजिम भावी सरकारी सेवाहरूको व्यवस्था गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक पर्ने नीति, कानूनको निर्माण, परिमार्जन तथा विकासको लागि सरोकारवाला निकायहरूसंग आवश्यक सहयोग, समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने।
(ट)	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई निर्धारित कार्य जिम्मेवारी सम्पादन गर्न हाल कायम रहेका सार्वजनिक संस्थानहरूलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा कहाँ आवद्ध गराउने हो, सो को खाका तयार गर्ने ।
(ठ)	संघीयता कार्यान्वयन तथा राज्य पुनर्सरचना सम्बन्धी तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने